

**PEMETAAN DAKWAH DI NEGERI JOHOR: KAJIAN LOKASI,
METODOLOGI & PENGAPLIKASIANNYA DI SKUDAI, KULAI, PASIR
GUDANG DAN JOHOR BAHRU**

**KETUA PENYELIDIK:
MOHD ISMAIL B. MUSTARI**

**PENYELIDIK:
ABDUL HAFIZ ABDULLAH
AHMAD KILANI MOHAMAD
AZHAR MUHAMMAD
BUSHRAH BINTI BASIRON
KAMARUL AZMI JASMI
NURAZMALLAIL MARNI
SULAIMAN SHAKIB MOHD NOOR**

**RESEARCH VOTE NO:
75203**

**Pusat Pengajian Islam
Dan Pembangunan Sosial
Universiti Teknologi Malaysia**

2006

PENGHARGAAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Alhamdulillah, bersyukur Ilahi kerana dengan limpah kurnia serta inayah-Nya dapat jua penyelidik menyiapkan penyelidikan ini. Sekalung penghargaan dan ucapan terima kasih buat keluarga yang sentiasa memberi dorongan dan semangat sepanjang menyiapkan penyelidikan ini.

Setinggi-tinggi penghargaan buat rakan-rakan penyelidik; Abdul Hafiz Abdullah, Ahmad Kilani Mohamad, Azhar Muhammad, Bushrah Binti Basiron, Kamarul Azmi Jasmi, Nurazmallail Marni dan Sulaiman Shakib Mohd Noor. Tidak lupa juga buat pembantu penyelidik iaitu Abdul Rasyid bin Paimin @ Abdul Halim. Segala dorongan, pengorbanan dan keikhlasan hati budimu tidak termampu diungkapkan dengan kata-kata. Hanya Allah S.W.T. sahaja yang maha mengetahui dan membalasnya.

Tidak lupa juga jutaan terima kasih disampaikan kepada pihak pengurusan Research Management Centre (RMC), Perpustakaan Sultanah Zanariah, Pusat Sumber Fakulti Pendidikan dan beberapa institusi lain yang banyak memberikan saya segala maklumat yang diperlukan dalam kajian ini.

Akhir sekali, buat semua pihak yang terlibat secara langsung mahupun tidak dalam proses menyiapkan penyelidikan ini, penyelidik ucapkan terima kasih yang tidak terhingga. Semoga Allah membalas jasa kalian dengan sebaik-baik balasan.

Wassalam.

ABSTRACT

Da'wah is the most important medium in spreading the Islamic teaching. Therefore it is important to choose appropriate methodologies in order to make the *da'wah* more effective towards producing an ideal and competitive Muslim society. This research is an attempt to study the methods and application of *da'wah* applied in four specific areas in Johor i.e. Skudai, Kulai, Pasir Gudang and Johor Bharu. In collecting the data a sample of 135 respondents from these four areas was selected. A set of questionnaires contains of 135 questions with $\alpha = 0.803$ was used to the respondents and the data were analyzed descriptively by using SPSS (Statistical Package for The Social Sciences) 14.0 version. The findings of this research show that; four methods of *da'wah* were actively employed in these areas are: 1)Qur'anic programs 2)lecturer programs 3)hajj, *zakat* and fasting programs 4)community programs. The respondents strongly agreed about the important of sound methodologies used by the *du'at* and good coordination and management of *da'wah* activities in order to make the *da'wah* more effective in their community. Majority of the respondents did not comfortable with the *da'wah* approaches used by the '*jema'ah* groups' and the '*tabligh* groups'. Finally, the study found the lack of *da'wah* activities or programs especially for children and teenagers in these areas.

ABSTRAK

Dakwah merupakan medium utama penyebaran agama Islam yang dibawa oleh nabi Muhammad s.a.w. Kepelembagaan metodologi yang selaras dengan kesesuaian penduduk amat perlu dalam menjana masyarakat Muslim yang ideal dan mempunyai daya saing yang tinggi. Justeru, kajian ini memberi tumpuan kepada metodologi dakwah dan pengaplikasiannya di empat buah kawasan, Skudai, Kulai, Pasir Gudang dan Johor Bahru. Seramai 531 responden daripada empat kawasan kajian telah terlibat di dalam kajian ini. Satu instrumen soal selidik mengandungi 135 soalan telah digunakan dan diedarkan kepada responden. Analisis statistik deskriptif menggunakan SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) versi 14.0 telah digunakan untuk melihat kekerapan, peratusan dan min bagi setiap soalan. Nilai kebolehpercayaan alat kajian adalah $\alpha = 0.803$. Secara keseluruhannya empat metodologi dakwah yang wujud dan dapat dikenal pasti aktif di empat-empat kawasan kajian ialah program al-Qur'an, program ceramah dan kuliah, program zakat, puasa dan haji serta program berbentuk kemasyarakatan. Responden bagi keempat-empat kawasan juga sangat bersetuju bahawa para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan dan pentadbiran bahagian dakwah di kawasan mereka perlu dipertingkatkan. Majoriti responden tidak berasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan jemaah dakwah dan tabligh. Mereka juga berpendapat bahawa tidak banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja dan kanak-kanak di kawasan mereka.

KANDUNGAN

BAB	PERKARA	MUKA SURAT
	HALAMAN JUDUL	i
	PENGHARGAAN	ii
	ABSTRACT	iii
	ABSTRAK	iv
	KANDUNGAN	v
	SENARAI JADUAL	x
	SENARAI SINGKATAN	xv
	SENARAI LAMPIRAN	xvi

BAHAGIAN SATU

I	Pengenalan	1
	1.1 Latar Belakang Masalah	1
	1.2 Pernyataan Masalah	3

1.3 Objektif Kajian	5
1.4 Persoalan Kajian	5
1.5 Kepentingan Kajian	6
1.6 Skop Kajian	7
1.7 Definisi/Istilah	7
1.8 Kesimpulan	12

BAHAGIAN DUA

II	SOROTAN KAJIAN	13
	2.1 Pengenalan	13
	2.2 Sejarah Awal Penubuhan Pihak Berkuasa Tempatan Kawasan Johor Bahru	14
	2.2.1 Majlis Bandar Raya Johor Bahru (MBJB)	14
	2.2.2 Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah	15
	2.2.3 Majlis Perbandaran Kulai (MPK)	15
	2.2.4 Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang	16
	2.3 Sejarah Awal Daerah dan Bandar Kawasan Kajian	17
	2.3.1 Sejarah Awal Johor Bahru	17
	2.3.2 Sejarah Awal Skudai	19
	2.3.3 Sejarah Awal Kulai	20
	2.3.4 Sejarah Awal Pasir Gudang	22
	2.4 Kajian Literatur	25
	2.5 Kesimpulan	35

BAHAGIAN TIGA

III	METODOLOGI KAJIAN	36
3.1	Pengenalan	36
3.2	Metodologi Kajian	37
3.2.1	Kajian Perpustakaan	37
3.2.2	Kajian Lapangan	38
3.2.3	Metode Historis	39
3.2.4	Metode Dokumentasi	39
3.2.5	Metode Temu bual	40
3.2.6	Metode Observasi (Tinjauan)	40
3.2.7	Metode Analisis Data	41
3.3	Reka bentuk Kajian	42
3.4	Populasi dan Pensampelan	43
3.4.1	Populasi	43
3.4.2	Pensampelan	43
3.5	Instrumen Kajian	45
3.5.1	Soal selidik	45
3.6	Kaedah Pengumpulan Data	47
3.7	Analisis Data	48
3.8	Jangka masa Kajian	48
3.9	Kesimpulan	49

BAHAGIAN EMPAT

IV	ANALISIS DATA	50
4.1	Pengenalan	50
4.2	Analisis Data Bahagian A: Latar Belakang Responden	51
4.3	Analisis Data Bahagian B : Reaksi Responden Terhadap Program Dakwah	64
4.4	Analisis Data Bahagian C : Pandangan Dan Cadangan Responden Terhadap Program Dakwah	122
4.5	Analisis Keseluruhan Item Mengikut Objektif	146
4.5.1	Reaksi Responden Terhadap Pelaksanaan Program Dakwah Mengikut Kawasan	146
4.5.2	Pandangan Dan Cadangan Responden Terhadap Program Dakwah Mengikut Kawasan	151
4.6	Kesimpulan	158

BAHAGIAN LIMA

V	PERBINCANGAN, RUMUSAN & CADANGAN	159
5.1.	Pengenalan	159
5.2.	Perbincangan	159
5.2.1.	Metodologi Dakwah Yang Digunakan Mengikut Kawasan Berdasarkan Klasifikasi Audiens, Kos Dan Jangka Masa.	160
5.2.1.1	Kawasan Skudai	160

5.2.1.2	Kawasan Kulai	161
5.2.1.3	Kawasan Pasir Gudang	162
5.2.1.4	Kawasan Johor Baru	164
5.2.2.	Analisis Metodologi Dakwah Yang Digunakan Mengikut Kawasan	165
5.2.2.1.	Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Skudai	165
5.2.2.2.	Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Kulai	165
5.2.2.3.	Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Pasir Gudang	166
5.2.2.4.	Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Johor Bahru	167
5.3.	Rumusan	167
5.4.	Cadangan	169
5.4.1	Masjid	169
5.4.2	Pejabat Agama	170
5.4.3	NGO Islam	170
5.4.4	Kajian Lanjutan	170
5.5.	Kesimpulan	171
	BIBLIOGRAFI	172
	LAMPIRAN	193

SENARAI JADUAL

NO. JADUAL	TAJUK	MUKA SURAT
3.1	Skala Likert	46
3.2	Skala persetujuan (Peratus)	46
3.3	Skala persetujuan (Min)	47
4.1	Maklumat responden mengikut jantina	51
4.2	Umur	52
4.3	Pendidikan	53
4.4	Bidang pekerjaan	55
4.5	Waktu bekerja	57
4.6	Status	58
4.7	Pendapatan	59
4.8	Kawasan kediaman	61
4.9	Jenis kediaman yang diduduki	62
4.10	Program Al-Qur'an	64
4.11	Ceramah dan kuliah	68
4.12	Kekeluargaan	76
4.13	Masjid	81
4.14	Kemasyarakatan	85
4.15	Bengkel, kursus dan seminar pengurusan diri	92
4.16	Zakat, puasa dan haji	104
4.17	Program pengkhususan dakwah	107
4.18	Penganjur program	111
4.19	Orang yang mendorong melibatkan diri	112

4.20	Kekerapan program-program dakwah diadakan di tempat anda	113
4.21	Adakah responden akan mengikuti program dakwah sekiranya ia melibatkan kos pembayaran.	114
4.22	Anggaran kos pembayaran yang responden mampu keluarkan	115
4.23	Jangka masa program yang selesa untuk mengikuti program (dalam hari)	116
4.24	Jangka masa program yang selesa untuk mengikuti program (kursus)	117
4.25	Masa yang anda fikir sesuai untuk sesuatu program dakwah dilaksanakan	118
4.26	Bilakah hari yang anda rasakan sesuai untuk diadakan program dakwah	119
4.27	Waktu solat yang paling kerap responden melakukannya di Masjid/ Surau dengan berjemaah	120
4.28	Selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	122
4.29	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	123
4.30	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	124
4.31	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	125
4.32	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	126
4.33	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	127
4.34	Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	128

4.35	Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	129
4.36	Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	130
4.37	Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	131
4.38	Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	132
4.39	Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	133
4.40	Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	134
4.41	Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	135
4.42	Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	136
4.43	Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	137
4.44	Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	138
4.45	Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	139
4.46	Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	140
4.47	Program dakwah perlu dipelbagaikan pendekatannya	141
4.48	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	142
4.49	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	143
4.50	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	144

4.51	Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Skudai	146
4.52	Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Kulai	148
4.53	Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Pasir Gudang	149
4.54	Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Johor Bahru	150
4.55	Pandangan dan cadangan responden di kawasan Skudai terhadap program dakwah	151
4.56	Pandangan dan cadangan responden di kawasan Kulai terhadap program dakwah	153
4.57	Pandangan dan cadangan responden di kawasan Pasir Gudang terhadap program dakwah	155
4.58	Pandangan dan cadangan responden di kawasan Johor Bahru terhadap program dakwah	157

SENARAI SINGKATAN

%	-	Peratus
A.S	-	Alaihi Salam
AJK	-	Ahli Jawatan Kuasa
B	-	Bin
Bt	-	Binti
HEP	-	Hal Ehwal Pelajar
KS	-	Kurang Setuju
NGO	-	<i>Non-government Organization</i>
PBT	-	Pihak Berkuasa Tempatan
Ph.D	-	Doktor Falsafah
RM	-	Ringgit Malaysia
S	-	Setuju
s.a.w	-	<i>sallahu 'alaihi wasallam</i>
S.W.T	-	<i>Subhanahu Wa Ta'ala</i>
SPM	-	Sijil Pelajaran Malaysia
SPSS	-	<i>Statistical Package for Social Sciences</i>
SS	-	Sangat Setuju
TS	-	Tidak Setuju
UTM	-	Universiti Teknologi Malaysia
MBJB	-	Majlis Bandaraya Johor Bahru
MPJBT	-	Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah
MPK	-	Majlis Perbandaran Kulai
PBTPG	-	Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang

SENARAI LAMPIRAN

LAMPIRAN	TAJUK	MUKA SURAT
A	Soal Selidik	193
B	Contoh Jadual Penentu Saiz Sampel Berdasarkan Populasi Krejcie dan Morgan (1970)	207

BIBLIOGRAFI

- A. Aziz Deraman (1986). *Belia dan Budaya*. Malaysia: Bahagian Kebudayaan, Kementerian Belia & Sukan Malaysia.
- A. Hasjmy (1974). *Dustur Da'wah Menurut al-Qur'an*. Jakarta: Bulan Bintang.
- Ab. Aziz Mohd Zain (1999). *Pengantar Dakwah Islamiah*. Kuala Lumpur : Universiti Malaya.
- Ab. Aziz Mohd Zain (2001). *Metodologi Dakwah*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Abbas Mutawalli Hammadah (2001). *Sunnah Nabi Kedudukannya dalam Perundangan Islam*. Johor Darul Ta'zim: Jahabersa.
- Abd Hamid Al-Bilali (2002). *Membongkar Rahsia Syaitan*. Diterjemahkan oleh Imam Hasan Thoha. Kuala Lumpur: Zafar Sdn. Bhd. (Teks asal dalam bahasa Arab).
- Abd Khalik Birzadah (1993a). *Ahammiyah al-Dakwah wa al-Tabligh Fi al-Islam Wa Madaa Wujub Ihtimam al-Musliminna Bi Hima*. Cairo, Mesir: Maktabah Al-Iman.
- Abd Khalik Birzadah (1993b). *Muhammad Ilyas Baina Al-Mu'ayyidin Wa Al-Mu'aridin*. Cairo, Mesir: Maktabah Al-Iman.

Abd Khalik Birzadah (1993c). *Injazat Da'wah Al-Syaikh Muhammad Ilyas*. Cairo, Mesir: Maktabah Al-Iman.

Abd Khalik Birzadah (1993d). *Makanah Al-Akhlak Fi Al-Islam Wa Mada Ihtiyaj Al-Insan Ilaiha*. Cairo, Mesir: Maktabah Al-Iman.

Abd Khalik Birzadah (1993e). *Siiru Wehda Al-Ummah Al-Islamiyyah Fi Rihab Al-Ikhlash Wa Tasheh Al-Niyyat*. Cairo, Mesir: Maktabah Al-Iman.

Abd. Ghani Bin Haji Yahya (1989). *Idaman Penuntut Pada Menghuraikan Yang Kusut, Ilmu Feqah*. t. p.

Abd. Hayyi Al-Farmawy, Prof. Dr. (1997). *Hakikat Mati*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.

Abd. Jalil Bin Borham (1999). *Sains Muamalah Islam Di Malaysia*. Johor: Universiti Teknologi Malaysia.

Abd. Karim Zaidan (1975). *Usul al-Dakwah*. Beyrut, Lubnan : Muassasah al-Risalah.

Abd. Karim Zaidan (1997). *Dasar-dasar Ilmu Dakwah*. Shah Alam: Dewan Pustaka Fajar.

Abd. Karim Zaidan (2000). *Islam & Politik Kenegaraan Persatuan Ulama' Malaysia*. Diterjemahkan oleh Abd Ghani Shamsuddin. Malaysia: t.p.

Abd. Wahid Al-Wakil, Dr. (2002). *Rumah Kami Di Bulan Ramadhan*. Diterjemahkan oleh Idris Ismail et al. (Eds). Johor: Pejabat JIM Negeri Johor.

Abdul Aziz Ismail (1995). *Hakikat Persaudaraan Islam*. Kuala Lumpur: Al-Hidayah Publisher.

- Abdul Ghafar Haji Don dan Shamsul Bahri Andi Galigo (1998). *Dakwah Menjana Masyarakat Madani*. Selangor: Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan (JPDK), Fakulti Pengajian Islam UKM.
- Abdul Ghafar Haji Don, Berhanundin Abdullah dan Zulkiple Abd. Ghani (1998). *Dakwah Kepada Non-Muslim di Malaysia: Konsep, Metode dan Pengalaman*. Selangor: Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan (JPDK), Fakulti Pengajian Islam UKM.
- Abdul Majid Konting (2004). *Kaedah Penyelidikan Pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Abdul Mua'ti @ Zamri Ahmad (2001). *Panduan Pengucapan Awam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Abdul Mua'ti @ Zamri Ahmad (2002). *Panduan Pengucapan Awam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Abdul Rahman Haji Abdullah, Dr. (2002). *Sejarah & Tamadun Islam*. Selangor Darul Ikhsan: Pustaka Ilmi.
- Abdul Wahid Hamid (1989). *Islam The Natural Way*. London: Muslim Education & Literary Servis.
- Abdullah Al-Qari B. Hj. Salleh (1997). *Bimbingan Akhlak Pelajar & Siswa-Siswi*. Kuala Lumpur: Al-Hidayah Publisher.
- Abdullah bin Alwi (1980). *Kelengkapan Dakwah*. Diterjemahkan oleh M. Ali Hasan Umar. Indonesia: CV. Toha Putra Semarang. (Teks asal dalam bahasa Arab)

Abdullah Hassan (2001). *Komunikasi Untuk Bakal Pendakwah*. Kuala Lumpur: PTS. Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Abdullah Hassan dan Ainon Mohd (1997). *Daya Pengaruh & Perubahan Sikap*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Abdullah Hassan dan Ainon Mohd (2001). *Teori & Teknik Ucapan Berpengaruh*. Kuala Lumpur: PTS. Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Abdullah Hassan, Prof. (2001). *Komunikasi Untuk Bakal Pendakwah*. Kuala Lumpur: PTS Publications & Distributors Sdn Bhd.

Abdullah Nashih 'Ulwan, Dr. (1988). *Ciri-ciri Dakwah Islamiyyah*. Perak: Pustaka Ikhwan.

Abdullah Nashih Ulwan, Dr. (1994). *Pesanan Kepada Pemuda Islam*. Diterjemahkan oleh Ahmad Rafeai Bin Ayudin. Kuala Lumpur: Al-Ramadhan.

Abdurrahman al-Baghdadi, Dr. (t.t). *Menghayati Dakwah Rasulullah Di Era Globalisasi*. Kuala Lumpur: Serambi Timur Sdn Bhd.

Abi Al-Hasan Ali Al-Hasani Al-Nadawi (1990). *Al-Da'iyatul Kabir, Muhammad Ilyas Al-Kandahlawi*. Messir: Al-Markaz Al-'Araby Lil Kitab, Al-'Imarat Al-'Arabiyyah Al-Muttahidah.

Abu 'Urwan (2001). *Sistem-Sistem Islam Satu Analisis Perbandingan*. Kuala Lumpur: Pustaka Salam Sdn. Bhd.

Abu Bahili Al- Nahli (2000). *Sidang Pengadilan di Padang Mahsyar*. Selangor Darul Ikhsan: Putrajaya Sdn. Bhd. BBB.

Abu Zahrah, Muhammad (t.t). *Al-Da'wah ila al-Islam*. Beirut, Lubnan: Dar al-Fikri al-Arabi.

Afif Abdullah, Dr. (1989). *Nabi-Nabi Dalam Al- Qur'an*. Selangor Darul Ehsan: Kalng Book Centre.

Ahmad Mahmud Abu Zaid (2003). *Pendakwah Masa Kini; Sikap & Pendekatan*. Diterjemahkan oleh Usamah bin Hussein. Kuala Lumpur: Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia. (Teks asal dalam bahasa Arab).

Ahmad Redzuwan Mohd Yunus (2001). *Sejarah Dakwah*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Ahmad Syaifuddin (2000). *Fadhilat Menundukkan Pandangan*. Bandung, Indonesia: Pustaka Ramadhan.

Ainon Mohd dan Abdullah Hassan (1994). *Teknik Berfikir Konsep & Proses (15 cara Berfikir Untuk Menjana Idea-Idea Kreatif)*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Ainon Mohd dan Abdullah Hassan (2002). *Guru Sebagai Pendorong Dalam Darjah*. Kuala Lumpur: PTS. Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Ajmain Bin Safar, PM. (2002). *Al-Quran Penggerak Penemuan Sains, Teknologi & Kejuruteraan. Siri Wawancara Ilmu*. Skudai, Johor: Pusat Pengajian Islam & Pembangunan Sosial UTM dan Masjid Sultan Ismail, UTM.

Akmal bin Hj. Md Zin (2000). *Bimbingan Lengkap Ibadah Solah*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.

- Akmal bin Hj. Md Zin (2001). *Bimbingan Berdakwah; Pendekatan Yang Berkesan Di Alaf Baru*. Kuala Lumpur: Al-Hidayah.
- Al-Aluri, Adam 'Abdullah (1988/89). *Tarikh al-Da'wah al-Islamiyyah Bayan al-Ams ila al-Yaum*. Kaherah, Misr: Wahbah.
- Al-Bayuni, Muhammad Abu al-Fath (1993). *Al-Madkhal ila 'Ilm al-Da'wah*. Beirut, Lubnan: Al-Risalah.
- Ali 'Abd al-Halim Mahmud (1411H./1990M). *Feqah al-Dakwah ila Allah*. Al-Mansurah, Misr: Dar al-Wafa'.
- Ali Abd. Al-Halim Mahmudm, Dr. *Fiqh al-Dakwah ila Allah*. (1990). Al-Mansurah, Masr: Dar al-Wafa' Li al-Thoba'ah wa al-Nasyr.
- Al-Sayyid al-Wakil (1994). *Taqnin al-Da'wah*. Jeddah Makkah al-Mukarramah: Dar al-Mujtama'.
- Alwi Hj. Abdul Rahman (1999). *Jenayah Kanak-Kanak Menurut Undang-Undang Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Al-Zain, Samih 'Atif (1985). *Sifat al-Da'iyah*. Beirut: Dar al-Kutub.
- Amin Ahsan Ishalahi (1986). *Metode Dakwah Menuju Jalan Allah*. Diterjemahkan oleh Mudzakir, AS DRS dan Mulyana Syarief, AS DRS. Singapura: Pustaka Nasional PTE LTD.
- Amina (1994). *Remaja Berilmu, Beragama & Berwawasan*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.

Aminuddin Ruskam Al-Dawamy (2000). *Konsep Kosmologi*. Johor: Universiti Teknologi Malaysia Skudai. Johor.

Amir bin Mohd Noor dan Zambri Bin Kambari (1998). *Modul Keluarga Sakinah. Modul 1, 2, 3 & 4. Buku Satu*. Johor: Jabatan Agama Johor & Yayasan Pembangunan Keluarga Johor Darul Ta'zim.

Amir bin Mohd Noor dan Zambri Bin Kambari (1998). *Modul Keluarga Sakinah. Modul 5 & 6. Buku Dua*. Johor: Jabatan Agama Johor & Yayasan Pembangunan Keluarga Johor Darul Ta'zim.

Amir bin Mohd Noor dan Zambri Bin Kambari (1998). *Modul Keluarga Sakinah. Modul 7 & 8. Buku Tiga*. Johor: Jabatan Agama Johor & Yayasan Pembangunan Keluarga Johor Darul Ta'zim.

Amir bin Mohd Noor dan Zambri Bin Kambari (1998). *Modul Keluarga Sakinah. Modul 9 & 10. Buku Empat*. Johor: Jabatan Agama Johor & Yayasan Pembangunan Keluarga Johor Darul Ta'zim..

Angkatan Belia Islam Malaysia (1993). *Gerakan Dakwah dan Orde Islam di Malaysia; Strategi Masa Depan*. Selangor: Angkatan Belia Islam Malaysia.

Ann Wan Seng (1994). *Kerenah Remaja Hari Ini*. Kuala Lumpur: Fajar Bakti Sdn. Bhd.

Anuar Ibrahim (1983). *Generasi Penggerak Zaman*. Kuala Lumpur: Ucapan dasar, Pergerakan Pemuda UMNO Malaysia.

Aqib Suminto, H (1985). *Problematika Da'wah*. Jakarta, Indonesia: Pt. Pustaka Panjimas.

- Arieff Salleh Rosman (2001). *Murtad Menurut Pandangan Islam*. Skudai, Johor: Universiti Teknologi Malaysia.
- Arieff Salleh Rosman (2001). *Panduan Solat Qasar & Jama'*. Johor: Pusat Pengajian Islam & Pembangunan Sosial UTM Skudai.
- Arieff Salleh Rosman (2002). *Harta Intelektual Menurut Fiqh Islam, Pendekatan Perbandingan Dengan Undang-Undang Malaysia*. Skudai, Johor: Universiti Teknologi Malaysia.
- Arififin, H.M., Drs. 1977. *Psikologi Da'wah Suatu Pengantar Studi*. Jakarta, Indonesia: Bulan Bintang.
- Asmah Bee Mohd Nor dan Iran Herman (1995). *Membina Kesejahteraan Remaja*. Bandar Baru Bangi, Selangor: Tekno Edar.
- Azhar Muhammad dan Sulaiman Shakib Mohd Noor (2001). *Panduan Ringkas Puasa Ramadhan*. Skudai, Johor: Pusat Pengajian Islam & Pembangunan Sosial UTM.
- Azizan Bahari (1991). *Belia dan Masyarakat*. Kuala Lumpur: Academe Art and Printing Services Sdn. Bhd.
- Azizan Bahari (1995). *Pergerakan Belia Persoalan dan Cabaran*. Kuala Lumpur: Institut Kajian Dasar(IKD).
- Azizan Bahari (1995). *Pergerakan Belia, Persoalan & Cabaran*. Kuala Lumpur: Institut Kajian Dasar (IKD).
- Azlan Khalili Shamsuddin (2000). *Riba Alternatifnya Dalam Sistem Bank Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.

- Berhanundin bin Abdullah (1997). *Amal Jama'ie Dalam Organisasi Islam*. Kuala Besut: Zabib Enterprise.
- Ee Ah Meng (1996). *Pendidikan Di Malaysia, Falsafah Pendidikan, Guru & Sekolah (Semester I)*. Shah Alam, Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Ee Ah Meng (1996). *Psikologi Pendidikan, Semester I*. Shah Alam, Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Ee Ah Meng (1997). *Psikologi Pendidikan, Semester II*. Shah Alam, Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Elaine St. James (2002). *100 Cara Praktikal Mencapai Ketenangan & Kekayaan Jiwa Menjalani Kehidupan Sederhana*. Selangor: Thinker's Library Sdn. Bhd.
- El-Bahi El-Khuly, Fadhilah., Sheikh (1984). *Panduan Para Pendakwah*. Diterjemahkan oleh Ismail Bin Mohd Hassan. Terengganu: Siri Penerbit Yayasan Islam Terengganu.
- Fariza Md. Sham, Sulaiman Ibrahim dan Ideris Endot (2002). *Dakwah Dan Perubahan Sosial*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors SDN. BHD.
- Fuad Afram al-Bustani (1986). *Munjidu at-Tullab*. Beirut, Lebanon: Dar al-Masyariq Sarl.
- Ghafarullahuddin Bin Din et al (2000). *Ekonomi Islam*. Ampang, Selangor Darul Ehsan: Asni Sdn. Bhd.
- Ghalus, Dr. Ahmad Ahmad. 1972. *Al-Da'wah fi 'Asr al-Nubuwwah*. Kaherah, Misr: al-Madani.

Ghazali Darusalam (1996). *Dinamika Ilmu Dakwah Islamiah*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd.

Ghazali Darusalam (1998). *Dakwah Islam Dan Ideologi Barat, Ancaman Postmodernisme Terhadap Umat Islam*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.

Habib Abdullah Haddad (2000). *Dakwah Yang Sempurna Ingatan Yang Utama*. Diterjemahkan oleh Syed Ahmad Semait. Singapura: Kerjaya Printing Industries Pte Ltd. (Teks asal dalam bahasa Arab).

Hamidah Yusof. (1989). *Pemetaan Sekolah di FELDA Jenka Tigasegi*. Sarjana Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

Hasan Al-Bana (1979). *Bingkisan Risalah Dakwah*. Diterjemahkan oleh Abu Saif. Kuala Lumpur: Al-Ikhwan, Damansara Utama.

Hasan Isa 'Abd al-Zahir (1981). *Fusul fi al-Da'wah wa al-Thaqafah al-Islamiyyah*. Kuwait: Dar al-Qolam.

Hisham Al-Talib (1992). *Panduan Latihan Bagi Petugas Islam*. Diterjemahkan oleh Wan Izuddin Wan Sulaiman. Kuala Lumpur: Nurin Enterprise.

<http://www.johordt.gov.my/mpjbt/utama/sejarah.htm>

http://www.mbjb.gov.my/modules.php?op=modload&name=PagEd&file=index&topic_id=1&page_id=116

Husin Bin Muhsin Bin Ali Jabir. (1989). *Al-Tariq Ila Jama'ah Al-muslimin*. Mansurah Mesir: Dar Al-Wafa'.

- Hussain Mohamed (1986). *Gerakan Belia Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Gateway Publishing House.
- Hussain Mohamed (1997). *Belia di Malaysia Masalah, Gerakan dan Masa Depan*. Kuala Lumpur: Berlian Press Sdn.Bhd.
- Ibn Khaldun, Abd. Al-Rahman Bin Muhammad Khaldun Al- Hadrami (2000). *Muqaddimah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Ibrahim Madkur (1986). *Munjidu al-Abjadi*. Beirut, Lebanon: Dar al-Masyariq Sarl.
- Ibrahim Madkur (1972). *Mu'jam al-Wasit*, Jilid 1. Mesir: Bisyarkati al-I'lanat as-Syarqiyyah.
- Ilyas Harun, Dr. (2001). *Konspirasi Barat Terhadap Islam & Dunia Sosial, Budaya, Pendidikan, Ekonomi, Teknologi & Ketenteraan*. Kuala Lumpur: Usnie Sdn. Bhd.
- Imam Bernadid (1982). *Erti dan Metod Sejarah Pendidikan*. Yogyakarta: FIP-IKIIP.
- Ismail Ibrahim (1998). *Cabaran Teknologi Maklumat & Internet: Agenda Umat Islam*. Bangi: Institut Kefahaman Islam Malaysia.
- Ismail Syafiee Al-Bakabi (2002). *50 Pengajaran Cemerlangnya Mujahid Islam*. Kuala Lumpur: Al-Hidayah Publisher.
- Ismail Zain (2001). *7 Strategi Pemantauan Pembelajaran Untuk Ibu Bapa*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Jassem Ali Jassem (1994). *Methods Of Teaching Arabic As A Foreign Language*. A.S. Noordeen. Kuala Lumpur: Pustaka Hayati.

- Jawiyah Dakir (1996). *Kewibawaan Al-Tafsir & Al-Hadis*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Jayaletchumi Mottan, Rohani Abdullah dan Abdullah Al-Hadi Hj. Muhamed (2002). *Keluarga & Keibubapaan*. Serdang, Selangor: Universiti Putera Malaysia.
- Johari Haji Alias (1996). *Kelebihan Amalan Bulan Rejab, Sya'ban & Ramadhan*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.
- Jum'ah 'Ali al-khuli (1405H/1985M). *Tarikh al-Da'wah*. Misr: Dar al-Taba'ah al-Muhammadiyah.
- Jus'ah Amin Abdul Aziz (1997). *Fiqh Da'wah Prinsip & Kaidah Asasi Da'wah Islam*. Indonesia: Citra Islami Press.
- Khalid Ibn 'Abd al-Rahman. 1411H/1990M. *Wajib al-Da'wah Ila al-Kitab Wa al-Sunnah bi Fahmi Salaf al-Ummah Wa Minhaj Jama'ah al-Tabligh fi Zalik*. Misr Dar Thabit al-Qahirah.
- Khalid Mohd Nor (2002). *Belajar Teknik Belajar di Sekolah & Universiti*. Kuala Lumpur: PTS. Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Laporan Tahunan Majlis Daerah Kulai (2003). Johor: Majlis Daerah Kulai.
- Luqman Hakim, H. (2001). *Kisah 40 Tokoh-Tokoh Islam*. Johor Darul Takzim: Jahabersa.
- Lutfi Mustafa El-Batnani (1997). *Pandangan Barat Terhadap Islam*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.

- Mahadi Hj. Osman (1996). *Masyarakat Melayu dan Gejala Sosial: Proses Penyelesaian Ke Arah Pembinaan Masyarakat Melayu Cemerlang Abad Ke-21*. t.p.
- Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah (2001). Johor: Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah.
- Mawdudi, Sayyid Abul A'la Maududi (1991). *Let Us Be Muslim*. Leicester, U.K: Dawah Centre.
- Moenawar Chalil, K.H (1995). *Biografi 4 Serangkai Imam Mazhab*. Indonesia: Bulan Bintang Thinkers Library Sdn. Bhd.
- Mohamad Najib Abdul Ghafar (1999). *Penyelidikan Pendidikan*. Johor: Universiti Teknologi Malaysia.
- Mohammad Md Yusoff (2000). *Media & Masyarakat. Satu Kumpulan Esei*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Mohammad Saad Al-Kandahlawi (1997). *Al-Ahadis Al-Muntajah Fi Al-Sifat Al-Sittah Lidda'wah Ila Allah*. Nizamuddin, Delhi, India: Maktabah Faidhi 'Am.
- Mohd Azli B Adnan (2001/2002). "Pertubuhan Jamaah Islam Malaysia: Sumbangannya Terhadap Pendidikan Islam Di Malaysia". Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya Kuala Lumpur.
- Mohd Isa Selamat, Dr. (1993). *Kearah Kemuliaan Hati Rasulullah S.A.W. Hijrah Budi & Hati Nurani*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.
- Mohd Nasuha Jamidin et. al (1996). *Kemahiran Berfikir & Belajar*. Shah Alam, Selangor: Fajar Bakti Sdn. Bhd.

Mohd Radhi Ibrahim et al (2002). *Intelektualisme & Dakwah Masa Kini*. Kuala Lumpur: Fakulti Kepimpinan & Pengurusan Islam KUIM.

Mohd. Rumaizuddin Ghazali (2003). *Panduan Berdakwah Kontemporari*. Bentong: PTS Publications & Distributors Sdn Bhd.

Mohd.Idris Abdul Rauf al-Marbawi. 1350 H. *Kamus al-Marbawi*. Mesir: Mustofa al-Baabi al-Halabi Wa Auladuhu Bimisra.

Mohsen M. Saleh, PM., Dr. *Isu Palestin Latar Belakang & Kronologi Perkembangannya Sehingga Tahun 2000*. Diterjemahkan oleh Ahmad Kamal bin Mohamed Kuala Lumpur: Profesional Eagle Trading Sdn. Bhd.

Muhammad Abd. Rauf (1991). *Ummah The Muslim Nation*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.

Muhammad bin Alwi dan Umar bin Muhammad (2003). *Manhaj Dakwah*. Indonesia: Putera Riyadi.

Muhammad Hasan Abdul Rahman (2000). *Media Pengajaran, Penghasilan Bahan Pengajaran Berkesan*. Selangor: Universiti Putra Malaysia.

Muhammad Hatta, Dr (1984). *Pengantar ke Jalan Ilmu dan Pengetahuan*. Jakarta: P.T. Pembangunan.

Muhammad Husain Fadl Allah (t.t). *Uslub al-Da'wah fi al-Qur'an*. Beirut, Lubnan: Al-Zahrah.

Muhammad Khamis az-Zauki, Dr. (2002). *Geografiyyah al-'Alamu al-Islami*. Darul Ma'rifah.

- Muhammad Mutawalla Sya'rawi (1988). *Al-'Isra' Wa Al-Mi'raj*. Iskandariah, Mesir: Dar Al-Nadwah.
- Muhammad Qutb (1982). *Salah Faham Terhadap Islam*. Diterjemahkan oleh Hersri. Indonesia: Pustaka Bandung.
- Muhammad Talib (1997). *Riba' Bunga Bank & Persoalannya*. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.
- Muhammad Taqiyyudin al-Hilali al-Hasani (t.t). *Al-Siraj al-Munir Fi Tanbih Jamah Al-Tabligh 'Ala Ahtaihim*. Makkah Al-Mukarramah: Jamiah Ummul Qura.
- Muhammad Yusuf (1996). *Kehidupan Para Sahabat*. Diterjemahkan oleh Abul Khairy Al-Latifi. Kuala Lumpur: Darul Nu'man.
- Muhammad Yusuf Khalid, Syamsul Bahri Andi Galigo dan Mohd Radhi Ibrahim (2002). *Isu Dakwah dan Kemanusiaan Dalam Era Globalisasi*. Kuala Lumpur: Fakulti Dakwah & Pengurusan Islam KUIM.
- Muhammad Zakaria (1998). *Fadhilat Sedekah, Jilid 1*. Diterjemahkan oleh M.N Humayun Chowdhury. Kota Bharu, Kelantan: M.N. Mayun Enterperise.
- Muhammad Zakaria (1999). *Fadhilat Sedekah, Jilid 2*. Diterjemahkan oleh M.N Humayun Chowdhury. Kota Bharu, Kelantan: M.N. Mayun Enterperise.
- Muhammad Zakaria (1999). *Fadhilat Sedekah, Jilid 3*. Diterjemahkan oleh M.N Humayun Chowdhury. Kota Bharu, Kelantan: M.N. Mayun Enterperise.
- Muhammad Zakaria (1999). *Fadhilat Sedekah, Jilid 4*. Diterjemahkan oleh M.N Humayun Chowdhury. Kota Bharu, Kelantan: M.N. Mayun Enterperise.

- Muhammad Zakariyya Kandahlawi, Syiekhul Hadis Maulana (1999). *Penderitaan Ummah dan Penyelesaiannya*. Diterjemahkan oleh Abdul Aziz Bin Abdul Hamid. Kuala Lumpur: Pustaka Habib.
- Muhd Said Ramadan Al-Buty (1994). *Bagaimana Mengajak Manusia Kepada Islam*. Diterjemahkan oleh Muhd Sofwan Amrullah dan Mhd Royhan Hasbullah. Kuala Lumpur: Pustaka Al-Fikrah.
- Nana Rukmana, H. Ir. D.W. MA (2002). *Masjid & Dakwah: Merencanakan, Membangun dan Mengelola Masjid, Mengemas Substansi Dakwah*. Jakarta: Al-Mawardi Prima.
- Nawfal, Abu al-Majd al-Sayyid (1977). *Al-Da'wah ila Allah Ta'ala*. t.p.
- Nazaluddin, SH., Drs. 1974. *Publistik dan Dakwah*. Jakarta: Penulisan Erlangga.
- Nor Hafizuddin B Anuar (2002/2003). “Program Dakwah Masjid Tun Abdul Aziz, Seksyen 14, Petaling Jaya: Sambutan Dan Masalah”. Jabatan Dakwah Pengajian Islam Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Noraini Ahmad (1995). *Kaunseling Remaja, Pengalaman Peribadi Seorang Kaunselor*. Kuala Lumpur: Budaya Ilmu Sdn. Bhd.
- Noresah bt. Baharom, Hajah. et al. (Eds) (2000). *Kamus Dewan, Edisi Ketiga*. Selangor: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Nurul Hanani Zainuddin (2003/2004). “Masalah Pengurusan Dakwah Di Yayasan Dakwah Islamiyyah Malaysia(YADIM)”. Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Nuzaimah bt Ahmad Johari (1994/95). “Pengurusan Dakwah: Pra Syarat Kejayaan Gerakan Islam Menurut Al-Qur’an”. Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.

- Persyitiaran Majlis Perbandaran Kulai (2004). Johor: Majlis Perbandaran Kulai.
- Persatuan Ulama' Malaysia (PUM) & Persatuan Ulama' Kedah (PUK) (2002). *Memo Kepada Majlis Raja-Raja Melayu. Islam Dicabar Rasulullah S.A.W. & Ulama' Dihina*. Kedah: Persatuan Ulama' Malaysia (PUM) & Persatuan Ulama' Kedah (PUK).
- Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang-25Tahun (2002). Johor: Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang.
- Rahil Mahyuddin, Jami'ah Mohamad dan Kasnani Ab. Karim (2000). *Psikologi Pendidikan II*. Selangor Darul Ehsan: Longman Malaysia Sdn Bhd.
- Rauf Shalabi (t.t). *Al-Da'wah al-Islamiyyah fi Ahdiha al-Makki*. Kaherah, Misr: al-Buhuth.
- Rizauddin Alwi (2003). "Program Dakwah Masjid Abu Bakar Temerloh Pahang: Kajian Mengenai Sambutan Dan Masalah". Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Robert J. Lumsden (2002). *23 Langkah Menuju Kejayaan (23 Steps To Success and Achievement)*. Diterjemahkan oleh Zulkifilee Yazid. Selangor: Albaz Publishing & Distribution SDN. BHD. (Teks asal dalam bahasa Inggeris)
- Robiah Kulop Hamzah (1995). *Remaja & Kepimpinan Persatuan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Rohana Yusof (2004). *Penyelidikan Sains Sosial*. Pahang: PTS Publications & Distributors Sdn Bhd

Saari Sungib dan Sahrim Ahmad, Dr. (1998). *Jamaah Islam Malaysia Dan Pengislahan Masyarakat*. Modul Program Diploma Pengislahan Masyarakat Dan Pengurusan Alaf Baru.

Salam Othman (1986). *Prinsip Akhlak Islam Di Rumah Dan Masyarakat*. Mesir: Persatuan Melayu Republik Arab Mesir.

Shaikh Mohd Saifuddin, Shaikh Mohd Salleh dan Wan Roslili Abdul Majid (2001). *Belia & Masyarakat*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).

Shaikh Mohd Saifuddin Shaikh Mohd Salleh. *Belia dan Masyarakat*. Selangor Darul Ehsan: Center.

Shalahuddin Sanusi Kiai Haji. 1967. *Integrasi Ummat Islam Pola Pembinaan Kesatuan Ummat Islam*. Bandung, Indonesia: Iqamatuddin.

Shiv Khera (1998). *You Can Win*. Singapura: Prentice-Hall Singapore.

Siti Fatimah Abdul Rahman (1994). *Asas-Asas Masyarakat Cemerlang*. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia.

Soleh Bin Abdullah Bin Hamid, *Ma'alim Fi Manhaj al-Dakwah* (1999). Mamlakah al-Arabiyyah al-Saudiyyah, Jedah: Dar al-Andalus al-Hadra'.

Sulaiman Masri (1997). *Komunikasi Berkesan Jilid 2. Penulisan Memo, Surat, Iklan & Laporan (Minit Mesyuarat)*. Shah Alam: Fajar Bakti Sdn. Bhd.

Sulaiman Nordin (1995). *Sains Menurut Perspektif Islam*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.

- Sulong Mohamad (1985). *Petempatan FELDA Perspektif Perancangan Bandar dan Desa*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka. Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Supiradi (1988). *Gejala Sosial Pandangan dan Penyelesaian Menurut Islam*. Johor Bahru : Percetakan Nasional Malaysia Berhad.
- Syed Muhammad Dawilah Al-Edrus (1999). *Epistemologi Islam Teori Ilmu Dalam Al-Qur'an*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Syeikh al-'Allamah Ali al-Muttal-Qur'ani al-Hindi (t.t). *Musnad al-Imam Ahamad bin Hambal Jilid 1*, Beirut: al-Maktab al-Islami –Dar Sader.
- Toha Abd. Al-Alim Redwan, Dr. (1989) *Fi Geografia al-Alamu al-Islami*. Mesir
- Umar Abd Rahman, Dr. (1998). *Jenis-Jenis Pemerintahan & Status Hukumnya Menurut Islam*. Diterjemahkan oleh Mohd Azman Sastro. Kuala Lumpur: Pustaka Syuhada.
- Wahbah al-Zuhaili Dr. *Tafsir Al-Munir*. Diterjemahkan oleh Persatuan Ulama' Malaysia & Intel multimedia And Publications.Zafar Sdn. Bhd. Batu Caves, Selangor.
- Wahidah Bt Yusof (1997). "Institusi-Institusi Dakwah Islamiah Di Malaysia: Satu Kajian Tentang Sumbangan Dan Masalah Dalam Perkembangan Dakwah Masa Kini". Sarjana Pendidikan. Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Wan Azmi bin Wan Ramli (1992). *Pembangunan Masyarakat Dari Perspektif Kebajikan*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Wan Hussein @ Azmi b Wan Abd Kadir, Dato' (1988). *Panduan Dakwah Islamiah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka & Kementerian Pendidikan Malaysia.

- Wan Hussein @ Azmi b Wan Abd Kadir, Prof Madya (1984). *Ilmu Dakwah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Yaacob Hasan (1970). *Cabaran dan Masalah-Masalah Pembangunan Dalam Perkampungan FELDA Dalam Masyarakat*. t.p.
- Yusmaliza Yusof (2003). “Program Dakwah : Kajian Mengenai Sambutan Dan Permasalahan Nya Di Felda Trolak Selatan Perak”. Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.
- Yusuf Al-Qardawi Dr. (1985). *Iman & Kehidupan*. Shah Alam, Selangor: Dewan Pustaka Fajar.
- Yusuf Al-Qardawi Dr. (1988). *Sistem Pendidikan Ikhwanul Muslimin*. Diterjemahkan oleh Nabhan Husein. Indonesia. Media Da'wah Jakarta Pusat.
- Yusuf al-Qardawi, Dr (1984). *Al-Sahwah al-Islamiyyah Baina al-Juhud wa al-Tatarruf*. Mesir: Al-Kaherah, Dar al-Syuruq.
- Yusuf Al-Qardawi, Prof., Dr. (2002). *Seni & Hiburan dalam Islam*. Diterjemahkan oleh Muhammad Baihaqi. Kuala Lumpur: Al-Hidayah Publisher.
- Yusuf al-Qardawy (t.t). *Tipudaya Orientalis, Atheis & Missionari Terhadap Islam*. Diterjemahkan oleh Muhammad Baihaqi. Kuala Lumpur: Al-Hidayah Publisher.
- Zainal Kling (1997). *Masyarakat Melayu Antara Tradisi Dan Perubahan*. Kuala Lumpur: Utusan Publication.
- Zulekha Yusoff, et al (1999). *Sejarah & Falsafah Sains Islam*. Global Printers Sdn. Bhd. Selangor Darul Ikhsan.

Zulkiple Abd Ghani dan Ahmad Redzuwan Mohd Yunus (1999). *Kepimpinan Dakwah Dan Politik Islam*. Selangor: Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan (JPDK), Fakulti Pengajian Islam UKM.

Zurkani Jahja, HM., Dr. (1996). *Teologi Al-Ghazali, Pendekatan Metodologi*. Yogyakarta, Indonesia: Pustaka Pelajar Offset.

BAB I

PENGENALAN

1.1 Latar Belakang Masalah

Dakwah merupakan obligasi setiap Muslim yang mukallaf. Dengan pelaksanaan dakwah yang sempurna dan strategi yang terancang ia akan menghasilkan *mad'u* (orang yang di dakwah) terpimpin dan dapat menghayati segala bentuk pendekatan Islam yang menyeluruh (*universal*). Beberapa faktor berikut difikirkan boleh menjana impak dakwah yang besar seperti pendedahan, ilmu, penglibatan, penghayatan, pengalaman, penyelidikan, penganalisan dan pembaikan ke atas pelaksanaan dakwah.

Setiap hari kita berhadapan dengan tanggungjawab dakwah sama ada kita sedar atau sebaliknya. Tetapi apakah kita telah melaksanakan yang terbaik atau dengan erti kata lain, adakah peningkatan dakwah yang telah kita lakukan dari hari ke hari mencapai objektifnya. Persoalan ini jarang kita fikirkan secara umum. Tetapi bagi pihak-pihak yang terlibat secara langsung seperti pejabat agama, AJK bahagian dakwah di masjid atau surau dan badan-badan NGO yang melaksanakan aktiviti ini kebarangkalian sering mengadakan perbincangan sama ada secara langsung atau tidak langsung.

Kajian ini bertujuan untuk melakukan pemetaan kawasan dari aspek pelaksanaan program-program dakwah yang telah dijalankan di daerah Johor Bahru. Pemetaan dakwah amat penting dilaksanakan apabila metode dakwah yang berkesan hendak direformasikan. Pemetaan dakwah ini akan melihat dari sudut populasi, geografi, prasarana, latar belakang masyarakat, status sosial, bilangan badan-badan kerajaan dan persendirian yang terlibat dengan aktiviti-aktiviti dakwah. Kajian ini juga akan melihat dari aspek kekerapan, penglibatan, kesesuaian, kos, jangka masa ke atas program-program dakwah yang dilaksanakan. Apakah kekuatan dan kelemahan yang dihadapi dalam melaksanakan aktiviti dakwah dengan metode yang telah dirancangan. Adakah kekuatan dan kelemahan tersebut berkaitan dengan kedudukan dari aspek geografi, populasi, prasarana, kos, status sosial dan lainnya yang berkaitan dengan pemetaan dan metodologi dakwah.

Dengan permasalahan yang dibentangkan diharapkan kajian ini dapat menganalisis metodologi dakwah yang bersesuaian untuk pelbagai golongan masyarakat yang mempunyai latar belakang berbeza. Pemetaan dakwah ini juga diharapkan dapat menghasilkan suatu analisis yang tepat merangkumi pelbagai kajian di sesuatu tempat. Setakat ini tiada suatu kajian yang menyeluruh berkaitan pemetaan dakwah dan metodologi yang digunakan serta keberkesanan sesuatu metodologi yang dilaksanakan. Kajian ini difikirkan amat penting bagi melahirkan suatu panduan dan penyelarasan terhadap metodologi dakwah yang bersesuaian dengan setiap lapisan audiens. Ia juga merupakan satu reformasi dakwah ke arah yang lebih kompeten, komprehensif, anjal dan fleksibel.

Metodologi dakwah yang dilaksanakan di zaman Rasulullah s.a.w. akan dijadikan sebagai '*role model*' dalam kajian ini kerana ia berpaksikan kepada sandaran yang kukuh daripada al-Qur'an, al-Hadis dan *Athar* (kata-kata sahabat r.a.). Metodologi dakwah yang terhasil dari kajian ini akan diperkukuhkan lagi dengan mendatangkan sebanyak mungkin hujah-hujah ilmiah bagi memadamkan segala kekaburan yang sering dan sedang berlaku ke atas Islam dan ummatnya. Kajian ini juga secara tidak langsung akan dapat menangkis segala tohmahan yang dilemparkan ke atas masyarakat Islam oleh musuh-musuhnya.

1.2 Pernyataan Masalah

Kajian mengenai pemetaan dakwah, metodologi dan pengaplikasiannya ini bertujuan bagi melakukan penyelidikan terperinci ke atas lokasi, geografi, populasi, prasarana yang disediakan untuk objektif pengembangan dan penghayatan agama Islam di Daerah Johor Bahru khususnya dan negeri Johor serta Malaysia amnya. Penyelidik berminat untuk menganalisis metodologi yang digunakan dan bagaimana pengaplikasiannya dilaksanakan. Melalui penelitian dan pengamatan pengkaji di Daerah Johor Bahru terdapat sebuah pejabat agama yang mengendalikan segala program-program agama secara terancang, Yayasan Pembangunan Islam Malaysia cawangan Johor, 139 buah sekolah kerajaan, 38 buah sekolah bantuan kerajaan, 154 sekolah agama kerajaan Johor, sebuah universiti (UTM Skudai), sebuah maktab perguruan, (Maktab Perguruan Temenggung Ibrahim) dan Politeknik Pasir Gudang.

Pusat aktiviti dakwah ini diperkukuhkan lagi dengan adanya 116 buah masjid jamek, 253 buah surau dan lebih daripada 100 buah *musolla* (tempat yang dijadikan ruang sembahyang untuk waktu-waktu tertentu seperti di sekolah kebangsaan, sekolah menengah, kolej universiti dan pejabat). Markaz (pusat) gerakan jemaah dakwah & tabligh di Kampung Sinar Bahagia, Tampoi, Darul Ukhuwwah (tempat aktiviti saudara baru) di Taman Universiti, Skudai, sekolah-sekolah agama swasta dan banyak lagi pusat-pusat yang menarik untuk di kaji.

Pelbagai program pengukuhan dan penghayatan agama yang telah dilakukan seperti program membudaya al-Qur'an, perguruan al-Qur'an dan pengajian tarannum, program pengajian bahasa al-Qur'an, program penghayatan al-Sunnah, penyelarasan aktiviti kumpulan Yasin, program mesra keluarga, penubuhan pusat pembangunan sosial, program kemasyarakatan orang asli, program dakwah dan penerbitan bahan-bahan pemantapan aqidah, program dakwah bil hal, program peningkatan pendidikan agama, sekolah agama aliran sains tulen, pendidikan SRAB dengan penghantar bahasa Arab, program pendidikan rendah Arab, peningkatan sistem pendidikan darjah khas, kursus ikhtisas guru-guru sekolah Menengah Agama

Rakyat (SMAR), pusat perkhidmatan keluarga Islam dan sosial, program pemeriksaan kesihatan bakal pengantin, seminar gaya hidup sejahtera dari HIV, festival nasyid dan marhaban, program pembangunan tanah baitulmal dan wakaf, program seminar zakat peringkat negeri Johor, program skim bantuan rumah fakir miskin, kaedah baru pungutan zakat, tadika Islam Johor, program tazkirah, tabung pembangunan masjid dan amal jariah Johor, projek pembinaan masjid-masjid qariah, program peningkatan iman dan tahfiz al-Qur'an di masjid kerajaan.

Tajuk Pemetaan Dakwah, metodologi dan pengaplikasiannya secara khusus belum lagi diterokai di Malaysia. Pengkaji telah melakukan penelitian secara rawak di beberapa perpustakaan Universiti seperti UTM, UKM, UM, UUM, MPI Bangi, pusat-pusat penyelidikan seperti Institut Perkembangan Minda (INMIND), Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM), ISTAC, Pusat Islam Kuala Lumpur, Perpustakaan Jabatan Agama Islam Negeri, kedai-kedai buku yang terkenal seperti Dewan Bahasa dan Pustaka, Penerbit-penerbit Universiti dan melayari laman web yang berasaskan Islam seperti www.e-pondok.com, www.beconvinced.com, www.al-islam.com, www.muslimdirectory.co.uk, www.darul-arqam.org.sg, www.abim.org.my, www.jim.org.my dan laman-laman web Islam yang lain.

Minat pengkaji melakukan penyelidikan ke atas pemetaan dakwah, metodologi dan pengaplikasiannya di Johor Bahru, Johor, memandangkan beberapa kekuatan dan keistimewaan yang terdapat di daerah ini. Kekuatan tersebut antaranya, Johor Bahru merupakan salah sebuah Bandar Raya yang tersohor di Malaysia, ia dilengkapi dengan pelbagai kemudahan pendidikan dan perkembangan dakwah Islam seperti Pusat Islam Johor, Majlis Agama Islam Daerah Johor Bahru, MARSAH, UTM, Kolej Yayasan Pelajaran Johor (KYPJ), Yayasan Pembangunan Keluarga Johor (YPKJ), Sekolah Menengah Agama Berasrama Penuh dan Swasta, Pusat Pergerakan Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM), Markaz Jemaah Islah Malaysia (JIM), Markaz Dakwah & Tabligh, Maahad Tahfiz Johor, Pusat Gerakkan Saudara Baru (Darul Ukuwwah) dan banyak lagi pusat-pusat gerakkan dakwah di bawah kerajaan mahupun swasta.

1.3 Objektif Kajian

- 1.3.1 Melakukan pemetaan dakwah yang dilaksanakan secara terperinci mengikut lokasi, geografi, populasi dan pengisian yang telah dirancangan.
- 1.3.2 Mengenal pasti metodologi dakwah yang bersesuaian mengikut klasifikasi audiens, kos dan jangka masa.
- 1.3.3 Menilai hasil pemetaan dakwah yang diperoleh dan menganalisis metodologi dakwah yang digunakan.

1.4 Persoalan Kajian

- 1.4.1 Apakah cara yang terbaik untuk melihat secara keseluruhan program-program dakwah yang dilaksanakan di sesuatu kawasan secara terperinci dari aspek lokasi, populasi dan pengisiannya?
- 1.4.2 Apakah metodologi dakwah yang bersesuaian mengikut klasifikasi audiens, kos dan jangka masa?
- 1.4.3 Bagaimanakah cara yang terbaik untuk melakukan penganalisan program-program dakwah yang dilaksanakan untuk merealisasikan metodologi dakwah kepada setiap sasarannya?

1.5 Kepentingan Kajian

Penyelidik berharap dengan adanya kajian ini:

- i. Memberi ruang yang jelas bagi setiap pemimpin sama ada individu, masyarakat, daerah dan negeri khususnya serta masyarakat negeri-negeri lain amnya untuk melakukan strategi yang terancang di dalam membangunkan keperluan ummah yang berteraskan kerohanian.
- ii. Menganalisis metodologi dakwah yang dilaksanakan secara menyeluruh bagi melihat keberkesanannya ke atas masyarakat tersebut.
- iii. Hasil kajian ini dapat dijadikan sebagai 'role model' bagi pembangunan pemetaan dakwah kepada daerah-daerah yang lain di negeri Johor khususnya dan Negara Malaysia amnya.
- iv. Menambahkan alternatif bagi pihak pengurusan yang bertanggungjawab menyusun program dakwah dalam setiap lapisan masyarakat. Ia akan memudahkan penyelarasan dan pemantauan serta penambahbaikan kualiti setiap program yang dilaksanakan.
- v. Membantu pihak pengurusan jabatan agama, majlis daerah dan kerajaan dalam melaksanakan gerak kerja khususnya apabila menerima maklum balas daripada kajian ini. Akhirnya, sebagai sebuah kajian ilmiah yang terkawal oleh pembolehubah-pembolehubahnya maka kajian ini diharapkan akan menjadi pelopor untuk kajian ilmiah seterusnya.

1.6 Skop Kajian

Kajian ini menumpukan kepada penyelidikan untuk melakukan pemetaan dakwah dan menganalisis metodologi yang digunakan. Kajian hanya ditumpukan di kawasan Skudai, Kulai, Pasir Gudang dan Johor Bahru. Sasaran ini hanya tertumpu kepada masyarakat yang beragama Islam sahaja.

1.7 Definisi/Istilah

Bahagian ini akan mengupas secara terperinci maksud tajuk kajian ini agar pembaca mendapat gambaran yang jelas mengenainya. Kajian bertajuk: “Pemetaan Dakwah Di Negeri Johor: Kajian Lokasi, Metodologi & Pengaplikasiannya Di Skudai, Kulai, Pasir Gudang Dan Johor Bahru”.

“Pemetaan” merujuk kamus dewan ialah perihal orang membuat peta. Ia berasal dari perkataan ‘Peta’ yang bermaksud lukisan (gambar) pada kertas dan lain-lain yang menunjukkan kedudukan negeri, sungai, gunung dan sebagainya. Selain itu, ia juga bermaksud membuat peta tentang sesuatu, menunjukkan kedudukan (keadaan) sesuatu dalam bentuk peta (Noresah bt Baharom *et al*, 2000:1030).

Mengikut Syeikh Ali Mahfuz, perkataan “Dakwah” adalah berasal dari perkataan bahasa arab “دَعَى, يَدْعُو, دَعْوَةٌ” yang bermaksud memanggil, mengajak, menyeru dan menjemput pada sesuatu yang merangsang kepada sesuatu tujuan (Ghazali Darusalam, 1996: 1). Dalam Kamus al-Marbawi “Dakwah” bermaksud seruan (Al-Marbawi, 1350h: 203). Pengertian “Dakwah” menurut

Kamus Dewan ialah kegiatan menyeru dan meyakinkan orang lain supaya menerima sesuatu kepercayaan (Noresah bt Baharom *et al*, 2000:263-264).

Kamus *Mu'jam al-Wasit* menjelaskan pengertian dakwah sebagai meminta kehadirannya atau mengharap padanya. Dalam pengertian yang lebih jelas, kamus ini menerangkan bahawa dakwah ialah menggalakkan seseorang mengikuti niatnya iaitu menyeru kepada sesuatu perkara (*Mu'jam al-Wasit*: 1972: 296).

Wan Hussein Azmi (1984: 3) memberi beberapa istilah yang sinonim dengan dakwah iaitu merujuk kepada nabi Muhammad s.a.w antaranya “*basyir*” yang membawa maksud pembawa berita gembira iaitu syurga kepada orang yang beriman. Begitu juga dengan “*nazhir*” yang bermaksud pemberi ingatan azab neraka kepada orang yang tidak beriman dengan Allah S.W.T.

Kamus *Munjidu at-Tullab* mendefinisikan dakwah sebagai seruan, menggemarkan padanya dan meminta kesediaannya. Di dalam maksud lain, dakwah boleh didefinisikan dengan maksud seru, panggil dan ajak (*Munjidu at-Tullab*: 1986: 200). Ia bertepatan sekali dengan definisi-definisi lainnya.

“Pemetaan Dakwah” yang dimaksudkan di sini ialah merujuk kepada populasi, geografi, prasarana, latar belakang masyarakat, status sosial, bilangan badan-badan kerajaan dan persendirian yang terlibat dengan aktiviti-aktiviti dakwah dan mengenal pasti beberapa aspek berkaitan dengan dakwah yang berlaku di satu-satu kawasan tertentu terutamanya kawasan yang terlibat di dalam kawasan kajian.

“*Kajian*” bermaksud suatu kegiatan, usaha atau proses mengkaji sesuatu (Noresah bt Baharom *et al*, 2000:560). Ini bermaksud suatu pemerhatian, penelitian dan penyelidikan yang dilakukan oleh penulis di Kulai, Skudai, Pasir Gudang dan Johor Bahru berkaitan dengan dakwah.

“Lokasi” menurut Kamus Dewan merujuk kepada maksud letak dan kedudukan (Noresah bt Baharom *et al*, 2000:820). “Kajian Lokasi” adalah merujuk kepada kajian yang berkaitan dengan kedudukan sesuatu tempat yang ingin dikaji. Ia berkaitan dengan geografi sesuatu penempatan yang merujuk kepada aktiviti dakwah yang dilakukan di kawasan tersebut.

“Metodologi” berasal dari perkataan metode dari sudut bahasa ianya berasal dari bahasa Greek, ‘meta’ ertinya ‘dengan’ manakala ‘odos’ ertinya ‘jalan’. Oleh sebab itu metode ertinya ‘dengan jalan’ atau ‘dengan cara’ (Drs. Nazaluddin SH, 1974:33). Manakala dalam Kamus Dewan (2000), metodologi di ambil dari perkataan 'metode' yang bermaksud cara melakukan sesuatu.

Terdapat beberapa perkataan dalam bahasa Arab yang sangat dekat pengertiannya dengan metode. Perkataan-perkataan itu ialah *uslub*, *manhaj*, dan juga *wasilah*. Dalam bahasa Arab, *uslub* bererti jalan (Al-Marbawi, 1350h; 21). Ia adalah cara membentuk atau cara menggunakan sesuatu atau cara-cara tertentu untuk melakukan sesuatu pekerjaan (Al-Zain, 1985; 352).

Mengikut peristilahan biasa dalam dakwah, *uslub* dakwah ialah penyampaian kandungan atau isi dakwah dengan ibarat dan bentuk tertentu (Nawfal, 1977; 189). Jika *uslub* bererti cara membentuk, cara menggunakan sesuatu atau cara-cara tertentu untuk melakukan sesuatu pekerjaan (Al-Zain, 1985; 352), maka *uslub* dakwah bererti cara melakukan dakwah. Manakala *manhaj* atau *minhaj* bererti jalan terang atau jalan nyata (Al-Marbawi, 1350h; 348). Menurut Kamus *Munjidu al-Abjadi* (1986;1095) pula *manhaj* bermaksud jalan yang jelas.

Adapun *wasilah* bererti media atau saluran penyampaian kandungan dakwah yang antaranya melalui media massa (Nawfal, 1977; 189). Bagi Ghalus, *wasilah* bukan sahaja bermakna saluran, tetapi lebih memberi erti *uslub* itu sendiri. Dengan

itu, selain daripada bererti saluran, *wasilah* juga bererti *uslub* atau cara penyampaian kandungan (Ghalus, 1972; 275).

Dr. Muhammad Hatta mengertikan metode ini dengan skema atau rancangan bekerja, ukuran dalam meninjau dan menetapkan duduk masalah yang dihadapi, menyusunnya menjadi satu sistem pengetahuan. Beliau mengemukakan 3 jenis metode, iaitu:

1. Metode Komparatif, iaitu memperbandingkan sebanyak mungkin gejala yang ditemui untuk menetapkan satu ketentuan.
2. Metode Eksperimen, iaitu cara percubaan sebagai mana lazim dilakukan dalam bidang fizik.
3. Metode Abstraksi, iaitu cara yang lazim digunakan dalam bidang ilmu 'humaniora' (sosial) bermula dengan keinsafan bahawa kebenaran diambil dari palukan umum yang sudah ditentukan sebelumnya. Sehubungan dengan ini, maka metode ketiga ini terbahagi kepada dua (Dr. Muhammad Hatta, 1984: 5-19) iaitu:
 - a. Induktif, yang di dalam praktif merupakan gabungan antara eksperimen dan komperatif.
 - b. Deduktif iaitu cara menerima kebenaran.

Manakala menurut M. Syataat Habib, mengatakan metode adalah suatu cara atau prosedur, terutama yang disusun secara sistematis atau suatu cara yang ditentukan secara jelas untuk mencapai dan menjelaskan sesuatu tujuan, gencana dan tafafikir manusia (Dr. Muhammad Hatta, 1984: 5-19).

Dengan demikian maka jelaslah bahawa, metode adalah merupakan satu disiplin yang diciptakan untuk mencapai sasaran tertentu. Dalam pengertian yang lebih lanjut lagi, metode merupakan satu pengaturan secara ilmiah dan menggunakan logika yang teratur. Selanjutnya ia merupakan teori untuk menyelesaikan sesuatu

yang dirancang oleh manusia. Untuk menghasilkan nilai yang tinggi, yang motivasinya diambil dari tingkah laku dan intelektual manusia sendiri.

Pengertian yang demikian itu harus dihubungkan dengan pengertian dakwah yang mempunyai erti undangan atau ajakan (Wan Hussein Azmi, 1984:3). Maka dengan demikian metode dakwah mewakili keluasan erti yang kompleks dan lebih mendalam.

Oleh itu metodologi amat penting dalam menyampaikan dakwah. Tanpa adanya perancangan dari segi metodologi dan *approach*, gerakan dakwah tidak dapat berjalan dengan berkesan. Justeru itu, pendakwah perlu bijak merealisasikan metode dakwah dalam melaksanakan seruannya. Hakikat ini membuktikan betapa pentingnya ada pendakwah-pendakwah yang terlatih dan berkebolehan untuk menggerakkan Dakwah Islamiah menuju kejayaannya.

“Pengaplikasian” merujuk Kamus Dewan ialah berasal dari kata akar “aplikasi” iaitu kegunaan. Makna “Pengaplikasian” dirujuk sebagai perihal (perbuatan) mengaplikasikan sesuatu (Noresah bt Baharom *et al*, 2000: 59). Dalam konteks kajian, ia bermaksud bagaimana sesuatu metode dakwah itu digunakan di dalam sesuatu tempat yang dikaji.

“Skudai, Kulai, Pasir Gudang dan Johor Bahru” pula merujuk kepada tempat kajian yang dibuat oleh penulis. Kawasan kajian ini merupakan tempat-tempat utama yang terletak di dalam daerah Johor Bahru yang mempunyai pelbagai tempat atau institusi menyebarkan dakwah.

1.8 Kesimpulan

Bab satu ini mengandungi latar belakang masalah, pernyataan masalah, objektif kajian, kepentingan kajian, persoalan kajian, skop kajian, definisi/istilah dan kesimpulan. Bahagian latar belakang diterangkan tentang senario dakwah yang berlaku pada masa kini serta permasalahan yang sering dihadapi oleh pihak-pihak berwajib yang dalam usaha untuk membangun dan menyebarkan dakwah islamiyah.

Pada bahagian pernyataan masalah, perkara yang disentuh ialah aktiviti-aktiviti dakwah yang wujud di sekitar negeri Johor sehingga menarik minat pengkaji untuk mengkaji pemetaan dakwah yang dilaksanakan di negeri ini. Pada bahagian objektif kajian dan persoalan kajian pula dijelaskan tentang tujuan penyelidikan ini dilakukan iaitu merujuk kepada metodologi dakwah yang dilaksanakan di kawasan ini melalui beberapa aspek yang telah ditentukan.

Manakala persoalan kajian dinyatakan berdasarkan kepada objektif kajian. Pada bahagian takrif istilah pula memberi fokus mengenai pengertian kajian secara lebih terperinci menurut beberapa kamus dan pendapat beberapa penulis terkemuka mengenai beberapa istilah penting di dalam kajian ini.

BAB II

SOROTAN KAJIAN

2.1 Pengenalan

Bab ini terbahagi kepada tiga bahagian yang utama. Bahagian pertama akan menerangkan tentang Sejarah awal penubuhan Pihak Berkuasa Tempatan yang wujud di Negeri Johor kawasan Johor Bahru manakala bahagian kedua akan memberi tumpuan kepada latar belakang kawasan kajian dengan lebih khusus lagi. Bahagian ketiga pula akan dinyatakan kajian-kajian lalu berkaitan dengan dakwah yang berkait rapat dengan tajuk kajian.

2.2 Sejarah Awal Penubuhan Pihak Berkuasa Tempatan Kawasan Johor Bahru

Secara umumnya terdapat 4 kawasan pentadbiran Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) di Johor Bahru iaitu Majlis Bandar Raya Johor Bahru (MBJB), Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah (MPJBT), Majlis Perbandaran Kulai (MPK) dan Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang (PBTPG). Kesemua badan pentadbiran ini mempunyai kawasan pentadbiran yang tersendiri dan mempunyai keunikan masing-masing.

2.2.1 Majlis Bandar Raya Johor Bahru (MBJB)

Majlis Bandaraya Johor Bahru (MBJB) merupakan sebuah Pihak Berkuasa Tempatan yang diberi kuasa di bawah Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171) untuk memberikan perkhidmatan-perkhidmatan perbandaran kepada penduduk bandar raya Johor Bahru.

Sejarah Majlis Bandaraya Johor Bahru bermula pada 1910 apabila Lembaga Bandaran ditubuhkan, seterusnya dinaikkan ke taraf Majlis Bandaran pada tahun 1952, Majlis Perbandaran pada 1 April 1977, diikuti dengan Majlis Bandaraya 1 Januari 1994 setelah Johor Bahru dianugerahi taraf Bandaraya pada tarikh tersebut.

Sebagai organisasi yang diletakkan di bawah Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan, Majlis Bandaraya Johor Bahru juga bertanggungjawab terhadap perancangan dan pembangunan Bandaraya Johor Bahru yang merangkumi kawasan seluas 220 kilometer persegi (www.mbjb.gov.my/).

2.2.2 Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah (MPJBT)

Sejarah Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah (MPJBT) ini bermula dengan penubuhan lapan buah Majlis Tempatan sekitar tahun 60-an di bawah '*Town Board Enactment 118*' iaitu Majlis Tempatan Skudai, Majlis Tempatan Lima Kedai, Majlis Tempatan Gelang Patah, Majlis Tempatan Kangkar Pulai, Majlis Tempatan Ulu Choh, Majlis Tempatan Ulu Tiram, Majlis Tempatan Plentong dan Majlis Tempatan Masai. Hasil daripada perkembangan penduduk dan pertambahan pegangan maka pada 1 Mac 1978, Majlis Daerah Johor Bahru Tengah telah ditubuhkan di bawah Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171) yang merangkumi kawasan seluas 104.7 kilometer persegi dengan jumlah penduduk seramai 150,000 orang.

Kesan dari pertumbuhan yang berterusan maka pada tahun 1995, Majlis Daerah Johor Bahru Tengah telah diperluaskan kawasan pentadbirannya sehingga 303.48 kilometer persegi dengan jumlah pegangan meningkat kepada 98, 515 unit dan jumlah penduduk bertambah sehingga mencapai 500,000 orang. Memandangkan kepada kepesatan pembangunan ini maka Lembaga Pengurusan Majlis telah mencadangkan kepada Kerajaan Negeri supaya Majlis Daerah Johor Bahru Tengah dinaikkan ke taraf perbandaran. Cadangan tersebut telah diluluskan oleh Kerajaan Negeri Persekutuan berkuat kuasa pada 1 Januari 2001. (Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah, 2001; 6).

2.2.3 Majlis Perbandaran Kulai (MPK)

Majlis Perbandaran Kulai (MPK) bermula dengan gabungan 9 buah Majlis-majlis Tempatan iaitu Majlis Tempatan Kulai, Majlis Tempatan Senai, Majlis Tempatan Kelapa

Sawit, Majlis Tempatan Seelong, Majlis Tempatan Saleng, Majlis Tempatan Sengkang, Majlis Tempatan Air Bemban, Majlis Tempatan Sedenak dan Majlis Tempatan Bukit Batu. Di bawah pentadbiran ini terdapat 2 mukim yang besar iaitu Mukim Senai-Kulai dan Sedenak (Laporan Tahunan MDK, 2003; 3).

Pada awal penubuhannya Majlis Daerah Kulai mempunyai keluasan seluas 123.36 km persegi. Ia meliputi 40 rantai kiri dan kanan jalan raya Persekutuan Utama dari Bukit Batu hingga ke Senai dan jalan ke Kota Tinggi. Pentadbiran MDK juga meliputi laluan bagi Kereta api Tanah Melayu yang menghubungkan jalan dari utara ke selatan Singapura. Kini keluasan kawasan pentadbiran MDK ialah 803 km persegi dengan keseluruhan penduduk melebihi 130,000 orang. (Perisytiharan MPK, 2004; 48). Pada 21 April 2004 Kerajaan Negeri Johor dan Kerajaan Persekutuan telah memberi kelulusan dan pengiktirafan naik taraf Majlis Daerah Kulai kepada Majlis Perbandaran Kulai (Perisytiharan MPK, 2004; 19).

2.2.4 Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang (PBTPG)

Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang (PBT Pasir Gudang) telah ditubuhkan pada 1 Julai 1977 dan Johor Corporation telah dilantik sebagai pentadbir di bawah seksyen 150, Enakmen Lembaga Bandaran Bil. 118 yang kemudiannya digantikan dengan pemakaian seksyen 7, Akta Kerajaan Tempatan (Akta 171) mulai Mac 1985.

Penubuhan Pihak Berkuasa Tempatan ini adalah lanjutan daripada kepesatan pembangunan kawasan perindustrian Pasir Gudang yang seterusnya mendorong

Kerajaan negeri mewujudkan satu badan pentadbiran yang bertanggungjawab membantu mempercepatkan pembangunan Pasir Gudang.

Johor Corporation telah diamanahkan sebagai pentadbir PBT Pasir Gudang adalah berdasarkan kepada peranan Johor Corporation sebagai pemaju utama di kawasan perindustrian Pasir Gudang yang pastinya akan lebih memudahkan tugas-tugas perancangan, pembangunan pengawalan dan penyediaan kemudahan awam di Pasir Gudang. Selain daripada itu, ia juga akan mempercepatkan pembangunan Pasir Gudang sebagai pusat pertumbuhan industri terpenting di selatan tanah air (PBTPG, 2002; 14).

2.3 Sejarah Awal Daerah dan Bandar Kawasan Kajian

Terdapat 4 kawasan utama yang menjadi lokasi kajian di dalam penyelidikan ini iaitu daerah Johor Bahru di bawah pentadbiran Majlis Bandar Raya Johor Bahru (MBJB), daerah Skudai di bawah pentadbiran Majlis Perbandaran Johor Bahru Tengah (MPJBT), daerah Kulai di bawah pentadbiran Majlis Perbandaran Kulai (MPK) dan Bandar Pasir Gudang di bawah pentadbiran Pihak Berkuasa Tempatan Pasir Gudang (PBTPG).

2.3.1 Sejarah Awal Johor Bahru

Asal usul perkataan Johor diambil dari perkataan Arab "Jauhar" yang bermaksud "Permata Berharga". Pengaruh Arab jelas kelihatan di mana para pedagang dari Arab

telah datang ke sini bagi menjalankan perniagaan rempah yang sememangnya terkenal pada suatu ketika dahulu. Johor juga dikenali sebagai Hujung Tanah atau "Gangganu" oleh orang-orang Siam yang bermaksud "Batu Permata".

Pembukaan negeri Johor bermula pada awal kurun ke-16 apabila Melaka telah ditakluki Portugis. Sultan Mahmud Syah yang merupakan pewaris terakhir takhta kerajaan Melaka telah melarikan diri dan membuka kerajaan Johor. Pada waktu itu, Johor telah meluaskan empayarnya sehingga ke Riau.

Sejarah Johor moden bermula di bawah pemerintahan Sultan Abu Bakar. Baginda telah ditabalkan menjadi sultan pada tahun 1866 seterusnya memegang gelaran "Seri Maharaja Johor". Sultan Abu Bakar telah memperkenalkan Perlembagaan Johor seterusnya membawa perubahan dalam pentadbiran negeri Johor yang lebih efisien. Perpindahan pusat pentadbiran kerajaan Johor di Teluk Belanga ke Tanjung Puteri pada tahun 1841 memberi kesan yang positif kepada Johor terutamanya dari segi pembangunan.

Pembinaan bangunan kerajaan, balai polis, masjid, mahkamah dan istana besar jelas membuktikan Sultan Abu Bakar berhak menerima gelaran sebagai "Bapa Pembangunan Johor". Kini, Johor yang disempadani oleh Melaka, Pahang dan Singapura merupakan negeri yang kelima terbesar di Malaysia.

2.3.2 Sejarah Awal Skudai

Pekan Skudai terletak di Batu 10, Jalan Ayer Hitam Johor Bahru dan juga di antara Simpang Jalan Gelang Patah dan Simpang Jalan Pontian, 16km daripada Bandaraya Johor Bahru.

Majlis Tempatan Skudai telah ditubuhkan pada tahun 1953 mengikut Undang-Undang Majlis Tempatan 1952 dan *The Town Boards Enactment No. 118*. Majlis Tempatan ini ditadbirkan oleh sebuah Lembaga Pengurusan yang mengandungi 8 orang Ahli-ahli Mesyuarat di mana 6 orang dipilih oleh penduduk tempatan di bawah Akta Pilihan Raya Majlis Tempatan, 1960. Manakala 2 orang lagi dilantik oleh Kerajaan Negeri. Poh Yong Kee telah dipilih sebagai Pengerusi pertama Majlis Tempatan Skudai daripada 1953 hingga 1960. Beliau dipilih semula pada tahun 1962 dan terus memegang jawatan tersebut sehingga 1973.

Luas kawasan Pentadbiran bertambah kepada 340 ekar pada tahun 1970. Bilangan rumah kediaman dan rumah kedai pada tahun 1957 adalah sebanyak 184 buah dan kebanyakannya dari jenis sementara. Pada tahun 1976, bilangan rumah kediaman dan rumah kedai telah bertambah 3 kali ganda kepada 593 buah. Ini disebabkan oleh beberapa projek perumahan telah dilaksanakan oleh pihak-pihak swasta pada masa tersebut (www.johordt.gov.my/mpjbt).

2.3.3 Sejarah Awal Kulai

Sebelum tahun 1950, Kampung Baru Kulai merupakan sebidang tanah yang ditanami dengan pokok getah dan nanas. Apabila kerajaan mengumumkan darurat, tiga ribu lebih penghuni Pekan Baru telah dipindahkan ke sini. Pada masa itu, banyak kawasan masih belum ada jalan, longkang serta pembekalan elektrik dan air Rumah-rumah hanya didirikan secara berselerak dengan daun nipah.

Dengan adanya Majlis Tempatan, infrastruktur di Kulai mula dimajukan. Kawasan Kulai Pula Dibahagikan kepada kawasan pekan, kawasan sekolah Cina, kawasan sekolah Melayu dan kawasan sekolah Inggeris. Tempat-tempat ini dibina dengan jalan dan longkang. Antara jalan-jalan yang dibuka adalah seperti Jalan Sekolah Cina, Jalan Lengkungan, Jalan Durian, Jalan Ngu Lai Sheng, Jalan Zhou Ruo Jian dan lain-lain lagi.

Rumah Orang Tua Kulai juga didirikan atas usaha majlis tempatan Kementerian Kebajikan pada masa itu hanya memperuntukkan \$8000 untuk Tujuan tersebut, oleh itu, pihak majlis tempatan terpaksa mengutip derma daripada orang ramai sebanyak \$9000 Barulah mencukupi untuk mendirikan rumah orang tua itu.

Pada zaman 50-an itu, setiap orang tua hanya mendapat \$15 sebulan dari Kementerian Kebajikan untuk menampung kos kehidupan harian. Kemudian elaun itu dinaikkan kepada \$25 sebulan. Gereja Kristian Kulai juga menderma barang-barang asas kepada golongan tua ini setiap bulan sehingga tahun 1967.

Pada awal zaman 50-an, pembekalan elektrik dan air masih tidak terdapat di Kulai. Lampu jalan di pekan Kulai adalah lampu minyak. Orang yang bertanggungjawab menyalakan lampu-lampu jalan di kawasan Senai dan Kulai ialah He Ruo Chang dan Feng Bing Li. Sebelum peperangan, kerja ini diuruskan oleh Luo Ling dan Shen Wen . Untuk mendapatkan air, setiap keluarga perlulah menggali sebuah telaga di kawasan rumah mereka.

Sebelum tamatnya tahun 50-an, Syarikat Elektrik Yong Ann mula membekalkan elektrik kepada setiap keluarga. Masa pembekalan adalah dari tujuh malam hingga lima pagi. Selepas sepuluh tahun, barulah penduduk Kulai mendapat pembekalan elektrik 24 jam dari pihak kerajaan.

Pada awal tahun 60-an, Zhen Chong Wen yang berjaya menjadi ahli parlimen kawasan selatan Kluang berjaya mengatasi masalah pembekalan air paip. Sejak itu, kemudahan-kemudahan kesihatan serta tandas-tandas awam mula didirikan.

Pada awal 1961, Indonesia telah berselisih faham dengan Malaya. Dengan itu, majlis tempatan seluruh negara dibubarkan dan digantikan dengan majlis daerah. Pengerusi Gerakan Muda MCA, Lee San Cai dilantik sebagai ketua Majlis Daerah Kulai. Dengan terdirinya majlis tempatan, Fu Ci Sheng telah mempengerusikan majlis tersebut selama sepuluh tahun.

2.3.4 Sejarah Awal Pasir Gudang

Pada tahun 1918 kawasan Pasir Gudang (dahulu disebut Kampung Pasir Udang) telah diterokai oleh seorang yang bernama Long Abu yang dipercayai berasal dari Riau Indonesia. Apabila penduduk Kampung Pasir Udang semakin bertambah, kampung-kampung berikut telah didirikan:

1. Kampung Ulu (kini limbungan baik pulih MSE)
2. Kampung Tengah (kini kawasan Tenaga Nasional)
3. Kampung Hilir.
4. Kampung Sungai Perembi. Balai Polis Pasir Gudang terletak di sini.

Penduduk kampung-kampung ini terdiri dari bangsa Melayu dan sedikit Cina, kesemuanya berjumlah 83 keluarga. Mereka bekerja sebagai nelayan, petani dan buruh ladang.

Pada tahun 1920, empat buah lagi kampung telah dibuka iaitu:

1. Kampung Air Biru (kini menjadi tapak pelabuhan).
2. Kampung Pasir Merah (kini menjadi tapak pelabuhan).
3. Kampung Pasir Puteh, masih kekal sehingga sekarang.
4. Kampung Pulau Tekong, menjadi wilayah Singapura.

Secara tidak langsung nama Pasir Udang mengalami perubahan menjadi Kampung Pasir Gudang oleh kerana di Kampung Ulu terdapat lombong pasir untuk dieksport ke Singapura. Pasir-pasir yang telah di kumpul akan dilonggokkan dengan banyaknya di suatu tempat. Dipercayai bersempenakan keadaan tersebut maka timbulnya nama Pasir Gudang.

Pada pertengahan abad ke 19, peneroka berbangsa Cina dari suku Teochew telah meneroka lebih jauh ke daratan melalui jalan sungai yang dipenuhi kayu bakau untuk peladang. Kegiatan mereka akhirnya diperakukan melalui 'surat sungai' yang dikeluarkan oleh Sultan Johor yang membenarkan mereka membangunkan kawasan Kangkar Masai, Kangkar Plentong dan Kangkar Lunchu di bawah ketua-ketua sungai yang dipanggil kangchu. Di tebing-tebing sungai inilah mereka mengusahakan tanaman gambir dan lada hitam.

'Pengkulu' merupakan wakil raja yang mengutip cukai untuk barangan yang dibawa keluar dan masuk melalui jalan air. Apabila harga gambir dan lada hitam telah merosot, beberapa pemilik ladang telah cuba mengusahakan tanaman nanas.

Pada awal abad ke 20, tanaman getah mula mendapat perhatian. Pengenalan getah di Malaysia menyebabkan pengusaha-pengusaha British dan Singapura membuka estet-estet yang besar. Sehingga 1916, enam buah estet yang meliputi kawasan seluas 15,000 ekar telah dibuka di Mukim Plentong.

Kampung Pasir Gudang telah menjadi pusat Polis, Kastam dan pengawal candu (opium) di samping sebagai pusat bagi penghulu Mukim Pasir Gudang iaitu satu jawatan baru yang diwujudkan pada tahun 1916. Penubuhan estet-estet juga telah menyebabkan meningkatnya kemasukan pengaruh British dalam sistem perundangan dan pentadbiran negeri Johor. Mereka juga membawa buruh dari Cina dan India untuk bekerja di estet-estet.

Pendudukan Jepun ketika Perang Dunia Kedua dan pergerakan gerila selepas perang di kawasan ini tidak memberi kesan besar kepada kegiatan perladangan. Di bawah Undang-undang Darurat pada tahun 1950an, kampung-kampung baru telah diwujudkan

di Plentong, Masai dan Pasir Gudang. Buruh-buruh estet telah ditempatkan sama ada di kampung-kampung baru ini ataupun di berek-berek estet yang dikawal.

Walau bagaimanapun, perniagaan kecil dan aktiviti di perkampungan nelayan telah terjejas dengan teruknya akibat darurat. Semakin ramai bilangan penduduk kampung telah beralih bekerja di estet-estet. Selepas merdeka pula dalam tahun 1950an, Kerajaan telah cuba membebaskan penduduk Melayu yang tidak bertanah daripada belenggu kemiskinan melalui penubuhan skim-skim tanah seperti di Ban Foo, Plentong Baru dan Felda Cahaya Baru.

Kerajaan Negeri seterusnya telah mengambil tanah-tanah estet untuk dijadikan kawasan perindustrian dan perumahan. Peristiwa ini selanjutnya menjadi latar belakang kepada pembangunan kawasan perindustrian Pasir Gudang. Pembangunan ini sangat penting kepada negeri Johor, terutamanya kerana ia melibatkan penubuhan Pelabuhan Johor yang menjadi alternatif kepada pelabuhan yang terdapat di Singapura.

Perubahan-perubahan ini secara tidak langsung telah mengubah resam dan norma kehidupan yang sedia wujud di kalangan masyarakat tempatan. Dalam soal inilah semua ahli masyarakat di Mukim Plentong dan Pasir Gudang yang semakin bertambah bilangannya perlu bekerjasama dan bermuafakat di antara satu sama lain. Kejayaan pembangunan kawasan perindustrian Pasir Gudang bukan sahaja diukur kepada pembangunan fizikal tetapi juga kepada pembangunan rohani semua penduduk.

2.4 Kajian Literatur

Kajian mengenai pemetaan dakwah, metodologi dan pengaplikasiannya secara berangkai dan terperinci masih belum lagi dilakukan di negara kita Malaysia. Kajian dalam bentuk yang lain pernah dilakukan oleh beberapa sarjana Islam di luar negeri. Pengaplikasiannya di zaman kini secara khusus sebagaimana yang dikehendaki oleh pengkaji belum lagi ditemui. Walau bagaimanapun ada beberapa buah buku yang di tulis mengenai metodologi dakwah tetapi perbincangannya mempunyai pendekatan yang berbeza.

Kajian tentang pemetaan ini pernah dibuat oleh Hamidah Yusof (1989), tetapi di dalam skop yang berbeza kerana kajian ini membincangkan tentang pemetaan sekolah. Kajian bagi memenuhi syarat pengijazahan ini memberi penekanan kepada proses yang dinamik untuk merancang serta menempatkan (secara logik dan sistematik) sesebuah sekolah atau sekolah-sekolah dalam '*social setty*' di mana segala kemudahan sama ada fizikal atau bukan fizikal dapat memberi sumbangan yang maksima kepada pendidikan. Dengan kata lain, Pemetaan Sekolah merupakan satu aktiviti rancangan mikro yang bertujuan untuk memberi kemudahan-kemudahan fizikal kepada sesuatu kawasan atau kawasan-kawasan tertentu.

Kajian terhadap institusi dakwah di Yayasan Dakwah Islamiyyah Malaysia(YADIM) tertumpu kepada Aktiviti Sukarelawan al-Falah dan program Bina Ummah yang dianjurkan oleh institusi tersebut. Antara masalah yang dapat di kaji ialah karenah birokrasi di mana apabila ingin membuat sesuatu program perlu melalui banyak proses untuk membuat sesuatu program. Selain itu pembatalan program di saat akhir serta kurang persefahaman antara pengurus atasan dengan kakitangan bawahan menjadi masalah dalam pengurusan tersebut. Masalah kekurangan kakitangan dan kurang wang peruntukan juga dibincangkan secara terperinci. Nurul Hanani Zainuddin (2003/2004)

Rizauddin Alwi (2003), telah mengkaji secara khusus tentang sambutan dan masalah yang di hadapi apabila menjalankan sesuatu program dakwah di Masjid Abu Bakar Temerloh Pahang. Beliau juga telah menggariskan peranan sebenar masjid dalam Islam iaitu sebagai Pusat Ibadat, Pusat Pembelajaran dan Pendidikan, tempat tumpangan dan kebajikan ummah, balai pertemuan masyarakat Islam dan markaz ketenteraan dan politik.

Yusmaliza Yusof (2003), telah membuat satu kajian secara umum meliputi aktiviti atau program dakwah di kawasan Felda Trolak Selatan Perak. Selain daripada mengkaji sambutan dan permasalahan yang wujud, beliau juga telah menyenaraikan program-program yang diadakan seperti setiap minggu diadakan Kuliah agama, ceramah, marhaban, yasin dan kelas fardu 'ain & al-Qur'an. Manakala ceramah agama akan diadakan sebanyak dua kali sebulan. Setiap tahun pula akan diadakan program besar seperti Penyembelihan korban, majlis buka puasa, solat terawikh berjemaah, tadarrus al-Qur'an, khatam, Maulidur rasul, Israk mikraj, Maal hijrah, Solat Hajat dan Tahlil(Hari dan masa-masa tertentu).

Nor Hafizuddin B Anuar (2002/2003) telah mengkaji beberapa masalah yang berlaku di Masjid Tun Abdul Aziz, Seksyen 14, Petaling Jaya. Antara masalah yang dapat dikenal pasti adalah seperti kekurangan tenaga pendakwah yang membuka peluang kepada kumpulan ajaran sesat merebak, penyelewengan agama berdasarkan parti politik, wujud kemajuan sains dan teknologi yang disalahgunakan (menonton televisyen sehingga tidak pergi ke masjid), sikap AJK masjid yang tidak bersungguh-sungguh, pengaruh isme-isme(politik), peranan dan aktiviti masjid yang sempit dan tidak memenuhi cita rasa masyarakat setempat dan juga kewangan masjid yang lemah.

Daripada kajian yang dibuat oleh Wahidah bt Yusof (1997), sekurang-kurangnya terdapat 10 buah institusi dakwah di Malaysia yang telah dan sedang menjalankan

aktiviti-aktiviti dakwahnya di kalangan masyarakat Malaysia. Hasil dari kajian dan pengamatan penulis, didapati bahawa institusi-institusi dakwah tersebut, ada yang menonjol kewujudannya dalam masyarakat dan ada yang kurang menonjol.

Mohd Azli B Adnan, (2001/2002) di dalam kajiannya, memetik laporan yang dikemukakan oleh Saari Sungib dan Sahrim Ahmad (1998: 6-7) mengatakan bahawa sejak tahun 1970-1980-an, suatu gerakan Islam yang dipelopori oleh beberapa orang bekas pelajar luar negara seperti Britain, Amerika Syarikat, Australia, Mesir termasuk dari beberapa buah universiti yang lain. Pergerakan ini banyak dipengaruhi oleh pemikiran aktivis-aktivis Islam yang berasal dari negara Timur Tengah, Pakistan, Turki, Afrika Utara dan Indonesia. Ia telah melaksanakan agenda perjuangan dalam bentuknya yang tidak rasmi di dalam suatu ikatan Ukhuwwah Islamiyyah dan matlamat yang satu. Kelompok ini pernah dikenali sebagai Islamic Representative Council (IRC), Alami, Jamaah Sirriah dan Jamaah tidak bernama. Pendekatan pergerakan ini adalah terbuka dari aspek dakwah dan kerja-kerja Islam sebaliknya tertutup dalam keanggotaan dan pengorganisasian

Nuzaimah bt Ahmad Johari (1994/95), membincangkan Pra syarat kejayaan gerakan Islam menurut al-Qur'an di dalam konteks pengurusan dakwah melalui empat aspek utama iaitu Perancangan dan Pelaksanaan, Tarbiyyah, Motivasi dan Kepimpinan. Selain itu tajuk-tajuk yang mirip tentang dakwah ini boleh di dapati di dalam buku tulisan Soleh Bin Abdullah Bin Hamid Dr. (1999). Buku ini banyak menerangkan metodologi dakwah yang digunakan di dalam al-Quran dan al-Hadis serta realiti yang berlaku di zaman sahabat.

Selain itu terdapat juga buku yang ditulis oleh Toha Abd. Al-Alim Redwan, Dr. (1989) *Fi Geografia al-Alamu al-Islami*. Buku ini banyak menerangkan tentang kedudukan masyarakat Islam seluruh dunia dari aspek geografi, iklim, bilangan

penduduk, sumber atau hasil negara, pemerataan dari apek pegangan agama-agama dan sejarah negara.

Khalid Ibn ‘Abd al-Rahman (1990: 7) mengatakan, "kalaulah ditumpukan perhatian kepada usaha pada waktu mutakhir ini, didapati keadaannya jauh berbeza dengan dakwah yang terdahulu".

Abdul al-Khalik Birzadah Dr. (1993a) menulis sebuah buku bertajuk *Ahammiyah al-Dakwah wa al-Tabligh Fi al-Islam Wa Madaa Wujub Ihtimam al-Musliminna Bi Hima*. Buku ini banyak menerangkan metodologi dakwah yang telah dilaksanakan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh dan penulis cuba untuk menjelaskan bahawa pengamalan jemaah dakwah dan Tabligh dari aspek praktikalnya tidak terkeluar dari ajaran Islam. Dakwah sekarang sering disebut sebagai tidak diusahakan di atas panduan yang jelas, tidak dilakukan secara lebih teratur, jelasnya dakwah sekarang tidak cuba mengikuti satu metodologi yang sesuai’.

Muhammad Husain (t.t :15) di dalam bukunya menerangkan tentang hubungan antara makhluk, katanya: "kalaulah dilihat kepada perkara-perkara yang wujud pada alam ini semuanya mempunyai cara yang tertentu , bagaimana cara ini diciptakan bagaimana cara ia dihapuskan bagaimana ia digerakkan, bagaimana ia dihentikan dan berbagai-bagai lagi. Hubungan antara sesuatu benda dengan cara dalam kehidupan di dunia ini sangat rapat, apa lagi kalau benda itu besar.

Oleh kerana suatu perkara yang besar dan mulia, maka sudah tentu ia tidak terpisah daripada caranya yang tersendiri. Al-Sayyid al-Wakil (1994:132) menjelaskan metodologi dakwah bukan di atas satu bentuk tertentu. Ia berdasarkan suasana, pemikiran, keadaan, dan sebagainya yang ada pada sasaran. Beliau menambah, tiada

uslub yang satu sahaja dalam dakwah, kerana setiap golongan ada uslub tertentu yang sesuai dan setiap pemikiran mempunyai khatib (percakapan) yang tertentu.

Dr. Yusuf al-Qardawi (1984) menegaskan, tekanan yang dikenakan terhadap usaha dakwah Islam, semakin menyempitnya ruang gerak untuk melaksanakan ajaran Islam yang sebenarnya. Ia merupakan sebab paling nyata yang mendorong lahirnya sikap ekstrem. Ekstrimisme bukan etika Islam.

Abdul Karim Zaidan, Dr. (1997) menjelaskan bahawa Islam yang akan di dakwahkan itu memerlukan pula pemahaman yang mantap oleh orang yang mendakwahkannya. Justeru itu penulis mengemukakan dahulu wajah Islam yang akan di dakwahkan, lalu membicarakan dakwah dalam segala macam ruang lingkungannya.

Abdullah bin Alwi al-Haddad (1980) telah menyenaraikan lapan golongan pendakwah antaranya Ulama', Ahli Zuhud dan Ibadah, Penguasa dan Pemerintah, Pedagang dan Pegawai, Kaum Lemah dan Fakir Miskin dan lainnya. Sebagai penutup, penulis memberi nasihat-nasihat yang berguna kepada lapan golongan yang disebutkan tadi dalam berdakwah.

Terdapat sebuah buku yang merupakan himpunan sepuluh artikel yang ditulis oleh pensyarah Kolej Universiti Islam Malaysia(KUIM). Perkara yang dibincangkan adalah merupakan masalah kemanusiaan semasa yang perlu diberi perhatian antaranya seperti; Globalisasi dan Keselamatan Sejagat, Konsep Kepimpinan dan Pengurusan, Membentuk Jatidiri Muslim di Era Globalisasi, Pengaruh Syaitan, Iblis dan Jin, Memahami al-Qur'an Sebagai Pedoman Hidup serta beberapa artikel lain lagi. Muhammad Yusuf Khalid, Syamsul Bahri Andi Galigo & Mohd Radhi Ibrahim(2002).

Abdul Ghafar Haji Don, Berhanudin Abdullah & Zulkiple Abd. Ghani (1998), memuatkan beberapa artikel yang kebanyakannya ditulis oleh pensyarah Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan (JPDK), Fakulti Pengajian Islam UKM. Penulisan ini yang mengemukakan tema Dakwah non-Muslim dari aspek konsep, falsafah dan kajian praktikal di beberapa lokasi pilihan adalah sebahagiannya hasil pengalaman kajian lapangan yang telah dijalankan oleh pensyarah-pensyarah di jabatan ini.

Nana Rukmana, H., Ir., D.W., MA. (2002), mengungkapkan salah satu kunci bagi kemajuan Islam dan umat Islam pada masa kini dan terlebih lagi pada masa yang akan datang, iaitu tentang bagaimana membangun sebuah masjid yang sesuai dengan budaya masyarakat sekitar dan juga yang sesuai dengan tuntutan Islam serta bagaimana mengelola masjid agar menjadi pusat dakwah yang efektif di tengah-tengah masyarakat.

Memahami Sejarah Dakwah merupakan satu kepentingan kepada umat Islam umumnya dan kepada para pendakwah khususnya untuk menjayakan dakwah Islamiyyah pada hari ini. Ini adalah kerana dalam sejarah dakwah terdapatnya pendekatan-pendekatan dakwah yang boleh diimplimentasikan dalam melakukan pelbagai aktiviti dakwah (Ahmad Redzuwan Mohd Yunus, 2001).

Muhammad bin Alwi & Umar bin Muhammad (2003) menjelaskan, tugas juru dakwah ini sangat mirip dengan tugas ahli pemasaran. Keduanya berusaha menampilkan produk mereka dengan cara yang menarik agar terjadi proses muamalah. Peniaga dengan keuntungan, begitu juga dengan juru dakwah, apabila ia dapat menyampaikan dakwahnya dengan menarik, maka masyarakat akan mengamalkan nasihat-nasihatnya sehingga mereka dapat hidup tenteram, damai dan sejahtera; selamat dunia dan akhirat.

Ahmad Mahmud Abu Zaid. Terj. Usamah bin Hussein. (2003), membicarakan kriteria pendakwah masa kini dari aspek akhlak, tugas, sikap dan pendekatan yang digunakan dalam menyampaikan dakwah.

Ab. Aziz Mohd Zin. (2001), memberi pendedahan dan huraian agar memenuhi keperluan dakwah masa kini dan keperluan orang ramai yang berminat bagi mendapatkan pengetahuan tentang metodologi dakwah dalam bentuk semasa.

Habib Abdullah Haddad. Terj. Syed Ahmad Semait (2000), cuba menunjukkan pandangan Islam dalam segala pancaroba hidup berkaitan dengan peringatan-peringatan kepada pendakwah yang dibahagikan kepada lapan bab. Penulis menghuraikannya berpandukan kacamata Islam berdasarkan al-Qur'an dan Hadis Nabi s.a.w. serta pendapat para ulama' salihin.

Terdapat pendedahan beberapa pokok dakwah Islamiah yang perlu diketahui oleh setiap orang. Maklumat-maklumat yang terdapat di dalamnya akan memberi jawapan kepada persoalan-persoalan dalam isu-isu dakwah yang sering timbul di kalangan masyarakat. Ab. Aziz Mohd Zain (1999).

Abdul Ghafar Hj. Don dan Shamsul Bahri Andi Galigor (1998), telah mengumpulkan beberapa artikel yang kebanyakannya ditulis oleh pensyarah Jabatan Pengajian Dakwah dan Kepimpinan (JPDK), Fakulti Pengajian Islam UKM. Penulisan ini mengupas isu-isu yang berkaitan dengan dakwah sebagai wahana penting dalam menjana masyarakat Madani.

Akmal bin Hj. Md Zin (2001) telah menyusun suatu sumbangsih khususnya kepada para ikhwan seagama dalam tujuan membina manusia dan kemanusiaan, terutama sekali kepada para mubaligh, da'i atau para pendakwah muda yang sedang baru memulakan langkah untuk menyampaikan kebenaran yang suci.

Zulkiple Abd Ghani dan Ahmad Redzuwan Mohd Yunus (1999) telah memuatkan 10 artikel yang membahaskan perihal memimpin manusia dalam dakwah dan politik bertujuan mengangkat martabat dan kemuliaan insan. Panduan dari Piagam Madinah sehinggalah kepada realiti politik semasa diungkap oleh para penulis dengan gaya ilmiah yang sesuai juga untuk tatapan umum.

Mohd Radhi Ibrahim, Abdul Rahim Arsyad, Rosilawati Ramliy dan Marina Munira Abdul Mutalib (2002) telah menghimpun serta membukukan kertas-kertas kerja yang dibentangkan dalam siri Wacana Dakwah dan Pengurusan Islam (WADPI). Kebanyakan dari kertas kerja yang dibentangkan adalah mengenai aliran pemikiran serta isu-isu dakwah masa kini yang berlaku di kalangan umat Islam.

Wan Hussein Azmi, Dato'. (1984) telah menggarap serta menerangkan beberapa topik penting serta maklumat-maklumat mengenai asas-asas ilmu dakwah sebelum menceburkan diri dalam alam dakwah. Ia mengupas sirah Rasulullah dalam berdakwah serta menggariskan beberapa sifat pendakwah yang perlu ada pada bakal pendakwah.

Di dalam keluaran yang lain, Wan Hussein Azmi, Dato'. (1988) telah menjelaskan secara ringkas tentang bentuk dan sifat dakwah Islamiah dan juga bentuk dan sifat pendakwah serta teknik dan cara dakwah yang betul berpandukan kepada al-Qur'an dan Sunah.

Abdullah Naseh 'Ulwan, Dr. (1988) telah menggariskan beberapa panduan untuk membekalkan para pendakwah dengan ilmu pengetahuan asas dan kelengkapan yang perlu dimiliki oleh seseorang pendakwah. Ia merupakan syarat asasi oleh seseorang yang mahu berjaya di dalam bidang dakwah.

Buku bertajuk Angkatan Belia Islam Malaysia (1993) merupakan gabungan beberapa kertas kerja yang dibentangkan di Seminar Islam dan Perubahan Sosial. Ia menerangkan tentang gerakan-gerakan dakwah dahulu dan yang ada pada masa kini serta cabarannya mengharungi perubahan zaman. Ia bertujuan untuk mengukuhkan peranan gerakan dakwah sebagai *Partner in Nation Building*, bukan sebaliknya.

Ghazali Darusalam (1998) telah mengetengahkan beberapa isu bagi menjelaskan kepada umat Islam mengenai ancaman dan bahaya segala bentuk pemikiran, pemahaman, pembawaan dan budaya hidup yang berupa isme-isme barat.

Di dalam garapan yang berbeza, Ghazali Darusalam (1996) telah melakukan suatu kajian yang menyeluruh dari segi ilmu dakwah, pelaksanaannya dan institusi-institusi dakwah yang bergiat cergas di negara ini iaitu dari segi objektif, strategi dan kesannya kepada masyarakat sasaran.

Abdurrahman al-Baghdadi', Dr. (t.t) telah menghuraikan pelbagai perkara tentang peranan yang perlu dimainkan oleh umat Islam pada masa kini dalam meneruskan perjuangan dakwah yang digerakkan oleh Rasulullah s.a.w. Banyak tanggungjawab yang perlu dipikul oleh umat Islam dalam menjaga kesinambungan perjalanan dakwah Rasulullah s.a.w. Justeru, penulis turut membincangkan beberapa tanggungjawab yang

perlu disedari dan dilaksanakan oleh umat Islam dengan menjadikan dakwah Rasulullah s.a.w sebagai contoh serta panduan.

Mohd. Rumaizuddin Ghazali (2003) banyak menyentuh tentang beberapa prinsip yang menjadi pegangan apabila berdakwah, khususnya dalam masyarakat moden dan berbilang kaum seperti di Negara kita Malaysia. Turut dimuatkan di dalam buku ini ialah isu-isu semasa seperti keutamaan dakwah dalam konteks masyarakat Islam kini dan kepentingan iman dalam diri individu.

Abdullah Hassan, Prof. (2001) telah menerangkan tentang pelbagai strategi dan teknik komunikasi yang berkesan untuk kegunaan para pendakwah mendorong sasaran mengubah keyakinan, sikap dan tingkah laku mereka. Turut dimuatkan di dalam buku ini ialah teori-teori psikologi yang selaras dengan keperluan para pendakwah. Dikemukakan juga teori-teori dan teknik-teknik yang sangat popular di dalam bidang komunikasi persuasif untuk membantu pembaca memahami proses mempengaruhi orang-orang lain.

Berhanuddin Bin Abdullah (1997) telah membincangkan satu konsep kerja secara berkumpulan seperti mana yang diasaskan oleh Rasulullah s.a.w dan bertepatan dengan tuntutan Islam dan yang dimaksudkan di sini ialah suatu yang dikenali sebagai “Amal Jama’ie”. Penulis mengupas beberapa topik yang berkait rapat dengan Amal Jama’ie yang telah diasaskan oleh Rasulullah s.a.w. ini kerana, selagi umat Islam tidak dapat disatukan selama itulah mereka berada di dalam kemungkar dan menerima pelbagai cabaran serta permasalahan.

Dalam sebuah buku yang dikarang oleh Syeikhul Hadis Maulana Muhammad Zakariyya Kandahlavi (1999) yang berjudul Penderitaan Ummah dan Penyelesaiannya terjemahan oleh Abdul Aziz Bin Abdul Hamid adalah merupakan sebuah buku yang

menerangkan tentang terjemahan fasal keempat daripada bahagian-bahagian yang terdapat di dalam sebuah buku yang berjudul *al-I'tidal* iaitu kumpulan helaian surat yang digabungkan menjadi sebuah buku. Di mana surat tersebut adalah merupakan satu jawapan yang diberikan oleh Syiekhul Hadis tentang beberapa persoalan yang diajukan kepadanya berkaitan dengan perpecahan yang berlaku (pada tahun 1947) di kalangan umat Islam di negara India.

Bahagian keempat daripada surat jawapan yang telah dibukukan tersebut telah diterjemahkan ke dalam Bahasa Melayu yang sekali gus dibukukan. Justeru, di dalam buku ini diterangkan bermacam-macam kesalahan serta kemungkaran yang dilakukan oleh umat Islam sehingga Allah S.W.T menurunkan pelbagai fitnah sebagai satu pengajaran buat umat Islam dan juga diterangkan tentang jalan penyelesaian kepada masalah-masalah yang dihadapi oleh umat Islam.

2.5 Kesimpulan

Pada dasarnya, masih terdapat banyak lagi kajian dan penulisan yang menyentuh secara langsung berkaitan dengan dakwah sama ada dari aspek pendakwah itu sendiri hinggalah kepada apa yang didakwahkan. Dakwah amat penting dalam membina sebuah masyarakat Islam yang sentiasa patuh kepada ajaran Islam yang sebenar. Justeru, program-program dakwah perlu dipertingkatkan dari masa ke semasa bagi memastikan setiap usaha yang dilakukan mendatangkan hasil yang baik. Medium pelaksanaan dakwah yang paling ideal adalah di masjid. Setiap masyarakat Muslim perlu melihat keperluan semasa untuk mempertingkatkan kualiti aqidah dan amalan umat Islam.

BAB III

METODOLOGI KAJIAN

3.1 Pengenalan

Bab ini akan menghuraikan tentang beberapa aspek yang berkaitan dengan pengkaedahan dan prosedur kajian. Tujuan kajian adalah untuk mengkaji mengenai metodologi dakwah yang digunakan serta pengaplikasiannya di beberapa daerah Negeri Johor. Dihuraikan juga kaedah dan tatacara kajian termasuk reka bentuk kajian, pemilihan sampel, instrumentasi, prosedur pengumpulan data dan teknik penganalisan data.

3.2 Metodologi Kajian

Metodologi kajian ialah teknik-teknik kajian yang mengkaji secara teratur dan teliti mengenai aspek sesuatu masalah itu. Dalam mengenal pasti metode kajian, perincian mungkin tidak begitu penting memandangkan cara dan teknik mungkin boleh diubahsuai selepas kajian awal dilakukan (Rohana Yusof, 2004; 185).

3.2.1 Kajian Perpustakaan

Antara Perpustakaan yang menjadi tumpuan penyelidik untuk mendapatkan sumber rujukan ialah Perpustakaan al-Azhar Mesir, Perpustakaan Sultanah Zanariah UTM, Perpustakaan Pusat Islam Johor, Perpustakaan Maahad Aliah Li al-Dirasah Islamiyah Johor, Perpustakaan Utama Universiti Malaya, Perpustakaan Peringatan Za'ba, Perpustakaan Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Perpustakaan Tun Seri Lanang Universiti Kebangsaan Malaysia, Perpustakaan Awam Islam Kuala Lumpur, Perpustakaan Negara Kuala Lumpur, Perpustakaan Sultan Ismail Johor Bahru, Perpustakaan Maktab Perguruan Temenggung Ibrahim Johor Bahru, dan Perpustakaan Maktab Perguruan Islam Bangi.

3.2.2 Kajian Lapangan

Kajian lapangan adalah merujuk kepada :

- i. Pusat Islam Johor
- ii. Jabatan Agama Islam Daerah Johor Bahru
- iii. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)
- iv. Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM)
- v. Pusat Islam Kuala Lumpur
- vi. Pejabat Pendidikan Agama Daerah Johor Bahru
- vii. Pejabat Daerah Johor Bahru
- viii. Pejabat Pendidikan Daerah Johor Bahru
- ix. Pejabat Pemetaan Negeri Johor
- x. Jabatan Statistik Negeri Johor
- xi. Pejabat Abim Daerah Johor Bahru
- xii. Pejabat PERKIM Daerah Johor Bahru
- xiii. Pejabat JIM Daerah Johor Bahru
- xiv. Markaz Dakwah & Tabligh Johor Bahru
- xv. Markaz PAS Daerah Johor Bahru
- xvi. Pejabat Penerangan UMNO Negeri Johor
- xvii. Pejabat Penerangan UMNO Daerah Johor Bahru
- xviii. Pengetua & Guru Besar Sekolah Agama Swasta
- xix. Pengetua & Guru Besar Sekolah Kerajaan
- xx. Pengerusi-pengerusi masjid & surau
- xxi. Pengarah Masjid UTM Skudai, Johor
- xxii. Pengerusi Darul Ukhuwwah Taman Universiti Johor Bahru.

3.2.3 Metode Historis

Metode Historis digunakan untuk mendapatkan data yang mempunyai maklumat sejarah (Imam Bernadid, 1982: 55). Kajian ini dilakukan secara intensif ke atas satu unit kecil sosial seperti individu, satu keluarga, satu kampung, satu kelab, satu sekolah atau satu masyarakat. Selain itu ia juga mengkaji dan memeriksa individu atau unit sosial secara terperinci termasuklah menyelidiki pelbagai aspek pemboleh ubah yang terlibat daripada segi sejarah dan perkembangan subjek (Rohana Yusof, 2004; 226-227). Penulis menggunakan metode historis untuk mendapatkan maklumat mengenai latar belakang kawasan kajian secara umum. Selain itu, untuk mendapatkan maklumat berkaitan sejarah beberapa penubuhan pusat dakwah di Johor.

3.2.4 Metode Dokumentasi

Metode Dokumentasi ialah cara pengumpulan data dengan melakukan kajian terhadap dokumen-dokumen yang ada hubungan dengan masalah kajian. Dokumen itu termasuk sumber-sumber, potret, kumpulan undang-undang, autobiografi, surat-surat peribadi, buku-buku catatan harian, memori, surat khabar dan cerita rakyat (Imam Bernadid, 1982:52). Antara dokumen-dokumen yang dirujuk oleh penulis termasuklah kertas-kertas kerja persidangan, teks ucapan, dokumen berkaitan pihak pentadbiran dan sebagainya.

3.2.5 Metode Temu bual

Metode Temu bual ialah salah satu cara yang digunakan untuk mendapatkan keterangan atau pendirian secara langsung atau pendirian secara lisan daripada seseorang responden dengan cara bercakap secara bersemuka dengannya. Ia juga boleh dikategorikan sebagai alat pengumpulan data (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999: 46), serta mempunyai teknik tersendiri dalam melaksanakannya.

Ia dilakukan dengan menghantar pembanci atau penyelidik itu sendiri menemui responden yang dipilih bagi mendapat maklumat dari mulutnya sendiri (Rohana Yusof, 2004; 35). Dalam kajian, metode ini digunakan bagi mendapatkan data dan maklumat kawasan kajian sama ada melalui pejabat-pejabat Majlis perbandaran, imam-imam Masjid, Institusi-institusi agama yang berkaitan dan sebagainya.

3.2.6 Metode Observasi (Tinjauan)

Metode ini ialah satu daripada teknik penyelidikan yang sering digunakan. Bagi kaedah ini, satu perkara penting yang diutamakan ialah teknik pemilihan sampel kajian iaitu jenis responden yang patut digunakan agar ia dapat mewakili keseluruhan sampel yang hendak dikaji (Rohana Yusof, 2004; 157).

Metode observasi ialah satu cara pengumpulan data dengan mengkaji secara langsung terhadap aspek-aspek subjeknya di mana tujuan penyelidikan yang dilakukan dapat dirahsiakan. Penggunaan metode ini adalah bertujuan untuk mendapatkan data

yang saling melengkapi di antara data hasil dari metode ini dengan data hasil daripada metode yang lain-lain. Walaupun ia tidak dapat menerangkan kaitan lanjut kecuali pola dalam satu-satu masa tetapi jika dirancang dengan betul ia dapat membantu kajian lanjutan akan datang (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999: 46).

3.2.7 Metode Analisis Data

Dalam proses menganalisis data, penulis menggunakan metode berikut.

1) Metode Induktif

Induktif ialah membina ide dari pengalaman atau kesimpulan yang dibuat daripada pemerhatian am. (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999:4-7)

2) Metode Deduktif

Deduktif adalah keterbalikan daripada metode induktif. Deduktif ialah Kesimpulan yang dibuat daripada pemerhatian khusus kepada umum. Ia juga bermaksud pembinaan ide dalam pengalaman khusus berdasarkan kepada sesuatu teori yang telah wujud. (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999:4-7)

3) Metode Komparatif

Komparatif merupakan dimensi penting terutama dalam penyelidikan eksperimental. Dimensi ini melibatkan pemilihan unit analisis supaya perbandingan antara unit analisis boleh:

- a. Mengesan pengaruh suatu perubahan atau kejadian.
- b. Mengawal faktor atau variabel yang mengelirukan (*compounding*) supaya hasil penyelidikan lebih sahih.

Biasanya jenis pengamatan (pengukuran) untuk perbandingan berbentuk sebelum dan selepas eksperimen (pengujian). Perubahan yang berlaku antara dua jangka masa (sebelum / selepas) pengamatan dapat dikatakan berpunca daripada pengaruh variabel bebas atau eksperimental.

Seperkara yang boleh dijadikan panduan ialah usaha mengadakan perbandingan seperti itu boleh dilakukan pada beberapa kumpulan, yakni beberapa kumpulan eksperimental dan beberapa kumpulan kawalan. Ini bermaksud sekiranya penyelidik ingin menilai keberkesanan tiga jenis rancangan peningkatan pencapaian yang berlainan, maka mereka perlu mempunyai tiga kumpulan eksperimental dan tiga kumpulan kawalan.

Kumpulan perbandingan merupakan peringkat atau kategori yang berbeza-beza untuk satu variabel bebas (eksperimental). Sehubungan itu, variabel bebas boleh mempunyai dua kategori iaitu eksperimental (yang diuji kaji) dan kawalan. Malah variabel bebas boleh wujud dalam jumlah yang lebih banyak (Sulaiman Masri, 2005:27-28)

3.3 Reka bentuk Kajian

Kajian ini berbentuk deskriptif dan korelasi iaitu meninjau apakah metodologi dakwah yang digunakan di satu-satu kawasan dan sejauh mana pengaplikasiannya dalam proses menyebarkan dakwah.

3.4 Populasi dan Pensampelan

3.4.1 Populasi

Populasi bermaksud sekumpulan objek, benda kejadian ataupun individu yang mempunyai ciri-ciri yang sama yang ingin dikaji. Setiap individu atau objek dalam sesuatu populasi berkemungkinan berbeza-beza dalam banyak segi, namun ianya mestilah mempunyai tidak kurang daripada satu ciri yang sama (Rohana Yusof, 2004; 104-105).

Menurut Mohamad Najib (1999:4-7), populasi merupakan semua ahli di dalam suatu kelompok. Kajian ini akan menumpukan kepada penyelidikan untuk melakukan pemetaan dakwah dan menganalisis metodologi yang digunakan. Tetapi di dalam kajian ini hanya ditumpukan di daerah Johor Bahru yang terdiri daripada Skudai, Kulai, Pasir Gudang dan Johor Bahru. Johor Bahru mempunyai kawasan seluas 1,818 kilo meter persegi dan mempunyai populasi seramai 1,159,079 orang. Daripada jumlah tersebut seramai 508,764 orang Melayu. Sasaran kajian ini lebih tertumpu kepada masyarakat yang beragama Islam.

3.4.2 Pensampelan

Pensampelan ialah satu proses di mana sebilangan kecil daripada keseluruhan populasi dipilih dan dikaji bagi membolehkan kita membuat satu generalisasi berkaitan populasi itu (Rohana Yusof, 2004; 107).

Pensampelan bersistem dibuat secara rawak *stratified* sebanyak sepuluh peratus daripada penduduk di daerah Johor Bahru. Dipilih dengan menggunakan Jadual Digit Rawak. Bagi setiap mukim atau bandar, penyelidik telah mendapatkan senarai nama daripada pejabat agama, pejabat pendidikan dan NGO. Penyelidik telah berbincang dengan pihak berkenaan bagi mengenal pasti responden yang memenuhi kriteria kajian.

Cabutan nombor dibuat, bagi mendapatkan nombor x . Setiap responden yang namanya jatuh pada x , x_1 , x_2 akan dipilih sebagai responden. Langkah ini diulangi sehingga semua bilangan responden yang dikehendaki mencukupi 10 % daripada jumlah mereka yang aktif di dalam melaksanakan tanggungjawab dakwah. Selain itu, pemilihan sampel juga dilakukan dengan merujuk Jadual Pemilihan Sampel Krejcie dan Morgan.

Berasaskan kepada senarai Pejabat Agama Johor bilangan masjid di Daerah Johor Bahru sebanyak 116 buah, 253 buah surau dan lebih daripada 100 buah musolla dan 154 sekolah agama Kerajaan Johor. Manakala merujuk kepada Pejabat Pendidikan Daerah Johor Bahru terdapat 139 buah sekolah kerajaan dan 38 buah sekolah bantuan kerajaan. Ini tidak termasuk sekolah swasta dan agensi-agensi dakwah NGO. Bagi memilih sampel responden di daerah ini penyelidik telah memilih mukim / taman / bandar secara rawak. Penyelidik telah memasukkan bilangan nombor nama-nama tempat keseluruhannya dan dimasukkan ke dalam kotak. Penyelidik mengambil bilangan yang diperlukan daripada kotak tersebut. Nombor yang terpilih akan dirujuk kepada senarai nama tempat tersebut.

3.5 Instrumen Kajian

Instrumen kajian utama yang digunakan bagi pengumpulan data ialah soal selidik. Pembinaan instrumen kajian adalah hasil dari pengubahsuaian instrumen yang telah digunakan oleh penyelidik lepas dan rekaan penyelidik sendiri berdasarkan objektif yang ingin dicapai. Para responden yang terlibat dalam kajian ini dikehendaki memberikan pandangan mereka terhadap tiap-tiap kenyataan berdasarkan pilihan jawapan yang diberikan. Mereka perlu menandakan pilihan skor bagi item yang dipilih. Instrumen kajian yang digunakan bagi pengumpulan data ialah soal selidik.

3.5.1 Soal selidik

Set soal selidik ini telah dirangka dan dijadikan kepada tiga bahagian iaitu (1) kategori latar belakang responden (2) reaksi responden terhadap pelaksanaan program dakwah dan 3). pandangan dan cadangan responden terhadap program dakwah Ketiga-tiga bahagian soal selidik ini berasaskan definisi operasional dan persoalan kajian. Latar belakang responden.

Setiap bahagian soalan mempunyai cara menjawab yang berbeza sama ada berbentuk soalan Skala *Thurston*, Skala *Binari* dan juga Skala *Likert*. Bagi soalan berbentuk Skala *Thurston*, subjek hanya perlu menanda sekali sahaja pada satu soalan. Set soalan mungkin memiliki lebih dari lima pilihan jawapan (Mohamad Najib Abdul Ghafar, 1999; 98). Manakala soalan berbentuk Skala *Binari* memerlukan subjek memilih sama ada 'ya' ataupun 'tidak'. Seseengah penulis menamakannya sebagai soalan dwipilihan.

Bagi soalan berbentuk Skala *Likert*, penggunaan empat skala (bilangan mata genap) pemeringkatan digunakan kerana subjek tidak dibenarkan memilih mata yang neutral (Abdul Majid Konting, 2004; 224). Ini bertujuan bagi mengelakkan data-data yang tidak mempunyai nilai diperoleh. Namun Sekiranya responden benar-benar tidak mengetahui jawapan tersebut, maka mereka dibenarkan untuk tidak menjawab bagi soalan tersebut. Jumlah keseluruhan soalan ialah 135 soalan. Kecenderungan respons responden secara keseluruhan dinilai dengan menggunakan skala di bawah.

Jadual 3.1 : Skala *Likert*

Skala	Skor	Singkatan
Sangat tidak setuju	1	STS
Tidak setuju	2	TS
Setuju	3	S
Sangat setuju	4	SS

Jadual 3.2 : Skala persetujuan (Peratus)

Skala	Peratus
Sangat tinggi	81 – 100
Tinggi	61 – 80
Sederhana	41 – 60
Rendah	21 – 40
Sangat rendah	1 – 20

Jadual 3.3 : Skala persetujuan (Min)

Skala	Min
Sangat tidak setuju	1.00 – 1.80
Tidak setuju	1.81 – 2.60
Setuju	2.61 – 3.40
Sangat setuju	3.41 – 4.20
Tidak menjawab	4.21 – 5.00

3.6 Kaedah Pengumpulan Data

Pengumpulan data dilakukan dengan mengumpulkan data-data yang diperolehi daripada data primer seperti pengamatan, soal selidik dan sebagainya dengan data sekunder iaitu data-data yang diperoleh daripada sumber-sumber dokumentari dan kajian perpustakaan (Rohana Yusof, 2004; 160-161).

Kaedah perjumpaan dengan responden secara peribadi juga telah digunakan untuk pengumpulan data kajian. Pasukan penyelidik telah pergi ke lokasi kajian untuk mentadbir soal selidik bagi responden. Sesi dialog, temu bual secara rasmi dan tidak rasmi juga dilaksanakan dengan mengikut jadual yang telah dirancang. Pengamatan dan tinjauan secara langsung dan tidak langsung dilaksanakan bagi menghasilkan data yang mempunyai kebolehpercayaan yang tinggi.

3.7 Analisis Data

Data yang di kumpul melalui set soal selidik telah diproses dengan menggunakan Pakej Statistik Sains Sosial, iaitu SPSS versi 14.0. Statistik deskriptif, iaitu kekerapan, peratusan, min dan sisihan piawai telah digunakan untuk menganalisis dan menghuraikan data berkaitan dengan soal selidik kategori latar belakang responden serta metode serta permasalahan dakwah.

Analisis inferensi, iaitu korelasi, ujian-t, dan ANOVA telah dijalankan untuk melihat sama ada terdapat perkaitan antara latar belakang responden dengan metodologi dakwah yang digunakan di kawasan kajian atau sebaliknya.

3.8 Jangka masa Kajian

Kajian ini telah bermula pada awal 1 Januari 2005 dengan pemilihan tajuk projek oleh penyelidik dengan kelulusan Dekan Research Management Centre UTM. Untuk proses seterusnya, penyelidik mula mengumpul seberapa banyak mungkin bahan-bahan kajian yang bakal digunakan bagi tujuan kajian dan penulisan ini. Penulisan bagi bab satu hingga tiga telah dilakukan secara berperingkat-peringkat. Kerja-kerja penulisan dan kemasukan fakta-fakta atau maklumat penting telah berjaya disiapkan pada bulan Julai. Setelah borang soal selidik diisi oleh responden, kerja-kerja pengumpulan dan seterusnya kerja-kerja menganalisis data dilakukan dalam bab empat dan bab lima sehingga pertengahan bulan Mei 2006. Proses penyempurnaan projek dilakukan setelah selesai penulisan bab satu hingga lima.

3.9 Kesimpulan

Dalam bab ini, penyelidik telah menggariskan beberapa perkara penting yang digunakan sebagai panduan dalam menjalankan kajian. Beberapa perkara penting seperti reka bentuk kajian, populasi kajian, sampel kajian, instrumen kajian, tatacara kajian, kaedah menganalisis data dan jangka masa kajian dimuatkan dalam bab ini. Bab ini amat penting kepada penyelidik kerana ia memberi gambaran dan garis panduan kepada penyelidik dalam menjalankan kajian ini.

BAB IV

ANALISIS DATA

4.1 Pengenalan

Dalam bab ini akan membicarakan mengenai keputusan analisis data berdasarkan semua maklum balas yang telah diperolehi. Data maklumat ini telah dikumpulkan dengan menggunakan borang soal selidik yang telah diedarkan. Sebanyak 531 set soal selidik telah diedarkan kepada responden dari empat kawasan kajian. Cara pengedaran soal selidik ini dilakukan secara rawak di mana ia mewakili kesemua penduduk terutama mereka yang mengimarahkan masjid-masjid di kawasan-kawasan tersebut.

Pemprosesan data soal selidik menggunakan "*SPSS Version 14.0 for Windows*" dilakukan untuk menentukan kekerapan, peratusan dan min bagi setiap item. Penganalisan ini telah dibahagikan kepada dua bahagian iaitu bahagian latar belakang dan soal selidik. Bahagian latar belakang adalah berkaitan dengan jantina, umur, tahap pendidikan, pekerjaan, waktu bekerja, status diri, pendapatan kawasan kediaman dan jenis kediaman responden.

Pada bahagian kedua mengandungi pernyataan-pernyataan berkaitan dengan metodologi dakwah dan pengaplikasiannya di empat buah kawasan yang dikaji. Keputusan kajian dibuat dengan menganalisis setiap item yang dikemukakan dalam bentuk jadual.

4.2 Analisis Data Bahagian A: Latar Belakang Responden

Jadual 4.1: Maklumat responden mengikut jantina

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Jantina	Lelaki	222 90.2%	44 73.3%	68 61.8%	93 80.9%	427 80.4%
	Perempuan	24 9.8%	16 26.7%	42 38.2%	22 19.1%	104 19.6%
Jumlah		246 100.0%	60 100.0%	110 100.0%	115 100.0%	531 100.0%

Jadual 4.1 menunjukkan taburan bilangan dan peratusan responden berdasarkan jantina mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, seramai 222 orang (90.2%) responden terdiri daripada responden lelaki dan responden perempuan seramai 24 orang (9.8%). Bagi kawasan Kulai pula, responden lelaki adalah seramai 44 orang (73.3%) dan responden perempuan pula seramai 16 orang (26.7%). Manakala bagi kawasan Pasir Gudang pula, responden lelaki adalah seramai 68 orang (61.8%) dan responden perempuan adalah seramai 42 orang (38.2%). Bagi kawasan yang terakhir iaitu kawasan Johor Bahru, seramai 427 orang responden lelaki iaitu (80.9%) dan responden perempuan seramai 22 orang (19.1%).

Jadual 4.2: Umur

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah	
Umur	10-20 Tahun	23	8	5	2	38	
		9.3%	13.3%	4.5%	1.7%	7.2%	
	21-30 Tahun	60	10	15	9	94	
		24.4%	16.7%	13.6%	7.8%	17.7%	
	31-40 Tahun	37	10	29	8	86	
		15.0%	16.7%	26.4%	7.0%	16.2%	
	41-50 Tahun	68	9	40	18	138	
		27.6%	15.0%	36.4%	15.7%	26.0%	
	51-60 Tahun	37	12	13	36	94	
		15.0%	20.0%	11.8%	31.3%	17.7%	
	60 Tahun ke atas	21	11	8	42	81	
		8.5%	18.3%	7.3%	36.5%	15.3%	
	Jumlah		246	60	110	115	531
			100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.2 menunjukkan jumlah responden mengikut umur berdasarkan empat kawasan kajian. Kawasan Skudai terdiri daripada responden yang berumur 10-20 tahun iaitu seramai 23 orang (9.3%), yang berumur antara 21-30 tahun seramai 60 orang (24.4%), yang berumur 31-40 tahun adalah seramai 37 orang (15.0%), yang berumur 41-50 tahun seramai 68 orang (27.6%), manakala yang berumur 51-60 tahun adalah seramai 37 orang (15.0%) dan yang terakhir berumur 60 tahun ke atas adalah seramai 21 orang (8.5%).

Bagi kawasan Kulai pula responden yang berumur 10-20 tahun iaitu seramai 8 orang (13.3%), yang berumur antara 21-30 tahun seramai 10 orang (16.7%), yang berumur 31-40 tahun adalah seramai 10 orang (16.7%), yang berumur 41-50 tahun seramai 9 orang (15.0%), manakala yang berumur 51-60 tahun adalah seramai 12 orang (20.0%) dan yang terakhir berumur 60 tahun ke atas adalah seramai 11 orang (18.3%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula responden yang berumur 10-20 tahun iaitu seramai 5 orang (4.5%), yang berumur antara 21-30 tahun seramai 15 orang (13.6%), yang berumur 31-40 tahun adalah seramai 29 orang (26.4%), yang berumur 41-50 tahun seramai 40 orang (36.4%), manakala

yang berumur 51-60 tahun adalah seramai 13 orang (11.8%) dan yang terakhir berumur 60 tahun ke atas adalah seramai 8 orang (7.3%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, responden yang berumur 10-20 tahun iaitu seramai 2 orang (1.7%), yang berumur antara 21-30 tahun seramai 9 orang (7.8%), yang berumur 31-40 tahun adalah seramai 8 orang (7.0%), yang berumur 41-50 tahun seramai 18 orang (15.7%), manakala yang berumur 51-60 tahun adalah seramai 36 orang (31.3%) dan yang terakhir berumur 60 tahun ke atas adalah seramai 42 orang (36.5%).

Jadual 4.3: Pendidikan

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Tahap pendidikan	Tidak Bersekolah	1 0.4%	0 0.0%	1 0.9%	1 0.9%	3 0.6%
	Sekolah Rendah	17 6.9%	7 11.7%	14 12.7%	15 13.0%	53 10.0%
	Sekolah Menengah	107 43.5%	32 53.3%	59 53.6%	54 47.0%	252 47.5%
	Diploma/Maktab/Kolej	38 15.4%	14 23.3%	17 15.5%	25 21.7%	94 17.7%
	Ijazah	59 24.0%	5 8.3%	14 12.7%	13 11.3%	91 17.1%
	Sarjana	19 7.7%	1 1.7%	3 2.7%	5 4.3%	28 5.3%
	Ph.D	5 2.0%	1 1.7%	2 1.8%	2 1.7%	10 1.9%
	Jumlah	246 100.0%	60 100.0%	110 100.0%	115 100.0%	531 100.0%

Jadual 4.3 menunjukkan jumlah responden berdasarkan tahap pendidikan mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang tidak bersekolah ialah seramai seorang sahaja iaitu 0.4%. Responden yang hanya bersekolah rendah ialah seramai 17 orang (6.9%), responden yang berkelulusan sekolah menengah pula ialah seramai 107 orang (43.5%), responden yang berkelulusan Diploma/Maktab/Kolej seramai 38 orang (15.4%), responden yang mempunyai

kelulusan Ijazah pula seramai 59 orang (24.0%). Terdapat juga responden yang berkelulusan Sarjana iaitu seramai 19 orang (7.7%) dan bilangan responden yang berkelulusan Ph.D pula ialah seramai 5 orang (2.0%).

Bagi kawasan Kulai pula tahap pendidikan yang paling rendah ialah mereka yang berkelulusan sekolah rendah iaitu seramai 7 orang (11.7%). Responden yang hanya berkelulusan sekolah menengah ialah seramai 32 orang (53.3%), bilangan responden yang berkelulusan Diploma/Maktab/Kolej seramai 14 orang (23.3%), responden yang mempunyai kelulusan Ijazah pula seramai 5 orang (8.3%). Terdapat juga responden yang berkelulusan Sarjana iaitu seramai seorang sahaja (1.7%) dan bilangan responden yang berkelulusan Ph.D juga ialah seorang (1.7%).

Manakala kawasan Pasir Gudang hanya seorang sahaja (0.9%) responden yang tidak bersekolah. Responden yang hanya berkelulusan sekolah rendah ialah seramai 14 orang (12.7%). Responden yang berkelulusan sekolah menengah pula ialah seramai 59 orang (53.6%), responden yang berkelulusan Diploma/Maktab/Kolej seramai 17 orang (15.5%), responden yang mempunyai kelulusan Ijazah pula seramai 14 orang (12.7%). Terdapat juga responden yang berkelulusan Sarjana iaitu seramai 3 orang (2.7%) dan bilangan responden yang berkelulusan Ph.D pula ialah seramai 2 orang (1.8%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan mereka yang tidak bersekolah ialah seramai seorang sahaja iaitu 0.9%. Responden yang berkelulusan sekolah rendah ialah seramai 15 orang (13.0%). Responden yang berkelulusan sekolah menengah pula ialah seramai 54 orang (47.0%), responden yang berkelulusan Diploma/Maktab/Kolej seramai 25 orang (21.7%), responden yang mempunyai kelulusan Ijazah pula seramai 13 orang (11.3%). Terdapat juga responden yang berkelulusan Sarjana iaitu seramai 5 orang (4.3%) dan bilangan responden yang berkelulusan Ph.D pula ialah seramai 2 orang (1.7%).

Jadual 4.4: Bidang pekerjaan

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Bidang pekerjaan	Profesional/Teknikal	47	9	29	22	107
		19.1%	15.0%	26.4%	19.1%	20.2%
	Pentadbiran/Pengurusan	28	7	8	4	47
		11.4%	11.7%	7.3%	3.5%	8.9%
	Perkeranian	23	3	6	8	40
		9.3%	5.0%	5.5%	7.0%	7.5%
	Pelajar	55	7	7	2	71
		22.4%	11.7%	6.4%	1.7%	13.4%
	Perniagaan	21	3	8	9	41
		8.5%	5.0%	7.3%	7.8%	7.7%
	Perkhidmatan	23	8	10	4	45
		9.3%	13.3%	9.1%	3.5%	8.5%
	Pertanian/Ternakan/Perhutanan/Nelayan/Pemburu	3	0	0	0	3
		1.2%	0.0%	0.0%	0.0%	0.6%
Pekerja Pengeluaran/Operator Pengangkutan/Buruh	9	3	14	3	29	
	3.7%	5.0%	12.7%	2.6%	5.5%	
Tidak Bekerja	16	9	24	17	66	
	6.5%	15.0%	21.8%	14.8%	12.4%	
Pesara	21	11	4	46	82	
	8.5%	18.3%	3.6%	40.0%	15.4%	
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.4 menunjukkan jumlah responden berdasarkan bidang pekerjaan mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang bekerja di bidang profesional/teknikal ialah seramai 47 orang (19.1%), responden yang bekerja di bidang pentadbiran/pengurusan ialah seramai 28 orang (11.4%), bilangan responden yang bekerja di bidang perkeranian ialah seramai 23 orang (9.3%). Terdapat juga responden yang masih belajar iaitu seramai 55 orang (22.4%), responden yang terlibat dalam perniagaan seramai 21 orang (8.5%), responden yang bekerja di bidang perkhidmatan pula seramai 23 orang (9.3%), responden yang bekerja di bidang pertanian/ternakan/ perhutanan/nelayan/perburuan pula seramai 3 orang (1.2%). Selain itu, responden yang bekerja sebagai pekerja pengeluaran/operator pengangkutan/buruh pula seramai 9 orang (3.7%). Terdapat juga responden yang tidak bekerja iaitu seramai 16 orang (6.5%) dan pesara pula seramai 21 orang (8.5%).

Bagi kawasan Kulai pula bilangan responden yang bekerja di bidang profesional/teknikal ialah seramai 9 orang (15.0%), responden yang bekerja di bidang pentadbiran/pengurusan ialah seramai 7 orang (11.7%), bilangan responden yang bekerja di bidang perkeranian ialah seramai 3 orang (5.0%). Terdapat juga responden yang masih belajar iaitu seramai 7 orang (11.7%), responden yang terlibat dalam perniagaan seramai 3 orang (5.0%), responden yang bekerja di bidang perkhidmatan pula seramai 8 orang (13.3%). Bagi kawasan Kulai, tidak terdapat seorang pun responden yang bekerja di bidang pertanian/ternakan/ perhutanan/ nelayan/ perburuan. Selain itu, responden yang bekerja sebagai pekerja pengeluaran/operator pengangkutan/buruh pula seramai 3 orang (5.0%). Terdapat juga responden yang tidak bekerja iaitu seramai 9 orang (15.0%) dan pesara pula seramai 11 orang (18.3%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula bilangan responden yang bekerja di bidang profesional/teknikal ialah seramai 29 orang (26.4%), responden yang bekerja di bidang pentadbiran/pengurusan ialah seramai 8 orang (7.3%), bilangan responden yang bekerja di bidang perkeranian ialah seramai 6 orang (5.5%). Terdapat juga responden yang masih belajar iaitu seramai 7 orang (6.4%), responden yang terlibat dalam perniagaan seramai 8 orang (7.3%), responden yang bekerja di bidang perkhidmatan pula seramai 10 orang (9.1%). Bagi kawasan Pasir Gudang, tidak terdapat seorang pun responden yang bekerja di bidang pertanian/ternakan/ perhutanan/ nelayan/ perburuan. Selain itu, responden yang bekerja sebagai pekerja pengeluaran/operator pengangkutan/buruh pula seramai 14 orang (12.7%). Terdapat juga responden yang tidak bekerja iaitu seramai 24 orang (21.8%) dan pesara pula seramai 4 orang (3.6%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan responden yang bekerja di bidang profesional/teknikal ialah seramai 22 orang (19.1%), responden yang bekerja di bidang pentadbiran/pengurusan ialah seramai 4 orang (3.5%), bilangan responden yang bekerja di bidang perkeranian ialah seramai 8 orang (7.0%). Terdapat juga responden yang masih belajar iaitu seramai 2 orang (1.7%), responden yang terlibat dalam perniagaan seramai 9 orang (7.8%), responden yang bekerja di bidang perkhidmatan pula seramai 4 orang (3.5%). Bagi kawasan Johor Bahru juga tidak terdapat seorang pun responden yang bekerja di bidang pertanian/ternakan/ perhutanan/ nelayan/

perburuan. Selain itu, responden yang bekerja sebagai pekerja pengeluaran/operator pengangkutan/buruh pula seramai 3 orang (2.6%). Terdapat juga responden yang tidak bekerja iaitu seramai 17 orang (14.8%) dan pesara pula seramai 46 orang (40.0%).

Jadual 4.5: Waktu bekerja

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Waktu bekerja	Malam	3	2	0	1	6
		1.2%	3.3%	0.0%	0.9%	1.1%
	Siang	134	26	51	37	244
		54.5%	43.3%	46.4%	32.2%	46.0%
	Tidak menentu	33	12	27	23	95
		13.4%	20.0%	24.5%	20.0%	17.9%
	Tidak menjawab	76	20	32	54	186
		30.9%	33.3%	29.1%	47.0%	35.0%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.5 menunjukkan jumlah responden berdasarkan waktu mereka bekerja mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang bekerja pada waktu malam ialah seramai 3 orang (1.2%), responden yang bekerja pada waktu siang pula ialah seramai 134 orang (54.5%), bilangan responden yang bekerja pada waktu yang tidak menentu iaitu tidak tetap ialah seramai 33 orang (13.4%). Terdapat juga responden yang tidak menjawab iaitu seramai 76 orang (30.9%).

Bagi kawasan Kulai pula bilangan responden yang bekerja pada waktu malam ialah seramai 2 orang (3.3%), responden yang bekerja pada waktu siang pula ialah seramai 26 orang (43.3%), bilangan responden yang bekerja pada waktu yang tidak menentu iaitu tidak tetap ialah seramai 12 orang (20.0%) dan bilangan responden yang tidak menjawab pula ialah seramai 20 orang (33.3%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula tidak ada seorang pun responden yang bekerja pada waktu malam. Bilangan responden yang bekerja pada waktu siang ialah seramai 51 orang (46.4%), bilangan responden yang bekerja pada waktu yang tidak menentu iaitu tidak tetap ialah seramai 27 orang (24.5%) dan bilangan responden yang tidak menjawab pula ialah seramai 32 orang (29.1%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan responden yang bekerja pada waktu malam ialah seorang sahaja (0.9%), responden yang bekerja pada waktu siang pula ialah seramai 37 orang (32.2%), bilangan responden yang bekerja pada waktu yang tidak menentu iaitu tidak tetap ialah seramai 23 orang (20.0%) dan bilangan responden yang tidak menjawab pula ialah seramai 54 orang (47.0%).

Jadual 4.6: Status

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Status	Telah Berkahwin	162 65.9%	40 66.7%	91 82.7%	99 86.1%	392 73.8%
	Bujang	77 31.3%	18 30.0%	14 12.7%	12 10.4%	121 22.8%
	Ibu/Bapa tunggal	7 2.8%	2 3.3%	5 4.5%	4 3.5%	18 3.4%
Jumlah		246 100.0%	60 100.0%	110 100.0%	115 100.0%	531 100.0%

Jadual 4.6 menunjukkan jumlah responden berdasarkan status mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang telah berkahwin ialah seramai 162 orang (65.9%), responden yang berstatus bujang pula ialah seramai 77 orang (31.3%). Terdapat juga responden yang berstatus ibu/bapa tunggal iaitu seramai 7 orang (2.8%).

Bagi kawasan Kulai pula bilangan responden yang telah berkahwin ialah seramai 40 orang (66.7%), responden yang berstatus bujang pula ialah seramai 18 orang (30.0%). Manakala responden yang berstatus ibu/bapa tunggal iaitu seramai 2 orang (3.3%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula bilangan responden yang telah berkahwin ialah seramai 91 orang (82.7%), responden yang berstatus bujang pula ialah seramai 14 orang (12.7%). Manakala responden yang berstatus ibu/bapa tunggal iaitu seramai 5 orang (4.5%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan responden yang telah berkahwin ialah seramai 99 orang (86.1%), responden yang berstatus bujang pula ialah seramai 12 orang (10.4%). Manakala responden yang berstatus ibu/bapa tunggal iaitu seramai 4 orang (3.5%).

Jadual 4.7: Pendapatan

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Pendapatan	Tiada Pendapatan	66 26.8%	11 18.3%	29 26.4%	13 11.3%	119 22.4%
	RM 500 ke bawah	13 5.3%	6 10.0%	10 9.1%	13 11.3%	42 7.9%
	RM 501-1000	32 13.0%	17 28.3%	13 11.8%	26 22.6%	88 16.6%
	RM 1001-1500	35 14.2%	7 11.7%	16 14.5%	16 13.9%	74 13.9%
	RM 1501-2000	43 17.5%	6 10.0%	8 7.3%	17 14.8%	74 13.9%
	RM 2001-3000	23 9.3%	9 15.0%	18 16.4%	15 13.0%	65 12.2%
	RM 3001 dan ke atas	34 13.8%	4 6.7%	16 14.5%	15 13.0%	69 13.0%
	Jumlah	246 100.0%	60 100.0%	110 100.0%	115 100.0%	531 100.0%

Jadual 4.7 menunjukkan jumlah responden berdasarkan pendapatan mereka mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang tiada pendapatan ialah seramai 66 orang (26.8%), responden yang berpendapatan RM 500 ke bawah ialah seramai 13 orang (5.3%), responden yang berpendapatan RM501-1000 pula ialah seramai 32 orang (13.0%). Manakala responden yang mempunyai jumlah pendapatan sebanyak RM 1001-1500 pula ialah seramai 35 orang (14.2%), responden yang mempunyai pendapatan RM 1501-2000 pula ialah 43 orang (17.5%),

responden yang mempunyai pendapatan sebanyak RM 2001-3000 pula ialah seramai 23 orang (9.3%) dan responden yang mempunyai pendapatan RM 3001 dan ke atas ialah seramai 34 orang (13.8%).

Bagi kawasan Kulai pula bilangan responden yang tiada pendapatan ialah seramai 11 orang (18.3%), responden yang berpendapatan RM 500 ke bawah ialah seramai 6 orang (10.0%), responden yang berpendapatan RM501-1000 pula ialah seramai 17 orang (28.3%). Manakala responden yang mempunyai jumlah pendapatan sebanyak RM 1001-1500 pula ialah seramai 7 orang (11.7%), responden yang mempunyai pendapatan RM 1501-2000 pula ialah 6 orang (10.0%), responden yang mempunyai pendapatan sebanyak RM 2001-3000 pula ialah seramai 9 orang (15.0%) dan responden yang mempunyai pendapatan RM 3001 dan ke atas ialah seramai 4 orang (6.7%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula bilangan responden yang tiada pendapatan ialah seramai 29 orang (26.4%), responden yang berpendapatan RM 500 ke bawah ialah seramai 10 orang (9.1%), responden yang berpendapatan RM501-1000 pula ialah seramai 13 orang (11.8%). Manakala responden yang mempunyai jumlah pendapatan sebanyak RM 1001-1500 pula ialah seramai 16 orang (14.5%), responden yang mempunyai pendapatan RM 1501-2000 pula ialah 8 orang (7.3%), responden yang mempunyai pendapatan sebanyak RM 2001-3000 pula ialah seramai 18 orang (16.4%) dan responden yang mempunyai pendapatan RM 3001 dan ke atas ialah seramai 16 orang (14.5%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan responden yang tiada pendapatan ialah seramai 13 orang (11.3%), responden yang berpendapatan RM 500 ke bawah ialah seramai 13 orang (11.3%), responden yang berpendapatan RM501-1000 pula ialah seramai 26 orang (22.6%). Manakala responden yang mempunyai jumlah pendapatan sebanyak RM 1001-1500 pula ialah seramai 16 orang (13.9%), responden yang mempunyai pendapatan RM 1501-2000 pula ialah 17 orang (14.8%), responden yang mempunyai pendapatan sebanyak RM 2001-3000 pula ialah seramai 15 orang (13.0%) dan responden yang mempunyai pendapatan RM 3001 dan ke atas ialah seramai 15 orang (13.0%).

Jadual 4.8: Kawasan kediaman

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Kawasan kediaman	Bandar Raya	25	1	10	67	103
		10.2%	1.7%	9.1%	58.3%	19.4%
	Bandar	104	36	77	30	247
		42.3%	60.0%	70.0%	26.1%	46.5%
	Pinggir Bandar	103	18	20	8	149
		41.9%	30.0%	18.2%	7.0%	28.1%
	Kampung	14	5	3	10	32
		5.7%	8.3%	2.7%	8.7%	6.0%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.8 menunjukkan jumlah responden berdasarkan kawasan kediaman mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang tinggal di kawasan bandar raya ialah seramai 25 orang (10.2%), responden yang tinggal di kawasan bandar ialah seramai 104 orang (42.3%), responden yang tinggal di kawasan pinggir bandar pula ialah seramai 103 orang (41.9%). Manakala responden yang tinggal di kawasan kampung pula ialah seramai 14 orang (5.7%).

Bagi kawasan Kulai pula bilangan responden yang tinggal di kawasan bandar raya ialah seramai seorang sahaja iaitu 1.7%, responden yang tinggal di kawasan bandar ialah seramai 36 orang (60.0%), responden yang tinggal di kawasan pinggir bandar pula ialah seramai 18 orang (30.0%). Manakala responden yang tinggal di kawasan kampung pula ialah seramai 5 orang (8.3%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula bilangan responden yang tinggal di kawasan bandaraya ialah seramai 10 orang (9.1%), responden yang tinggal di kawasan bandar ialah seramai 77 orang (70.0%), responden yang tinggal di kawasan pinggir bandar pula ialah seramai 20 orang (18.2%). Manakala responden yang tinggal di kawasan kampung pula ialah seramai 3 orang (2.7%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, bilangan responden yang tinggal di kawasan bandar raya ialah seramai 67 orang (58.3%), responden yang tinggal di kawasan bandar ialah seramai 30 orang (26.1%), responden yang tinggal di kawasan pinggir bandar pula ialah seramai 8 orang (7.0%). Manakala responden yang tinggal di kawasan kampung pula ialah seramai 10 orang (8.7%).

Jadual 4.9: Jenis kediaman yang diduduki

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Jenis kediaman yang diduduki	Mewah	8	0	4	16	28
		3.3%	0.0%	3.6%	13.9%	5.3%
	Sederhana	170	46	95	77	388
		69.1%	76.7%	86.4%	67.0%	73.1%
	Flet	46	2	5	8	61
		18.7%	3.3%	4.5%	7.0%	11.5%
	Perkampungan	11	9	4	13	37
4.5%		15.0%	3.6%	11.3%	7.0%	
Setinggalan	2	0	0	0	2	
	0.8%	0.0%	0.0%	0.0%	0.4%	
Rumah murah	9	3	2	1	15	
	3.7%	5.0%	1.8%	0.9%	2.8%	
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.9 menunjukkan jumlah responden berdasarkan jenis kediaman yang diduduki mengikut empat buah kawasan kajian. Bagi kawasan Skudai, bilangan responden yang tinggal di rumah jenis mewah ialah seramai 8 orang (3.3%), responden yang tinggal di rumah jenis sederhana pula ialah seramai 170 orang (69.1%). Manakala responden yang tinggal di rumah flet pula ialah seramai 46 orang (18.7%). Terdapat juga responden yang tinggal di rumah kampung iaitu seramai 11 orang (4.5%), bilangan responden yang tinggal di rumah setinggalan pula seramai 2 orang (0.8%) dan bilangan responden yang tinggal di rumah murah pula ialah seramai 9 orang (3.7%).

Bagi kawasan Kulai pula tidak ada responden yang tinggal di rumah jenis mewah. Responden yang tinggal di rumah jenis sederhana ialah seramai 46 orang (76.7%). Manakala responden yang tinggal di rumah flet pula ialah seramai 2 orang (3.3%). Terdapat juga responden yang tinggal di

rumah kampung iaitu seramai 9 orang (15.0%). Namun begitu, tidak terdapat seorang pun responden yang tinggal di rumah setinggan. Bilangan responden yang tinggal di rumah murah pula ialah seramai 3 orang (5.0%).

Manakala kawasan Pasir Gudang pula seramai 4 orang (3.6%) responden yang tinggal di rumah jenis mewah. Responden yang tinggal di rumah jenis sederhana ialah seramai 95 orang (86.4%). Manakala responden yang tinggal di rumah flet pula ialah seramai 5 orang (4.5%). Terdapat juga responden yang tinggal di rumah kampung iaitu seramai 4 orang (3.6%). Namun begitu, tidak terdapat seorang pun responden yang tinggal di rumah setinggan. Bilangan responden yang tinggal di rumah murah pula ialah seramai 2 orang (1.8%).

Bagi kawasan yang terakhir iaitu Johor Bahru, seramai 16 orang (13.9%) responden yang tinggal di rumah jenis mewah. Responden yang tinggal di rumah jenis sederhana ialah seramai 77 orang (67.0%). Manakala responden yang tinggal di rumah flet pula ialah seramai 8 orang (7.0%). Terdapat juga responden yang tinggal di rumah kampung iaitu seramai 13 orang (11.3%). Namun begitu, tidak terdapat seorang pun responden yang tinggal di rumah setinggan. Bilangan responden yang tinggal di rumah murah pula ialah seramai 1 orang (0.9%).

4.3 Analisis Data Bahagian B : Reaksi Responden Terhadap Program Dakwah

Jadual 4.10: Program Al-Qur'an

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Membudaya Al-Qur'an	Ada	204	42	83	108	437
		46.7%	9.6%	19.0%	24.7%	100.0%
	Tiada	38	14	19	7	78
		48.7%	17.9%	24.4%	9.0%	100.0%
	Perlu	4	4	8	0	16
		25.0%	25.0%	50.0%	.0%	100.0%
Pengajian Al-Qur'an dan Tarannum	Ada	85	39	59	53	236
		36.0%	16.5%	25.0%	22.5%	100.0%
	Tiada	139	20	41	55	255
		54.5%	7.8%	16.1%	21.6%	100.0%
	Perlu	22	1	10	7	40
		55.0%	2.5%	25.0%	17.5%	100.0%
Program Pengajian Bahasa Al-Qur'an	Ada	30	7	28	24	89
		12.2%	11.7%	25.5%	20.9%	16.8%
	Tiada	189	36	67	83	375
		76.8%	60.0%	60.9%	72.2%	70.6%
	Perlu	27	17	15	8	67
		11.0%	28.3%	13.6%	7.0%	12.6%
Program Tahfiz Al-Qur'an	Ada	31	4	12	32	79
		12.6%	6.7%	10.9%	27.8%	14.9%
	Tiada	193	43	78	74	388
		78.5%	71.7%	70.9%	64.3%	73.1%
	Perlu	22	13	20	9	64
		8.9%	21.7%	18.2%	7.8%	12.1%
Tadarrus Al-Qur'an	Ada	126	30	59	77	292
		51.2%	50.0%	53.6%	67.0%	55.0%
	Tiada	111	28	40	38	217
		45.1%	46.7%	36.4%	33.0%	40.9%
	Perlu	9	2	11	0	22
		3.7%	3.3%	10.0%	.0%	4.1%
Khatam Al-Qur'an	Ada	95	25	53	71	244
		38.6%	41.7%	48.2%	61.7%	46.0%
	Tiada	137	34	47	44	262
		55.7%	56.7%	42.7%	38.3%	49.3%
	Perlu	14	1	10	0	25
		5.7%	1.7%	9.1%	.0%	4.7%

Kelas Pengajian Tafsir Al-Qur'an	Ada	99	29	56	46	230
		40.2%	48.3%	50.9%	40.0%	43.3%
	Tiada	127	27	43	62	259
		51.6%	45.0%	39.1%	53.9%	48.8%
	Perlu	20	4	11	7	42
		8.1%	6.7%	10.0%	6.1%	7.9%

Jadual 4.10 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program Al-Qur'an yang ada di tempat mereka. Bagi program membudayakan al-Qur'an, seramai 204 orang (82.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 38 orang (15.4%) mengatakan tiada manakala 4 orang (1.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 42 orang (70.0%) mengatakan ada, 14 orang (23.3%) mengatakan tiada manakala 4 orang (6.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 83 orang (75.5%) mengatakan ada, 19 orang (17.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 8 orang (7.3%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 108 orang (93.9%) mengatakan ada, 108 orang (93.9%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program pengajian al-Qur'an dan tarannum, seramai 85 orang (34.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 139 orang (56.5%) mengatakan tiada manakala 22 orang (8.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 39 orang (65.0%) mengatakan ada, 20 orang (33.3%) mengatakan tiada manakala hanya seorang (1.7%) sahaja mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 59 orang (53.6%) mengatakan ada, 41 orang (37.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 53 orang (46.1%) mengatakan ada, 55 orang (47.8%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program pengajian bahasa al-Qur'an, seramai 30 orang (12.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 189 orang (76.8%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 7 orang (11.7%)

mengatakan ada, 36 orang (60.0%) mengatakan tiada manakala seramai 17 orang (28.3%) mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 28 orang (25.5%) mengatakan ada, 67 orang (60.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 15 orang (13.6%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 24 orang (20.9%) mengatakan ada, 83 orang (72.2%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program tahfiz al-Qur'an pula, seramai 31 orang (12.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 193 orang (78.5%) mengatakan tiada manakala 22 orang (8.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 4 orang (6.7%) mengatakan ada, 43 orang (71.7%) mengatakan tiada manakala seramai 13 orang (21.7%) mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 12 orang (10.9%) mengatakan ada, 78 orang (70.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 20 orang (18.2%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 32 orang (27.8%) mengatakan ada, 74 orang (64.3%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program tadarrus al-Qur'an, seramai 126 orang (51.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 111 orang (45.1%) mengatakan tiada manakala 9 orang (3.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 30 orang (50.0%) mengatakan ada, 28 orang (46.7%) mengatakan tiada manakala seramai 2 orang (3.3%) mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 59 orang (53.6%) mengatakan ada, 40 orang (36.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 77 orang (67.0%) mengatakan ada, 38 orang (33.0%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program khatam al-Qur'an pula, seramai 95 orang (38.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 137 orang (55.7%) mengatakan tiada manakala 14 orang (5.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 25 orang (41.7%) mengatakan ada, 34 orang (56.7%) mengatakan tiada manakala hanya seorang (1.7%) mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 53 orang (48.2%) mengatakan ada, 47 orang (42.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 71 orang (61.7%) mengatakan ada, 44 orang (38.3%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kelas pengajian tafsir al-Qur'an, seramai 99 orang (40.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 127 orang (51.6%) mengatakan tiada manakala 20 orang (8.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 29 orang (48.3%) mengatakan ada, 27 orang (45.0%) mengatakan tiada manakala hanya 4 orang (6.7%) mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 56 orang (50.9%) mengatakan ada, 43 orang (39.1%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 46 orang (40.0%) mengatakan ada, 62 orang (53.9%) mengatakan tiada dan 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Jadual 4.11: Ceramah dan kuliah

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Ceramah Umum	Ada	179	40	87	90	396
		72.8%	66.7%	79.1%	78.3%	74.6%
	Tiada	61	13	18	21	113
		24.8%	21.7%	16.4%	18.3%	21.3%
	Perlu	6	7	5	4	22
		2.4%	11.7%	4.5%	3.5%	2.4%
Ceramah Israk Mikraj	Ada	172	49	95	89	405
		69.9%	81.7%	86.4%	77.4%	76.3%
	Tiada	71	11	15	24	121
		28.9%	18.3%	13.6%	20.9%	22.8%
	Perlu	3	0	0	2	5
		1.2%	.0%	.0%	1.7%	.9%
Ceramah Maal Hijrah	Ada	164	46	95	85	390
		66.7%	76.7%	86.4%	73.9%	73.4%
	Tiada	77	14	15	28	134
		31.3%	23.3%	13.6%	24.3%	25.2%
	Perlu	5	0	0	2	7
		2.0%	.0%	.0%	1.7%	1.3%
Ceramah Maulidur Rasul	Ada	189	52	97	93	431
		76.8%	86.7%	88.2%	80.9%	81.2%
	Tiada	56	8	13	21	98
		22.8%	13.3%	11.8%	18.3%	18.5%
	Perlu	1	0	0	1	2
		.4%	.0%	.0%	.9%	.4%
Forum Perdana	Ada	66	18	64	58	206
		26.8%	30.0%	58.2%	50.4%	38.8%
	Tiada	151	33	39	52	275
		61.4%	55.0%	35.5%	45.2%	51.8%
	Perlu	29	9	7	5	50
		11.8%	15.0%	6.4%	4.3%	9.4%
Tazkirah	Ada	130	25	77	70	302
		52.8%	41.7%	70.0%	60.9%	56.9%
	Tiada	101	24	32	40	197
		41.1%	40.0%	29.1%	34.8%	37.1%
	Perlu	15	11	1	5	32
		6.1%	18.3%	.9%	4.3%	6.0%
Kuliah Suboh	Ada	134	29	73	97	333
		54.5%	48.3%	66.4%	84.3%	62.7%
	Tiada	92	20	35	18	165
		37.4%	33.3%	31.8%	15.7%	31.1%
	Perlu	20	11	2	0	33
		8.1%	18.3%	1.8%	.0%	6.2%

Kuliah Zuhur	Ada	6	0	8	11	25
		2.4%	.0%	7.3%	9.6%	4.7%
	Tiada	220	49	96	98	463
		89.4%	81.7%	87.3%	85.2%	87.2%
	Perlu	20	11	6	6	43
		8.1%	18.3%	5.5%	5.2%	8.1%
Kuliah Asar	Ada	14	1	15	46	14
		5.7%	1.7%	13.6%	40.0%	5.7%
	Tiada	211	48	88	66	211
		85.8%	80.0%	80.0%	57.4%	85.8%
	Perlu	21	11	7	3	21
		8.5%	18.3%	6.4%	2.6%	8.5%
Kuliah Maghrib	Ada	192	39	89	101	421
		78.0%	65.0%	80.9%	87.8%	79.3%
	Tiada	45	18	20	12	95
		18.3%	30.0%	18.2%	10.4%	17.9%
	Perlu	9	3	1	2	15
		3.7%	5.0%	.9%	1.7%	2.8%
Kuliah Isyak	Ada	27	10	56	27	120
		11.0%	16.7%	50.9%	23.5%	22.6%
	Tiada	199	42	52	85	378
		80.9%	70.0%	47.3%	73.9%	71.2%
	Perlu	20	8	2	3	33
		8.1%	13.3%	1.8%	2.6%	6.2%
Kuliah Pengajian Tajwid	Ada	81	23	54	58	216
		32.9%	38.3%	49.1%	50.4%	40.7%
	Tiada	148	24	48	48	268
		60.2%	40.0%	43.6%	41.7%	50.5%
	Perlu	17	13	8	9	47
		6.9%	21.7%	7.3%	7.8%	8.9%
Kuliah Pengajian Fiqh	Ada	79	17	67	49	212
		32.1%	28.3%	60.9%	42.6%	39.9%
	Tiada	148	31	38	57	274
		60.2%	51.7%	34.5%	49.6%	51.6%
	Perlu	19	12	5	9	45
		7.7%	20.0%	4.5%	7.8%	8.5%
Kuliah Pengajian Akhlak	Ada	58	10	49	31	148
		23.6%	16.9%	44.5%	27.0%	27.9%
	Tiada	164	36	48	74	322
		66.7%	61.0%	43.6%	64.3%	60.8%
	Perlu	24	13	13	10	60
		9.8%	22.0%	11.8%	8.7%	11.3%

Kuliah Pengajian Akidah dan Tauhid	Ada	88	20	64	52	224
		35.8%	33.3%	58.2%	45.2%	42.2%
	Tiada	140	28	41	57	266
		56.9%	46.7%	37.3%	49.6%	50.1%
	Perlu	18	12	5	6	41
		7.3%	20.0%	4.5%	5.2%	7.7%

Jadual 4.11 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berbentuk ceramah dan kuliah yang ada di tempat mereka. Bagi program ceramah umum, seramai 179 orang (72.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 61 orang (24.8%) mengatakan tiada manakala 6 orang (2.4%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 40 orang (66.7%) mengatakan ada, 13 orang (21.7%) mengatakan tiada manakala 7 orang (11.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 87 orang (79.1%) mengatakan ada, 18 orang (16.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 5 orang (4.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 90 orang (78.3%) mengatakan ada, 21 orang (18.3%) mengatakan tiada dan seramai 4 orang (3.5%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program ceramah Israk Mikraj, seramai 172 orang (69.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 71 orang (28.9%) mengatakan tiada manakala 3 orang (1.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 49 orang (81.7%) mengatakan ada, 11 orang (18.3%) mengatakan tiada manakala tiada seorangpun (0%) yang mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 95 orang (86.4%) mengatakan ada, 15 orang (13.6%) mengatakan tiada manakala tiada seorangpun (0%) yang mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 89 orang (77.4%) mengatakan ada, 24 orang (20.9%) mengatakan tiada dan seramai 2 orang (1.7%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program ceramah maal hijrah, kawasan Skudai mencatatkan seramai 164 orang (66.7%) yang mengatakan ada, 77 orang (31.3%) mengatakan tiada manakala seramai 5 orang (2.0%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 46 orang (76.7%) mengatakan ada, manakala seramai 14 orang (23.3%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 95 orang (86.4%) yang mengatakan ada, seramai 15 orang (13.6%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 85 orang (73.9%) mengatakan ada, 28 orang (24.3%) mengatakan tiada dan seramai 2 orang (1.7%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Manakala bagi program ceramah maulidur rasul, kawasan Skudai mencatatkan seramai 189 orang (76.8%) yang mengatakan ada, 56 orang (22.8%) mengatakan tiada manakala hanya seorang (0.4%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 52 orang (86.7%) mengatakan ada, manakala seramai 8 orang (13.3%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 97 orang (88.2%) yang mengatakan ada, seramai 13 orang (11.8%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 93 orang (80.9%) mengatakan ada, 21 orang (18.3%) mengatakan tiada dan bakinya seorang (0.9%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program forum perdana, kawasan Skudai mencatatkan seramai 66 orang (26.8%) yang mengatakan ada, 151 orang (61.4%) mengatakan tiada manakala seramai 29 orang (11.8%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 18 orang (30.0%) mengatakan ada, manakala seramai 33 orang (55.0%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (15.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 64 orang (58.2%) yang mengatakan ada, seramai 39 orang (35.5%) mengatakan tiada dan 7 orang (6.4%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 58 orang (50.4%) mengatakan ada, 52 orang (45.2%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 5 orang (4.3%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program tazkirah pula, kawasan Skudai mencatatkan seramai 130 orang (52.8%) yang mengatakan ada, 101 orang (41.1%) mengatakan tiada manakala seramai 15 orang (6.1%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 25 orang (41.7%) mengatakan ada, manakala seramai 24 orang (40.0%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (18.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 77 orang (70.0%) yang mengatakan ada, seramai 32 orang (29.1%) mengatakan tiada dan hanya seorang (0.9%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 70 orang (60.9%) mengatakan ada, 40 orang (34.8%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 5 orang (4.3%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah subuh, kawasan Skudai mencatatkan seramai 134 orang (54.5%) yang mengatakan ada, 92 orang (37.4%) mengatakan tiada manakala seramai 20 orang (8.1%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 29 orang (48.3%) mengatakan ada, manakala seramai 20 orang (33.3%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (18.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 73 orang (66.4%) yang mengatakan ada, seramai 35 orang (31.8%) mengatakan tiada dan hanya 2 orang (1.8%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 97 orang (84.3%) mengatakan ada, 18 orang (15.7%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah zuhur, kawasan Skudai mencatatkan seramai 6 orang (2.4%) yang mengatakan ada, 220 orang (89.4%) mengatakan tiada manakala seramai 20 orang (8.1%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, manakala seramai 49 orang (81.7%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (18.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 8 orang (7.3%) yang mengatakan ada, seramai 96 orang (87.3%) mengatakan tiada dan hanya 6 orang (5.5%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 11 orang (9.6%) mengatakan ada, 98 orang (85.2%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah asar, kawasan Skudai mencatatkan seramai 14 orang (5.7%) yang mengatakan ada, 211 orang (85.8%) mengatakan tiada manakala seramai 21 orang (8.5%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 48 orang (80.0%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (18.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 15 orang (13.6%) yang mengatakan ada, seramai 88 orang (80.0%) mengatakan tiada dan hanya 7 orang (6.4%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 46 orang (40.0%) mengatakan ada, 66 orang (57.4%) mengatakan tiada dan seramai 3 orang (2.6%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Manakala bagi program kuliah maghrib, kawasan Skudai mencatatkan seramai 192 orang (78.0%) yang mengatakan ada, 45 orang (18.3%) mengatakan tiada manakala seramai 9 orang (3.7%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 39 orang (65.0%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 18 orang (30.0%) mengatakan tiada dan seramai 3 orang (5.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 89 orang (80.9%) yang mengatakan ada, seramai 20 orang (18.2%) mengatakan tiada dan hanya seorang (0.9%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 101 orang (87.8%) mengatakan ada, 12 orang (10.4%) mengatakan tiada dan seramai 2 orang (1.7%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah isyak, kawasan Skudai mencatatkan seramai 27 orang (11.0%) yang mengatakan ada, 199 orang (80.9%) mengatakan tiada manakala seramai 20 orang (8.1%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 10 orang (16.7%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 42 orang (70.0%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (13.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 56 orang (50.9%) yang mengatakan ada, seramai 52 orang (47.3%) mengatakan tiada dan hanya 2 orang (1.8%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 27 orang (23.5%) mengatakan ada, 85 orang (73.9%) mengatakan tiada dan seramai 3 orang (2.6%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah pengajian tajwid pula, kawasan Skudai mencatatkan seramai 81 orang (32.9%) yang mengatakan ada, 148 orang (60.2%) mengatakan tiada manakala seramai 17 orang (6.9%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 23 orang (38.3%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 24 orang (40.0%) mengatakan tiada dan seramai 13 orang (21.7%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 54 orang (49.1%) yang mengatakan ada, seramai 48 orang (43.6%) mengatakan tiada dan hanya 8 orang (7.3%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 58 orang (50.4%) mengatakan ada, 48 orang (41.7%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah pengajian fiqh, kawasan Skudai mencatatkan seramai 79 orang (32.1%) yang mengatakan ada, 148 orang (60.2%) mengatakan tiada manakala seramai 19 orang (7.7%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 17 orang (28.3%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 31 orang (51.7%) mengatakan tiada dan seramai 12 orang (20.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 67 orang (60.9%) yang mengatakan ada, seramai 38 orang (34.5%) mengatakan tiada dan hanya 5 orang (4.5%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 49 orang (42.6%) mengatakan ada, 57 orang (49.6%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah pengajian akhlak, kawasan Skudai mencatatkan seramai 58 orang (23.6%) yang mengatakan ada, 164 orang (66.7%) mengatakan tiada manakala seramai 24 orang (9.8%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 10 orang (16.9%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 36 orang (61.0%) mengatakan tiada dan seramai 13 orang (22.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 49 orang (44.5%) yang mengatakan ada, seramai 48 orang (43.6%) mengatakan tiada dan hanya 13 orang (11.8%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 31 orang (27.0%) mengatakan ada, 74 orang (64.3%) mengatakan tiada dan seramai 10 orang (8.7%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kuliah pengajian akidah dan tauhid, kawasan Skudai mencatatkan seramai 88 orang (35.8%) yang mengatakan ada, 140 orang (56.9%) mengatakan tiada manakala seramai 18 orang (7.3%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, seramai 20 orang (33.3%) sahaja mengatakan ada, manakala seramai 28 orang (46.7%) mengatakan tiada dan seramai 12 orang (20.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 64 orang (58.2%) yang mengatakan ada, seramai 41 orang (37.3%) mengatakan tiada dan hanya 5 orang (4.5%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 52 orang (45.2%) mengatakan ada, 57 orang (49.6%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Jadual 4.12: Kekeluargaan

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program Pemeriksaan Kesehatan Bakal Pengantin	Ada	18	1	8	6	33
		7.3%	1.7%	7.3%	5.2%	6.2%
	Tiada	203	44	90	101	438
		82.5%	73.3%	81.8%	87.8%	82.5%
	Perlu	25	15	12	8	60
		10.2%	25.0%	10.9%	7.0%	11.3%
Program Mempertemukan Jodoh	Ada	1	2	2	1	6
		.4%	3.3%	1.8%	.9%	1.1%
	Tiada	219	47	98	105	469
		89.0%	78.3%	89.1%	91.3%	88.3%
	Perlu	26	11	10	9	56
		10.6%	18.3%	9.1%	7.8%	10.5%
Majlis Akad Nikah	Ada	125	30	56	61	272
		50.8%	50.0%	50.9%	53.0%	51.2%
	Tiada	113	24	49	52	238
		45.9%	40.0%	44.5%	45.2%	44.8%
	Perlu	8	6	5	2	21
		3.3%	10.0%	4.5%	1.7%	4.0%
Bengkel Pengurusan Hal Ehwal Perkahwinan	Ada	35	8	9	28	80
		14.2%	13.3%	8.2%	24.3%	15.1%
	Tiada	189	40	87	80	396
		76.8%	66.7%	79.1%	69.6%	74.6%
	Perlu	22	12	14	7	55
		8.9%	20.0%	12.7%	6.1%	10.4%
Program Kursus Kebahagiaan Keluarga	Ada	33	6	15	20	74
		13.4%	10.0%	13.6%	17.4%	13.9%
	Tiada	177	39	74	83	373
		72.0%	65.0%	67.3%	72.2%	70.2%
	Perlu	36	15	21	12	84
		14.6%	25.0%	19.1%	10.4%	15.8%
Program Mesra Keluarga	Ada	33	11	29	20	93
		13.4%	18.3%	26.4%	17.4%	17.5%
	Tiada	188	34	65	84	371
		76.4%	56.7%	59.1%	73.0%	69.9%
	Perlu	25	15	16	11	67
		10.2%	25.0%	14.5%	9.6%	12.6%
Program Kecemerlangan Rumah Tangga	Ada	20	6	10	7	43
		8.1%	10.0%	9.1%	6.1%	8.1%
	Tiada	187	36	82	95	400
		76.0%	60.0%	74.5%	82.6%	75.3%
	Perlu	39	18	18	13	88
		15.9%	30.0%	16.4%	11.3%	16.6%

Pusat Perkhidmatan Keluarga Islam Dan Sosial	Ada	16	3	11	16	46
		6.5%	5.0%	10.0%	13.9%	8.7%
	Tiada	197	40	86	89	412
		80.1%	66.7%	78.2%	77.4%	77.6%
	Perlu	33	17	13	10	73
		13.4%	28.3%	11.8%	8.7%	13.7%
Seminar Gaya Hidup Sejahtera Dari HIV	Ada	8	2	7	7	24
		3.3%	3.3%	6.4%	6.1%	4.5%
	Tiada	207	43	92	100	442
		84.1%	71.7%	83.6%	87.0%	83.2%
	Perlu	31	15	11	8	65
		12.6%	25.0%	10.0%	7.0%	12.2%
Bengkel Kemahiran Keibubapaan	Ada	20	2	12	9	43
		8.1%	3.3%	10.9%	7.8%	8.1%
	Tiada	187	44	81	94	406
		76.0%	73.3%	73.6%	81.7%	76.5%
	Perlu	39	14	17	12	82
		15.9%	23.3%	15.5%	10.4%	15.4%
Program Anak Angkat	Ada	24	2	11	4	41
		9.8%	3.3%	10.0%	3.5%	7.7%
	Tiada	195	46	87	102	430
		79.3%	76.7%	79.1%	88.7%	81.0%
	Perlu	27	12	12	9	60
		11.0%	20.0%	10.9%	7.8%	11.3%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.12 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berbentuk kekeluargaan yang ada di tempat mereka. Bagi program pemeriksaan kesihatan bakal pengantin, seramai 18 orang (7.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 203 orang (82.5%) mengatakan tiada manakala 25 orang (10.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai hanya seorang sahaja (1.7%) mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 8 orang (7.3%) mengatakan ada, 90 orang (81.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 6 orang (5.2%) mengatakan ada, 101 orang (87.8%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program mempertemukan jodoh, kawasan Skudai mencatatkan hanya seorang sahaja (0.4%) yang mengatakan ada, 219 orang (89.0%) mengatakan tiada manakala seramai 26 orang (10.6%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 2 orang (3.3%) mengatakan ada, manakala seramai 47 orang (78.3%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 11 orang (18.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 2 orang sahaja (1.8%) yang mengatakan ada, seramai 98 orang (89.1%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang sahaja (0.9%) mengatakan ada, 105 orang (91.3%) mengatakan tiada dan baki 9 orang (7.8%) memerlukannya.

Manakala bagi program majlis akad nikah pula, menunjukkan bahawa di kawasan Skudai, seramai 125 orang (50.8%) mengatakan bahawa program ini wujud di sini, 113 orang (45.9%) menafikan dan hanya 8 orang (3.3%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 30 orang (50.0%) mengatakan ada manakala seramai 24 orang (40.0%) lagi mengatakan tiada dan hanya 6 orang (10.0%) yang mengatakan perlu diadakan. Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 56 orang (50.9%) mengatakan ada, 49 orang (44.5%) mengatakan tiada dan 5 orang (4.5%) lagi mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 61 orang (53.0%) mengatakan ada, 52 orang (45.2%) mengatakan tiada dan hanya 2 orang (1.7%) yang memerlukannya.

Selain itu, bagi program bengkel pengurusan hal ehwal perkahwinan, menunjukkan bahawa di kawasan Skudai, seramai 35 orang (14.2%) mengatakan bahawa program ini wujud di sini, 189 orang (76.8%) menafikan dan seramai 22 orang (8.9%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 8 orang (13.3%) mengatakan ada manakala seramai 40 orang (66.7%) lagi mengatakan tiada dan hanya 12 orang (20.0%) yang mengatakan perlu diadakan. Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 9 orang (8.2%) mengatakan ada, 87 orang (79.1%) mengatakan tiada dan 14 orang (12.7%) lagi mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 28 orang (24.3%) mengatakan ada, 80 orang (69.6%) mengatakan tiada dan hanya 7 orang (6.1%) yang memerlukannya.

Bagi program kursus kebahagiaan keluarga, kawasan Skudai mencatatkan seramai 33 orang (13.4%) yang mengatakan ada, 177 orang (72.0%) mengatakan tiada manakala seramai 36 orang (14.6%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 6 orang (10.0%) mengatakan ada, manakala seramai 39 orang (65.0%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 15 orang (25.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 15 orang (13.6%) yang mengatakan ada, seramai 74 orang (67.3%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 21 orang (19.1%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 20 orang (17.4%) mengatakan ada, 83 orang (72.2%) mengatakan tiada dan baki 12 orang (10.4%) memerlukannya.

Bagi program mesra keluarga, kawasan Skudai mencatatkan seramai 33 orang (13.4%) yang mengatakan ada, 118 orang (76.4%) mengatakan tiada manakala seramai 25 orang (10.2%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 11 orang (18.3%) mengatakan ada, manakala seramai 34 orang (56.7%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 15 orang (25.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 29 orang (26.4%) yang mengatakan ada, seramai 65 orang (59.1%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 16 orang (14.5%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 20 orang (17.4%) mengatakan ada, 84 orang (73.0%) mengatakan tiada dan baki 11 orang (9.6%) memerlukannya.

Bagi program kecemerlangan rumah tangga, kawasan Skudai mencatatkan seramai 20 orang (8.1%) yang mengatakan ada, 187 orang (76.0%) mengatakan tiada manakala seramai 39 orang (15.9%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 6 orang (10.0%) mengatakan ada, manakala seramai 36 orang (60.0%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 18 orang (30.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 10 orang (9.1%) yang mengatakan ada, seramai 82 orang (74.5%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 18 orang (16.4%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 7 orang (6.1%) mengatakan ada, 95 orang (82.6%) mengatakan tiada dan baki 13 orang (11.3%) memerlukannya.

Bagi program pusat perkhidmatan keluarga Islam dan sosial, kawasan Skudai mencatatkan seramai 16 orang (6.5%) yang mengatakan ada, 197 orang (80.1%) mengatakan tiada manakala seramai 33 orang (13.4%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 3 orang (5.0%) mengatakan ada, manakala seramai 40 orang (66.7%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 17 orang (28.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 11 orang (10.0%) yang mengatakan ada, seramai 86 orang (78.2%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 13 orang (11.8%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 16 orang (13.9%) mengatakan ada, 89 orang (77.4%) mengatakan tiada dan baki 10 orang (8.7%) memerlukannya.

Bagi program seminar gaya hidup sejahtera dari HIV, kawasan Skudai mencatatkan seramai 8 orang (3.3%) yang mengatakan ada, 207 orang (84.1%) mengatakan tiada manakala seramai 31 orang (12.6%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 2 orang (3.3%) mengatakan ada, manakala seramai 43 orang (71.7%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 15 orang (25.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 7 orang (6.4%) yang mengatakan ada, seramai 92 orang (83.6%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 7 orang (6.1%) mengatakan ada, 100 orang (87.0%) mengatakan tiada dan baki 8 orang (7.0%) memerlukannya.

Bagi program bengkel kemahiran keibubapaan, kawasan Skudai mencatatkan seramai 20 orang (8.1%) yang mengatakan ada, 187 orang (76.0%) mengatakan tiada manakala seramai 39 orang (15.9%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 2 orang (3.3%) mengatakan ada, manakala seramai 44 orang (73.3%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 14 orang (23.3%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 12 orang (10.9%) yang mengatakan ada, seramai 81 orang (73.6%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 17 orang (15.5%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 9 orang (7.8%) mengatakan ada, 94 orang (81.7%) mengatakan tiada dan baki 12 orang (10.4%) memerlukannya.

Bagi program anak angkat, kawasan Skudai mencatatkan seramai 24 orang (9.8%) yang mengatakan ada, 195 orang (79.3%) mengatakan tiada manakala seramai 27 orang (11.0%) yang memerlukannya. Bagi kawasan Kulai, 2 orang (3.3%) mengatakan ada, manakala seramai 46 orang (76.7%) mengatakan tiada dan selebihnya seramai 12 orang (20.0%) mengatakan perlu. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 11 orang (10.0%) yang mengatakan ada, seramai 87 orang (79.1%) mengatakan tiada dan bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan perlu. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 4 orang (3.5%) mengatakan ada, 102 orang (88.7%) mengatakan tiada dan baki 9 orang (7.8%) memerlukannya.

Jadual 4.13: Masjid

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Tabung Pembangunan Masjid Dan Amal Jariah Johor	Ada	117	29	52	83	281
		47.6%	48.3%	47.3%	72.2%	52.9%
	Tiada	120	18	52	30	220
		48.8%	30.0%	47.3%	26.1%	41.4%
	Perlu	9	13	6	2	30
		3.7%	21.7%	5.5%	1.7%	5.6%
Projek Pembinaan Masjid-Masjid Qariah	Ada	54	17	44	47	162
		22.0%	28.3%	40.0%	40.9%	30.5%
	Tiada	181	38	60	65	344
		73.6%	63.3%	54.5%	56.5%	64.8%
	Perlu	11	5	6	3	25
		4.5%	8.3%	5.5%	2.6%	4.7%
Kursus Peningkatan Imam Masjid	Ada	45	15	21	28	109
		18.3%	25.0%	19.1%	24.3%	20.5%
	Tiada	176	36	75	80	367
		71.5%	60.0%	68.2%	69.6%	69.1%
	Perlu	25	9	14	7	55
		10.2%	15.0%	12.7%	6.1%	10.4%
Program Penerbitan Majalah Dan Risalah	Ada	43	3	9	13	68
		17.5%	5.0%	8.2%	11.3%	12.8%
	Tiada	176	43	89	93	401
		71.5%	71.7%	80.9%	80.9%	75.5%
	Perlu	27	14	12	9	62
		11.0%	23.3%	10.9%	7.8%	11.7%
Pasar Jumaat	Ada	7	3	3	3	16
		2.8%	5.0%	2.7%	2.6%	3.0%
	Tiada	217	42	95	104	458

		88.2%	70.0%	86.4%	90.4%	86.3%
	Perlu	22	15	12	8	57
		8.9%	25.0%	10.9%	7.0%	10.7%
Kursus Masakan (Nasi al-Bukhari dll)	Ada	3	4	5	2	14
		1.2%	6.7%	4.5%	1.7%	2.6%
	Tiada	213	44	93	104	454
		86.6%	73.3%	84.5%	90.4%	85.5%
	Perlu	30	12	12	9	63
		12.2%	20.0%	10.9%	7.8%	11.9%
Kursus Pengurusan Masjid Dan Surau	Ada	38	6	22	14	80
		15.4%	10.0%	20.0%	12.2%	15.1%
	Tiada	169	38	71	90	368
		68.7%	63.3%	64.5%	78.3%	69.3%
	Perlu	39	16	17	11	83
		15.9%	26.7%	15.5%	9.6%	15.6%

Jadual 4.13 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berkaitan dengan masjid yang diadakan di tempat mereka. Bagi program tabung pembangunan masjid dan amal jariah Johor, seramai 117 orang (47.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 120 orang (48.8%) mengatakan tiada manakala 9 orang (3.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 29 orang (48.3%) mengatakan ada, 18 orang (30.0%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 52 orang (47.3%) mengatakan ada, 52 orang (47.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 6 orang (5.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 83 orang (72.2%) mengatakan ada, 30 orang (26.1%) mengatakan tiada dan seramai 2 orang (1.7%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala Bagi projek pembinaan masjid-masjid qariah, seramai 54 orang (22.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 181 orang (73.6%) mengatakan tiada manakala 11 orang (4.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 17 orang (28.3%) mengatakan ada, 38 orang (63.3%) mengatakan tiada manakala 5 orang (8.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 44 orang (40.0%) mengatakan ada, 60 orang (54.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 6 orang (5.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 47 orang (40.9%)

mengatakan ada, 65 orang (56.5%) mengatakan tiada dan seramai 3 orang (2.6%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus peningkatan Imam masjid, seramai 45 orang (18.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 176 orang (71.5%) mengatakan tiada manakala 25 orang (10.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 15 orang (25.0%) mengatakan ada, 36 orang (60.0%) mengatakan tiada manakala 9 orang (15.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 21 orang (19.1%) mengatakan ada, 75 orang (68.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 28 orang (24.3%) mengatakan ada, 80 orang (69.6%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program penerbitan majalah dan risalah, seramai 43 orang (17.5%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 176 orang (71.5%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 3 orang (5.0%) mengatakan ada, 43 orang (71.7%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 9 orang (8.2%) mengatakan ada, 89 orang (80.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 13 orang (11.3%) mengatakan ada, 93 orang (80.9%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program pasar jumaat, seramai 7 orang (2.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 217 orang (88.2%) mengatakan tiada manakala 22 orang (8.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 3 orang (5.0%) mengatakan ada, 42 orang (70.0%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 3 orang (2.7%) mengatakan ada, 95 orang

(86.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 3 orang (2.6%) mengatakan ada, 104 orang (90.4%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus masakan (Nasi al-Bukhari dan lain-lain), seramai 3 orang (1.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 213 orang (86.6%) mengatakan tiada manakala 30 orang (12.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 4 orang (6.7%) mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 5 orang (4.5%) mengatakan ada, 93 orang (84.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 2 orang (1.7%) mengatakan ada, 104 orang (90.4%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus pengurusan masjid dan surau, seramai 38 orang (15.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 169 orang (68.7%) mengatakan tiada manakala 39 orang (15.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 6 orang (10.0%) mengatakan ada, 38 orang (63.3%) mengatakan tiada manakala 16 orang (26.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 22 orang (20.0%) mengatakan ada, 71 orang (64.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 17 orang (15.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 14 orang (12.2%) mengatakan ada, 90 orang (78.3%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (9.6%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Jadual 4.14: Kemasyarakatan

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Aktiviti Khidmat Sosial	Ada	95	13	36	47	191
		38.6%	22.0%	32.7%	40.9%	36.0%
	Tiada	130	30	64	64	288
		52.8%	50.8%	58.2%	55.7%	54.3%
	Perlu	21	16	10	4	51
		8.5%	27.1%	9.1%	3.5%	9.6%
Program Kemasyarakatan Orang Asli	Ada	3	1	1	0	5
		1.2%	1.7%	.9%	.0%	.9%
	Tiada	219	50	102	113	484
		89.0%	83.3%	92.7%	98.3%	91.1%
	Perlu	24	9	7	2	42
		9.8%	15.0%	6.4%	1.7%	7.9%
Program Pembangunan Tanah Baitulmal Dan Wakaf	Ada	18	5	7	8	38
		7.3%	8.3%	6.4%	7.0%	7.2%
	Tiada	209	42	94	102	447
		85.0%	70.0%	85.5%	88.7%	84.2%
	Perlu	19	13	9	5	46
		7.7%	21.7%	8.2%	4.3%	8.7%
Program Skim Bantuan Rumah Fakir Miskin	Ada	40	8	14	15	77
		16.3%	13.3%	12.7%	13.0%	14.5%
	Tiada	191	37	84	94	406
		77.6%	61.7%	76.4%	81.7%	76.5%
	Perlu	15	15	12	6	48
		6.1%	25.0%	10.9%	5.2%	9.0%
Pameran Buku-Buku Dan Risalah Islam	Ada	33	2	10	12	57
		13.4%	3.3%	9.1%	10.4%	10.7%
	Tiada	188	40	86	97	411
		76.4%	66.7%	78.2%	84.3%	77.4%
	Perlu	25	18	14	6	63
		10.2%	30.0%	12.7%	5.2%	11.9%
Kempen Anti Video Game	Ada	5	1	2	0	8
		2.0%	1.7%	1.8%	.0%	1.5%
	Tiada	210	46	94	106	456
		85.4%	76.7%	85.5%	92.2%	85.9%
	Perlu	30	13	14	9	66
		12.2%	21.7%	12.7%	7.8%	12.4%
Pemeriksaan Kesihatan (Klinik bergerak, dialisis dan sebagainya)	Ada	23	6	27	41	97
		9.3%	10.0%	24.5%	35.7%	18.3%
	Tiada	196	39	72	67	374
		79.7%	65.0%	65.5%	58.3%	70.4%
	Perlu	27	15	11	7	60
		11.0%	25.0%	10.0%	6.1%	11.3%

Persatuan Pertolongan Cemas	Ada	14	2	7	2	25
		5.7%	3.3%	6.4%	1.7%	4.7%
	Tiada	205	46	90	106	447
		83.3%	76.7%	81.8%	92.2%	84.2%
	Perlu	27	12	13	7	59
		11.0%	20.0%	11.8%	6.1%	11.1%
Kemudahan Pusat Riadah	Ada	32	8	25	16	81
		13.0%	13.3%	22.7%	13.9%	15.3%
	Tiada	187	37	76	93	393
		76.0%	61.7%	69.1%	80.9%	74.0%
	Perlu	27	15	9	6	57
		11.0%	25.0%	8.2%	5.2%	10.7%
Akikah	Ada	127	34	79	66	306
		51.6%	56.7%	71.8%	57.4%	57.6%
	Tiada	116	20	29	49	214
		47.2%	33.3%	26.4%	42.6%	40.3%
	Perlu	3	6	2	0	11
		1.2%	10.0%	1.8%	.0%	2.1%
Kempen Pakatan Korban	Ada	172	31	82	83	368
		69.9%	51.7%	74.5%	72.2%	69.3%
	Tiada	68	23	26	31	148
		27.6%	38.3%	23.6%	27.0%	27.9%
	Perlu	6	6	2	1	15
		2.4%	10.0%	1.8%	.9%	2.8%
Yasin Dan Tahlil	Ada	216	51	108	98	473
		87.8%	85.0%	98.2%	85.2%	89.1%
	Tiada	27	7	2	16	52
		11.0%	11.7%	1.8%	13.9%	9.8%
	Perlu	3	2	0	1	6
		1.2%	3.3%	.0%	.9%	1.1%
Marhaban	Ada	160	34	98	75	367
		65.0%	56.7%	89.1%	65.2%	69.1%
	Tiada	82	20	12	39	153
		33.3%	33.3%	10.9%	33.9%	28.8%
	Perlu	4	6	0	1	11
		1.6%	10.0%	.0%	.9%	2.1%

Jadual 4.14 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berbentuk kemasyarakatan yang diadakan di tempat mereka. Bagi program aktiviti khidmat sosial, seramai 95 orang (38.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 130 orang (52.8%) mengatakan tiada manakala 21 orang (8.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan.

Bagi kawasan Kulai seramai 13 orang (22.0%) mengatakan ada, 30 orang (50.8%) mengatakan tiada manakala 16 orang (27.1%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 36 orang (32.7%) mengatakan ada, 64 orang (58.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 47 orang (40.9%) mengatakan ada, 64 orang (55.7%) mengatakan tiada dan seramai 4 orang (3.5%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kemasyarakatan orang asli, seramai 3 orang (1.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 219 orang (89.0%) mengatakan tiada manakala 24 orang (9.8%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai hanya seorang sahaja (1.7%) mengatakan ada, 50 orang (83.3%) mengatakan tiada manakala 9 orang (15.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, hanya seorang sahaja (0.9%) mengatakan ada, 102 orang (92.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 7 orang (6.4%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tidak ada seorang pun (0%) yang mengatakan ada, 113 orang (98.3%) mengatakan tiada dan seramai 2 orang (1.7%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program pembangunan tanah Baitulmal dan Wakaf, seramai 18 orang (7.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 209 orang (85.0%) mengatakan tiada manakala 19 orang (7.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 5 orang (8.3%) mengatakan ada, 42 orang (70.0%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 7 orang (6.4%) mengatakan ada, 94 orang (85.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 9 orang (8.2%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 8 orang (7.0%) mengatakan ada, 102 orang (88.7%) mengatakan tiada dan seramai 5 orang (4.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program skim bantuan rumah fakir miskin, seramai 40 orang (16.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 191 orang (77.6%) mengatakan tiada manakala 15 orang (6.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 37 orang (61.7%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 14 orang (12.7%) mengatakan ada, 84 orang (76.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 15 orang (13.0%) mengatakan ada, 94 orang (81.7%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program pameran buku-buku dan risalah Islam, seramai 33 orang (13.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 188 orang (76.4%) mengatakan tiada manakala 25 orang (10.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 40 orang (66.7%) mengatakan tiada manakala 18 orang (30.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 10 orang (9.1%) mengatakan ada, 86 orang (78.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 12 orang (10.4%) mengatakan ada, 97 orang (84.3%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kempen anti video game, seramai 5 orang (2.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 210 orang (85.4%) mengatakan tiada manakala 30 orang (12.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai hanya seorang sahaja (1.7%) mengatakan ada, 46 orang (76.7%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 2 orang (1.8%) mengatakan ada, 94 orang (85.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tidak ada seorang pun (0%) yang mengatakan ada, seramai 106 orang (92.2%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program pemeriksaan kesihatan (Klinik bergerak, dialisis dan sebagainya), seramai 23 orang (9.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 196 orang (79.7%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 6 orang (10.0%) mengatakan ada, 39 orang (65.0%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 27 orang (24.5%) mengatakan ada, 72 orang (65.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 41 orang (35.7%) mengatakan ada, 67 orang (58.3%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program Persatuan Pertolongan Cemas, seramai 14 orang (5.7%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 205 orang (83.3%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 46 orang (76.7%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 7 orang (6.4%) mengatakan ada, 90 orang (81.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 13 orang (11.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 2 orang (1.7%) mengatakan ada, 106 orang (92.2%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Mengenai kemudahan pusat riadah pula, seramai 32 orang (13.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 187 orang (76.0%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 37 orang (61.7%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 25 orang (22.7%) mengatakan ada, 76 orang (69.1%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 9 orang (8.2%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 16 orang (13.9%) mengatakan ada, 93 orang (80.9%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program Akikah, seramai 127 orang (51.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 116 orang (47.2%) mengatakan tiada manakala 3 orang (1.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 34 orang (56.7%) mengatakan ada, 20 orang (33.3%) mengatakan tiada manakala 6 orang (10.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 79 orang (71.8%) mengatakan ada, 29 orang (26.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 2 orang (1.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 66 orang (57.4%) mengatakan ada, 49 orang (42.6%) mengatakan tiada dan tidak ada seorangpun (0%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kempen pakatan korban pula, seramai 172 orang (69.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 68 orang (27.6%) mengatakan tiada manakala 6 orang (2.4%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 31 orang (51.7%) mengatakan ada, 23 orang (38.3%) mengatakan tiada manakala 6 orang (10.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 82 orang (74.5%) mengatakan ada, 26 orang (23.6%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 2 orang (1.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 83 orang (72.2%) mengatakan ada, 31 orang (27.0%) mengatakan tiada dan hanya seorang (0.9%) sahaja memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi yasin dan tahlil, seramai 216 orang (87.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 27 orang (11.0%) mengatakan tiada manakala 3 orang (1.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 51 orang (85.0%) mengatakan ada, 7 orang (11.7%) mengatakan tiada manakala 2 orang (3.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 108 orang (98.2%) mengatakan ada, 2 orang (1.8%) mengatakan tiada manakala tidak ada seorangpun (0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 98 orang (85.2%) mengatakan ada, 16 orang (13.9%) mengatakan tiada dan bakinya seorang (0.9%) memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program marhaban, seramai 160 orang (65.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 82 orang (33.3%) mengatakan tiada manakala 4 orang (1.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 34 orang (56.7%) mengatakan ada, 20 orang (33.3%) mengatakan tiada manakala 6 orang (10.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 98 orang (89.1%) mengatakan ada, 12 orang (10.9%) mengatakan tiada manakala tiada seorangpun (0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 75 orang (65.2%) mengatakan ada, 39 orang (33.9%) mengatakan tiada dan hanya seorang (0.9%) sahaja memerlukan program ini di tempat mereka.

Jadual 4.15: Bengkel, kursus dan seminar pengurusan diri

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Bengkel Remaja Islam	Ada	29	17	26	21	93
		11.8%	28.3%	23.6%	18.3%	17.5%
	Tiada	166	27	69	81	343
		67.5%	45.0%	62.7%	70.4%	64.6%
	Perlu	51	16	15	13	95
		20.7%	26.7%	13.6%	11.3%	17.9%
Bengkel Pengurusan Kewangan	Ada	12	2	9	5	28
		4.9%	3.3%	8.2%	4.3%	5.3%
	Tiada	200	43	90	101	434
		81.3%	71.7%	81.8%	87.8%	81.7%
	Perlu	34	15	11	9	69
		13.8%	25.0%	10.0%	7.8%	13.0%
Bengkel Pengucapan Awam	Ada	10	3	5	3	21
		4.1%	5.0%	4.5%	2.6%	4.0%
	Tiada	205	44	93	103	445
		83.3%	73.3%	84.5%	89.6%	83.8%
	Perlu	31	13	12	9	65
		12.6%	21.7%	10.9%	7.8%	12.2%
Bengkel Kaunseling Dan Khidmat Nasihat	Ada	29	3	10	17	59
		11.8%	5.0%	9.1%	14.8%	11.1%
	Tiada	180	42	84	85	391
		73.2%	70.0%	76.4%	73.9%	73.6%
	Perlu	37	15	16	13	81
		15.0%	25.0%	14.5%	11.3%	15.3%
Kursus Pembangunan Insan	Ada	43	8	23	16	90
		17.5%	13.3%	20.9%	13.9%	16.9%
	Tiada	160	35	72	85	352
		65.0%	58.3%	65.5%	73.9%	66.3%
	Perlu	43	17	15	14	89
		17.5%	28.3%	13.6%	12.2%	16.8%
Kursus Perhubungan Awam	Ada	5	5	0	1	11
		2.0%	8.3%	.0%	.9%	2.1%
	Tiada	225	44	100	104	473
		91.5%	73.3%	90.9%	90.4%	89.1%
	Perlu	16	11	10	10	47
		6.5%	18.3%	9.1%	8.7%	8.9%
Kursus Kepimpinan	Ada	29	2	8	6	45
		11.8%	3.3%	7.3%	5.2%	8.5%
	Tiada	191	47	91	97	426
		77.6%	78.3%	82.7%	84.3%	80.2%
	Perlu	26	11	11	12	60
		10.6%	18.3%	10.0%	10.4%	11.3%

Kursus Asas Kaunseling	Ada	16	1	5	2	24
		6.5%	1.7%	4.5%	1.7%	4.5%
	Tiada	211	46	91	107	455
		85.8%	76.7%	82.7%	93.0%	85.7%
	Perlu	19	13	14	6	52
		7.7%	21.7%	12.7%	5.2%	9.8%
Kursus Pengurusan Masa	Ada	21	1	2	0	24
		8.5%	1.7%	1.8%	.0%	4.5%
	Tiada	205	47	96	107	455
		83.3%	78.3%	87.3%	93.0%	85.7%
	Perlu	20	12	12	8	52
		8.1%	20.0%	10.9%	7.0%	9.8%
Kursus Pembangunan Organisasi	Ada	11	4	4	0	19
		4.5%	6.7%	3.6%	.0%	3.6%
	Tiada	223	47	96	110	476
		90.7%	78.3%	87.3%	95.7%	89.6%
	Perlu	12	9	10	5	36
		4.9%	15.0%	9.1%	4.3%	6.8%
Kursus Bimbingan Usahawan Muslimin	Ada	15	1	6	0	22
		6.1%	1.7%	5.5%	.0%	4.1%
	Tiada	204	47	91	104	446
		82.9%	78.3%	82.7%	90.4%	84.0%
	Perlu	27	12	13	11	63
		11.0%	20.0%	11.8%	9.6%	11.9%
Kursus Latihan Membina Sahsiah	Ada	14	2	7	1	24
		5.7%	3.3%	6.4%	.9%	4.5%
	Tiada	208	44	86	107	445
		84.6%	73.3%	78.2%	93.0%	83.8%
	Perlu	24	14	17	7	62
		9.8%	23.3%	15.5%	6.1%	11.7%
Kursus Kesedaran Islam Di Kalangan Pelajar	Ada	25	3	10	0	38
		10.2%	5.0%	9.1%	.0%	7.2%
	Tiada	194	44	84	105	427
		78.9%	73.3%	76.4%	91.3%	80.4%
	Perlu	27	13	16	10	66
		11.0%	21.7%	14.5%	8.7%	12.4%
Kursus Penyelenggaraan Jenazah	Ada	92	31	73	47	243
		37.4%	51.7%	66.4%	40.9%	45.8%
	Tiada	134	21	26	63	244
		54.5%	35.0%	23.6%	54.8%	46.0%
	Perlu	20	8	11	5	44
		8.1%	13.3%	10.0%	4.3%	8.3%

Seminar Bina Ummah	Ada	15	1	6	2	24
		6.1%	1.7%	5.5%	1.7%	4.5%
	Tiada	216	46	93	106	461
		87.8%	76.7%	84.5%	92.2%	86.8%
	Perlu	15	13	11	7	46
		6.1%	21.7%	10.0%	6.1%	8.7%
Program Bimbingan Dan Kursus Ibadah	Ada	28	9	22	14	73
		11.4%	15.0%	20.0%	12.3%	13.8%
	Tiada	200	39	75	93	407
		81.3%	65.0%	68.2%	81.6%	76.8%
	Perlu	18	12	13	7	50
		7.3%	20.0%	11.8%	6.1%	9.4%
Program Bimbingan Dan Latihan Pemulihan Akhlak	Ada	7	4	6	1	18
		2.8%	6.7%	5.5%	.9%	3.4%
	Tiada	217	45	90	106	458
		88.2%	75.0%	81.8%	92.2%	86.3%
	Perlu	22	11	14	8	55
		8.9%	18.3%	12.7%	7.0%	10.4%
Tadrib Bina Ummah	Ada	6	0	1	3	10
		2.4%	.0%	.9%	2.6%	1.9%
	Tiada	226	48	101	108	483
		91.9%	80.0%	91.8%	93.9%	91.0%
	Perlu	14	12	8	4	38
		5.7%	20.0%	7.3%	3.5%	7.2%
Rakan Muda Atau Rakan Masyarakat	Ada	33	8	27	25	93
		13.4%	13.3%	24.5%	21.7%	17.5%
	Tiada	198	38	71	85	392
		80.5%	63.3%	64.5%	73.9%	73.8%
	Perlu	15	14	12	5	46
		6.1%	23.3%	10.9%	4.3%	8.7%
Perkemahan (Rehlah) Remaja	Ada	13	5	11	5	34
		5.3%	8.3%	10.0%	4.3%	6.4%
	Tiada	213	45	88	101	447
		86.6%	75.0%	80.0%	87.8%	84.2%
	Perlu	20	10	11	9	50
		8.1%	16.7%	10.0%	7.8%	9.4%
Program Peningkatan Pendidikan Agama	Ada	24	8	20	13	65
		9.8%	13.3%	18.2%	11.3%	12.2%
	Tiada	200	38	74	96	408
		81.3%	63.3%	67.3%	83.5%	76.8%
	Perlu	22	14	16	6	58
		8.9%	23.3%	14.5%	5.2%	10.9%

Program Penghayatan Al-Sunah	Ada	52	9	25	23	109
		21.1%	15.0%	22.7%	20.0%	20.5%
	Tiada	176	37	73	83	369
		71.5%	61.7%	66.4%	72.2%	69.5%
Perlu		18	14	12	9	53
		7.3%	23.3%	10.9%	7.8%	10.0%
Program Kelas Pengajian Ilmu Peringkat Dewasa	Ada	17	11	33	13	74
		6.9%	18.3%	30.0%	11.3%	13.9%
	Tiada	208	38	68	95	409
		84.6%	63.3%	61.8%	82.6%	77.0%
Perlu		21	11	9	7	48
		8.5%	18.3%	8.2%	6.1%	9.0%
Program Kecemerlangan Ilmu Dan Diri	Ada	19	6	9	5	39
		7.7%	10.0%	8.2%	4.3%	7.3%
	Tiada	195	40	89	103	427
		79.3%	66.7%	80.9%	89.6%	80.4%
Perlu		32	14	12	7	65
		13.0%	23.3%	10.9%	6.1%	12.2%
Program Penulisan Jawi dan Khat	Ada	14	2	20	18	54
		5.7%	3.3%	18.2%	15.7%	10.2%
	Tiada	201	46	78	89	414
		81.7%	76.7%	70.9%	77.4%	78.0%
Perlu		31	12	12	8	63
		12.6%	20.0%	10.9%	7.0%	11.9%

Jadual 4.15 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berbentuk bengkel, kursus dan seminar pengurusan diri yang diadakan di tempat mereka. Bagi program bengkel remaja Islam, seramai 29 orang (11.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 166 orang (67.5%) mengatakan tiada manakala 51 orang (20.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 17 orang (28.3%) mengatakan ada, 27 orang (45.0%) mengatakan tiada manakala 16 orang (26.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 26 orang (23.6%) mengatakan ada, 69 orang (62.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 15 orang (13.6%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 21 orang (18.3%) mengatakan ada, 81 orang (70.4%) mengatakan tiada dan seramai 13 orang (11.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program bengkel pengurusan kewangan, seramai 12 orang (4.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 200 orang (81.3%) mengatakan tiada manakala 34 orang (13.8%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 43 orang (71.7%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 9 orang (8.2%) mengatakan ada, 90 orang (81.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 5 orang (4.3%) mengatakan ada, 101 orang (87.8%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program bengkel pengucapan awam, seramai 10 orang (4.1%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 205 orang (83.3%) mengatakan tiada manakala 31 orang (12.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 3 orang (5.0%) mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 5 orang (4.5%) mengatakan ada, 93 orang (84.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 3 orang (2.6%) mengatakan ada, 103 orang (89.6%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus pembangunan insan, seramai 43 orang (17.5%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 160 orang (65.0%) mengatakan tiada manakala 43 orang (17.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 35 orang (58.3%) mengatakan tiada manakala 17 orang (28.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 23 orang (20.9%) mengatakan ada, 72 orang (65.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 15 orang (13.6%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 16 orang (13.9%) mengatakan ada, 85 orang (73.9%) mengatakan tiada dan seramai 14 orang (12.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus perhubungan awam, seramai 5 orang (2.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 225 orang (91.5%) mengatakan tiada manakala 16 orang (6.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 5 orang (8.3%) mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 100 orang (90.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) sahaja mengatakan ada, 104 orang (90.4%) mengatakan tiada dan seramai 10 orang (8.7%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus kepimpinan, seramai 29 orang (11.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 191 orang (77.6%) mengatakan tiada manakala 26 orang (10.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 47 orang (78.3%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 8 orang (7.3%) mengatakan ada, 91 orang (82.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 6 orang (5.2%) sahaja mengatakan ada, 97 orang (84.3%) mengatakan tiada dan seramai 12 orang (10.4%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus asas kaunseling, seramai 16 orang (6.5%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 211 orang (85.8%) mengatakan tiada manakala 19 orang (7.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai seorang (1.7%) mengatakan ada, 46 orang (76.7%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 5 orang (4.5%) mengatakan ada, 91 orang (82.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 2 orang (1.7%) sahaja mengatakan ada, 107 orang (93.0%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus pengurusan masa, seramai 21 orang (8.5%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 205 orang (83.3%) mengatakan tiada manakala 20 orang (8.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai seorang (1.7%) mengatakan ada, 47 orang (78.3%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 2 orang (1.8%) mengatakan ada, 96 orang (87.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 107 orang (93.0%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program kursus pembangunan organisasi, seramai 11 orang (4.5%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 223 orang (90.7%) mengatakan tiada manakala 12 orang (4.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 4 orang (6.7%) mengatakan ada, 47 orang (78.3%) mengatakan tiada manakala 9 orang (15.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 4 orang (3.6%) mengatakan ada, 96 orang (87.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 110 orang (95.7%) mengatakan tiada dan seramai 5 orang (4.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus bimbingan usahawan muslimin, seramai 15 orang (6.1%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 204 orang (82.9%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai seorang (1.7%) sahaja mengatakan ada, 47 orang (78.3%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 6 orang (5.5%) mengatakan ada, 91 orang (82.7%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 13 orang (11.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 104 orang (90.4%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (9.6%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus latihan membina sahsiah, seramai 14 orang (5.7%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 208 orang (84.6%) mengatakan tiada manakala 24 orang (9.8%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) sahaja mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 7 orang (6.4%) mengatakan ada, 86 orang (78.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 17 orang (15.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) mengatakan ada, 107 orang (93.0%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus kesedaran Islam di kalangan pelajar, seramai 25 orang (10.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 194 orang (78.9%) mengatakan tiada manakala 27 orang (11.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 3 orang (5.0%) sahaja mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 10 orang (9.1%) mengatakan ada, 84 orang (76.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 16 orang (14.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 105 orang (91.3%) mengatakan tiada dan seramai 10 orang (8.7%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kursus penyelenggaraan jenazah, seramai 92 orang (37.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 134 orang (54.5%) mengatakan tiada manakala 20 orang (8.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 31 orang (51.7%) sahaja mengatakan ada, 21 orang (35.0%) mengatakan tiada manakala 8 orang (13.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 73 orang (66.4%) mengatakan ada, 26 orang (23.6%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 47 orang (40.9%) mengatakan ada, 63 orang (54.8%) mengatakan tiada dan seramai 5 orang (4.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program seminar bina ummah, seramai 15 orang (6.1%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 216 orang (87.8%) mengatakan tiada manakala 15 orang (6.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai hanya seorang (1.7%) sahaja mengatakan ada, 46 orang (76.7%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 6 orang (5.5%) mengatakan ada, 93 orang (84.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 2 orang (1.7%) mengatakan ada, 106 orang (92.2%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program bimbingan dan kursus ibadah, seramai 28 orang (11.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 200 orang (81.3%) mengatakan tiada manakala 18 orang (7.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 9 orang (15.0%) sahaja mengatakan ada, 39 orang (65.0%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 22 orang (20.0%) mengatakan ada, 75 orang (68.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 13 orang (11.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 14 orang (12.3%) mengatakan ada, 93 orang (81.6%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Manakala bagi program bimbingan dan latihan pemulihan akhlak, seramai 7 orang (2.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 217 orang (88.2%) mengatakan tiada manakala 22 orang (8.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 4 orang (6.7%) sahaja mengatakan ada, 45 orang (75.0%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 6 orang (5.5%) mengatakan ada, 90 orang (81.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) sahaja mengatakan ada, 106 orang (92.2%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program tadrib bina ummah pula, seramai 6 orang (2.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 226 orang (91.9%) mengatakan tiada manakala 14 orang (5.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai tiada seorangpun (0%) mengatakan ada, 48 orang (80.0%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai seorang (0.9%) sahaja mengatakan ada, 101 orang (91.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 8 orang (7.3%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 3 orang (2.6%) sahaja mengatakan ada, 108 orang (93.9%) mengatakan tiada dan seramai 4 orang (3.5%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program rakan muda atau rakan masyarakat, seramai 33 orang (13.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 198 orang (80.5%) mengatakan tiada manakala 15 orang (6.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 38 orang (63.3%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 27 orang (24.5%) sahaja mengatakan ada, 71 orang (64.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 25 orang (21.7%) sahaja mengatakan ada, 85 orang (73.9%) mengatakan tiada dan seramai 5 orang (4.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program perkhemahan (rehlah) remaja, seramai 13 orang (5.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 213 orang (86.6%) mengatakan tiada manakala 20 orang (8.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 5 orang (8.3%) mengatakan ada, 45 orang (75.0%) mengatakan tiada manakala 10 orang (16.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 11 orang (10.0%) sahaja mengatakan ada, 88 orang (80.0%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 5 orang (4.3%) sahaja mengatakan ada, 101 orang (87.8%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program peningkatan pendidikan agama, seramai 24 orang (9.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 200 orang (81.3%) mengatakan tiada manakala 22 orang (8.9%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 38 orang (63.3%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 20 orang (18.2%) sahaja mengatakan ada, 74 orang (67.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 16 orang (14.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 13 orang (11.3%) sahaja mengatakan ada, 96 orang (83.5%) mengatakan tiada dan seramai 6 orang (5.2%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program penghayatan al-Sunah, seramai 52 orang (21.1%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 176 orang (71.5%) mengatakan tiada manakala 18 orang (7.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 9 orang (15.0%) mengatakan ada, 37 orang (61.7%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 25 orang (22.7%) sahaja mengatakan ada, 73 orang (66.4%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 23 orang (20.0%) sahaja mengatakan ada, 83 orang (72.2%) mengatakan tiada dan seramai 9 orang (7.8%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kelas pengajian ilmu peringkat dewasa, seramai 17 orang (6.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 208 orang (84.6%) mengatakan tiada manakala 21 orang (8.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 11 orang (18.3%) mengatakan ada, 38 orang (63.3%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 33 orang (30.0%) sahaja mengatakan ada, 68 orang (61.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 9 orang (8.2%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 13 orang (11.3%) sahaja mengatakan ada, 95 orang (82.6%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program kecemerlangan ilmu dan diri, seramai 19 orang (7.7%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 195 orang (79.3%) mengatakan tiada manakala 32 orang (13.0%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 6 orang (10.0%) mengatakan ada, 40 orang (66.7%) mengatakan tiada manakala 14 orang (23.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 9 orang (8.2%) sahaja mengatakan ada, 89 orang (80.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 5 orang (4.3%) sahaja mengatakan ada, 103 orang (89.6%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program penulisan jawi dan khat, seramai 14 orang (5.7%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 201 orang (81.7%) mengatakan tiada manakala 31 orang (12.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 46 orang (76.7%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 20 orang (18.2%) sahaja mengatakan ada, 78 orang (70.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 12 orang (10.9%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 18 orang (15.7%) sahaja mengatakan ada, 89 orang (77.4%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Jadual 4.16: Zakat, puasa dan haji

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Pusat Pungutan Zakat	Ada	135	29	71	74	309
		54.9%	48.3%	64.5%	64.3%	58.2%
	Tiada	102	22	34	41	199
		41.5%	36.7%	30.9%	35.7%	37.5%
	Perlu	9	9	5	0	23
		3.7%	15.0%	4.5%	.0%	4.3%
Program Seminar Zakat Peringkat Negeri Johor	Ada	17	6	12	16	51
		6.9%	10.0%	10.9%	13.9%	9.6%
	Tiada	213	43	89	94	439
		86.6%	71.7%	80.9%	81.7%	82.7%
	Perlu	16	11	9	5	41
		6.5%	18.3%	8.2%	4.3%	7.7%
Majlis Berbuka Puasa	Ada	188	37	95	92	412
		76.4%	61.7%	86.4%	80.0%	77.6%
	Tiada	54	19	13	22	108
		22.0%	31.7%	11.8%	19.1%	20.3%
	Perlu	4	4	2	1	11
		1.6%	6.7%	1.8%	.9%	2.1%
Bazar Ramadhan	Ada	81	15	63	62	221
		32.9%	25.0%	57.3%	53.9%	41.6%
	Tiada	151	37	46	49	283
		61.4%	61.7%	41.8%	42.6%	53.3%
	Perlu	14	8	1	4	27
		5.7%	13.3%	.9%	3.5%	5.1%
Kursus Penghayatan Ramadhan	Ada	84	19	50	41	194
		34.1%	31.7%	45.5%	35.7%	36.5%
	Tiada	148	31	53	71	303
		60.2%	51.7%	48.2%	61.7%	57.1%
	Perlu	14	10	7	3	34
		5.7%	16.7%	6.4%	2.6%	6.4%
Kursus Haji	Ada	145	33	54	93	325
		58.9%	55.0%	49.1%	80.9%	61.2%
	Tiada	83	19	45	22	169
		33.7%	31.7%	40.9%	19.1%	31.8%
	Perlu	18	8	11	0	37
		7.3%	13.3%	10.0%	.0%	7.0%

Jadual 4.16 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berkaitan zakat, puasa dan haji yang diadakan di tempat mereka. Bagi program pusat pungutan zakat,

seramai 135 orang (54.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 102 orang (41.5%) mengatakan tiada manakala 9 orang (3.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 29 orang (48.3%) mengatakan ada, 22 orang (36.7%) mengatakan tiada manakala 9 orang (15.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 71 orang (64.5%) mengatakan ada, 34 orang (30.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 5 orang (4.5%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 74 orang (64.3%) mengatakan ada, 41 orang (35.7%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program seminar zakat peringkat negeri Johor, seramai 17 orang (6.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 213 orang (86.6%) mengatakan tiada manakala 16 orang (6.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 6 orang (10.0%) mengatakan ada, 43 orang (71.7%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 12 orang (10.9%) sahaja mengatakan ada, 89 orang (80.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 9 orang (8.2%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 16 orang (13.9%) sahaja mengatakan ada, 94 orang (81.7%) mengatakan tiada dan seramai 5 orang (4.3%) lagi memerlukan program ini di tempat mereka.

Bagi program majlis berbuka puasa pula, seramai 188 orang (76.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 54 orang (22.0%) mengatakan tiada manakala 4 orang (1.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 37 orang (61.7%) mengatakan ada, 19 orang (31.7%) mengatakan tiada manakala 4 orang (6.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 95 orang (86.4%) mengatakan ada, 13 orang (11.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 2 orang (1.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 92 orang (80.0%) sahaja mengatakan ada, 22 orang (19.1%) mengatakan tiada dan hanya seorang (0.9%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program bazar ramadhan, seramai 81 orang (32.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 151 orang (61.4%) mengatakan tiada manakala 14 orang (5.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 15 orang (25.0%) mengatakan ada, 37 orang (61.7%) mengatakan tiada manakala 8 orang (13.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 63 orang (57.3%) mengatakan ada, 46 orang (41.8%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai seorang (0.9%) yang mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 62 orang (53.9%) sahaja mengatakan ada, 49 orang (42.6%) mengatakan tiada dan 4 orang (3.5%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Manakala bagi program kursus penghayatan ramadhan, seramai 84 orang (34.1%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 148 orang (60.2%) mengatakan tiada manakala 14 orang (5.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 19 orang (31.7%) mengatakan ada, 31 orang (51.7%) mengatakan tiada manakala 10 orang (16.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 50 orang (45.5%) mengatakan ada, 53 orang (48.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 7 orang (6.4%) yang mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 41 orang (35.7%) sahaja mengatakan ada, 71 orang (61.7%) mengatakan tiada dan 3 orang (2.6%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kursus haji, seramai 145 orang (58.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 83 orang (33.7%) mengatakan tiada manakala 18 orang (7.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 33 orang (55.0%) mengatakan ada, 19 orang (31.7%) mengatakan tiada manakala 8 orang (13.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 54 orang (49.1%) mengatakan ada, 45 orang (40.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) yang mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 93 orang (80.9%) sahaja mengatakan ada, 22 orang (19.1%) mengatakan tiada dan tiada seorangpun (0%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Jadual 4.17: Program pengkhususan dakwah

Nama Program	Status	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program Dakwah Bil Hal	Ada	19	10	3	9	41
		7.7%	16.7%	2.7%	7.8%	7.7%
	Tiada	209	40	97	99	445
		85.0%	66.7%	88.2%	86.1%	83.8%
	Perlu	18	10	10	7	45
		7.3%	16.7%	9.1%	6.1%	8.5%
Kursus Metodologi Dakwah	Ada	8	5	1	1	15
		3.3%	8.3%	.9%	.9%	2.8%
	Tiada	219	42	96	107	464
		89.0%	70.0%	87.3%	93.0%	87.4%
	Perlu	19	13	13	7	52
		7.7%	21.7%	11.8%	6.1%	9.8%
Latihan Kepimpinan Dan Dakwah	Ada	35	8	7	6	56
		14.2%	13.3%	6.4%	5.2%	10.5%
	Tiada	181	40	89	96	406
		73.6%	66.7%	80.9%	83.5%	76.5%
	Perlu	30	12	14	13	69
		12.2%	20.0%	12.7%	11.3%	13.0%
Latihan Kemahiran Dakwah	Ada	26	7	3	4	40
		10.6%	11.7%	2.7%	3.5%	7.5%
	Tiada	197	41	92	100	430
		80.1%	68.3%	83.6%	87.0%	81.0%
	Perlu	23	12	15	11	61
		9.3%	20.0%	13.6%	9.6%	11.5%
Latihan Komunikasi Dakwah	Ada	22	3	3	1	29
		8.9%	5.0%	2.7%	.9%	5.5%
	Tiada	198	44	93	102	437
		80.5%	73.3%	84.5%	88.7%	82.3%
	Perlu	26	13	14	12	65
		10.6%	21.7%	12.7%	10.4%	12.2%
Latihan Penulisan Khutbah	Ada	5	2	3	1	11
		2.0%	3.3%	2.7%	.9%	2.1%
	Tiada	218	45	96	106	465
		88.6%	75.0%	87.3%	92.2%	87.6%
	Perlu	23	13	11	8	55
		9.3%	21.7%	10.0%	7.0%	10.4%
Kursus Mubaligh	Ada	38	7	6	1	52
		15.4%	11.7%	5.5%	.9%	9.8%
	Tiada	187	42	94	103	426
		76.0%	70.0%	85.5%	89.6%	80.2%
	Perlu	21	11	10	11	53
		8.5%	18.3%	9.1%	9.6%	10.0%

Kursus Perbandingan Agama	Ada	34	4	7	4	49
		13.8%	6.7%	6.4%	3.5%	9.2%
	Tiada	192	41	93	100	426
		78.0%	68.3%	84.5%	87.0%	80.2%
	Perlu	20	15	10	11	56
		8.1%	25.0%	9.1%	9.6%	10.5%

Jadual 4.17 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap program-program berbentuk pengkhususan dakwah yang diadakan di tempat mereka. Bagi program dakwah bil hal, seramai 19 orang (7.7%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 209 orang (85.0%) mengatakan tiada manakala 18 orang (7.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 10 orang (16.7%) mengatakan ada, 40 orang (66.7%) mengatakan tiada manakala 10 orang (16.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 3 orang (2.7%) mengatakan ada, 97 orang (88.2%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 9 orang (7.8%) mengatakan ada, 99 orang (86.1%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kursus metodologi dakwah, seramai 8 orang (3.3%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 219 orang (89.0%) mengatakan tiada manakala 19 orang (7.7%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 5 orang (8.3%) mengatakan ada, 42 orang (70.0%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai seorang (0.9%) mengatakan ada, 96 orang (87.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 13 orang (11.8%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) mengatakan ada, 107 orang (93.0%) mengatakan tiada dan seramai 7 orang (6.1%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program latihan kepimpinan dan dakwah, seramai 35 orang (14.2%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 181 orang (73.6%) mengatakan tiada manakala 30 orang (12.2%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 8 orang (13.3%) mengatakan ada, 40 orang (66.7%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 7 orang (6.4%) mengatakan ada, 89 orang (80.9%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 6 orang (5.2%) mengatakan ada, 96 orang (83.5%) mengatakan tiada dan seramai 13 orang (11.3%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program latihan kemahiran dakwah, seramai 26 orang (10.6%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 197 orang (80.1%) mengatakan tiada manakala 23 orang (9.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 7 orang (11.7%) mengatakan ada, 41 orang (68.3%) mengatakan tiada manakala 12 orang (20.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 3 orang (2.7%) mengatakan ada, 92 orang (83.6%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 15 orang (13.6%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 4 orang (3.5%) mengatakan ada, 100 orang (87.0%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (9.6%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program latihan komunikasi dakwah, seramai 22 orang (8.9%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 198 orang (80.5%) mengatakan tiada manakala 26 orang (10.6%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 3 orang (5.0%) mengatakan ada, 44 orang (73.3%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 3 orang (2.7%) mengatakan ada, 93 orang (84.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 14 orang (12.7%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) mengatakan ada, 102 orang (88.7%) mengatakan tiada dan seramai 12 orang (10.4%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Manakala bagi program latihan penulisan khutbah, seramai 5 orang (2.0%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 218 orang (88.6%) mengatakan tiada manakala 23 orang (9.3%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 2 orang (3.3%) mengatakan ada, 45 orang (75.0%) mengatakan tiada manakala 13 orang (21.7%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 3 orang (2.7%) mengatakan ada, 96 orang (87.3%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 11 orang (10.0%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) mengatakan ada, 106 orang (92.2%) mengatakan tiada dan seramai 8 orang (7.0%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kursus mubaligh, seramai 38 orang (15.4%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 187 orang (76.0%) mengatakan tiada manakala 21 orang (8.5%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 7 orang (11.7%) mengatakan ada, 42 orang (70.0%) mengatakan tiada manakala 11 orang (18.3%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 6 orang (5.5%) mengatakan ada, 94 orang (85.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai seorang (0.9%) mengatakan ada, 103 orang (89.6%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (9.6%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Bagi program kursus perbandingan agama pula, seramai 34 orang (13.8%) responden dari kawasan Skudai mengatakan ada, 192 orang (78.0%) mengatakan tiada manakala 20 orang (8.1%) pula mengatakan bahawa program ini perlu diadakan. Bagi kawasan Kulai seramai 4 orang (6.7%) mengatakan ada, 41 orang (68.3%) mengatakan tiada manakala 15 orang (25.0%) pula mengatakan perlu diadakan program tersebut. Kawasan Pasir Gudang pula, seramai 7 orang (6.4%) mengatakan ada, 93 orang (84.5%) mengatakan tiada manakala bakinya seramai 10 orang (9.1%) mengatakan program tersebut perlu diadakan. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 4 orang (3.5%) mengatakan ada, 100 orang (87.0%) mengatakan tiada dan seramai 11 orang (9.6%) yang mengatakan program ini perlu diadakan di tempat mereka.

Jadual 4.18: Penganjur program

Kategori	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah	
Sekiranya pernah mengikuti program-program yang telah ditandakan sebelum ini, siapakah penganjurnya? (Jawapan boleh lebih dari satu)	Agensi kerajaan	92	29	26	38	185
		37.4%	48.3%	23.6%	33.0%	34.8%
	Badan dakwah bukan kerajaan (NGO)	63	16	33	27	139
		25.6%	26.7%	30.0%	23.5%	26.2%
	Orang perseorangan	25	13	14	17	69
		10.2%	21.7%	12.7%	14.8%	13.0%
	Masjid	193	47	88	88	416
		78.5%	78.3%	80.0%	76.5%	78.3%
	Fakulti / Jabatan	44	7	16	15	82
		17.9%	11.7%	14.5%	13.0%	15.4%
	Tidak pasti	27	2	10	18	57
		11.0%	3.3%	9.1%	15.7%	10.7%

Jadual 4.18 di atas menunjukkan tentang respons responden terhadap penganjur bagi program yang biasa diikuti mereka. Bagi kawasan Skudai, seramai 92 orang (37.4%) responden mengatakan bahawa penganjur program adalah agensi kerajaan, 63 orang (25.6%) mengatakan badan dakwah bukan kerajaan (NGO), 25 orang (10.2%) mengatakan orang perseorangan, majoriti besar seramai 193 orang (78.5%) mengatakan Masjid, 44 orang (17.9%) mengatakan fakulti/jabatan dan 27 orang (11.0%) mengatakan bahawa mereka tidak pasti mengenainya. Bagi kawasan Kulai seramai 29 orang (48.3%) mengatakan penganjurnya adalah agensi kerajaan, 16 orang (26.7%) mengatakan badan dakwah bukan kerajaan (NGO), 13 orang (21.7%) mengatakan orang perseorangan, majoriti responden seramai 47 orang (78.3%) mengatakan Masjid, 7 orang (11.7%) lagi mengatakan fakulti/jabatan manakala hanya 2 orang (3.3%) mengatakan bahawa mereka tidak pasti mengenainya.

Kawasan Pasir Gudang pula mencatatkan, seramai 26 orang (23.6%) responden mengatakan bahawa kebiasaannya sesuatu program itu dianjurkan oleh agensi kerajaan, 33 orang (30.0%) mengatakan badan dakwah bukan kerajaan (NGO), 14 orang (12.7%) mengatakan orang perseorangan, majoriti responden seramai 88 orang (80.0%) mengatakan Masjid, 16 orang (14.5%) mengatakan fakulti/jabatan manakala 10 orang (9.1%) lagi mengatakan bahawa mereka tidak pasti siapakah penganjurnya. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 38 orang (33.0%) responden mengatakan bahawa penganjur bagi sesuatu program dakwah ialah agensi kerajaan, 27 orang (23.5%) mengatakan

badan dakwah bukan kerajaan (NGO), 17 orang (14.8%) mengatakan orang perseorangan, majoriti responden seramai 88 orang (76.5%) mengatakan ia dianjurkan oleh Masjid, 15 orang (13.0%) mengatakan fakulti/jabatan manakala 18 orang (15.7%) lagi mengatakan bahawa mereka tidak pasti mengenai penganjur program dakwah tersebut.

Jadual 4.19: Orang yang mendorong melibatkan diri

Kategori	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah	
Siapakah yang mendorong anda melibatkan diri dengan program-program tersebut?	Diri sendiri	215	46	96	111	468
		87.4%	76.7%	87.3%	96.5%	88.1%
	Arahan Jabatan	3	3	4	0	10
		1.2%	5.0%	3.6%	.0%	1.9%
	Dorongan rakan-rakan	15	4	9	2	30
	6.1%	6.7%	8.2%	1.7%	5.6%	
Ibu Bapa/Keluarga	13	7	1	2	23	
	5.3%	11.7%	.9%	1.7%	4.3%	
Jumlah	246	60	110	115	531	
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Jadual 4.19 di atas menunjukkan tentang individu atau orang yang terlibat dalam mendorong responden melibatkan diri dengan program dakwah yang dilaksanakan. Bagi kawasan Skudai, seramai 215 orang (87.4%) responden mengatakan bahawa orang yang mendorong mereka melibatkan diri dalam program dakwah ialah diri mereka sendiri. Hanya 3 orang (1.2%) mengatakan ia arahan dari jabatan, 15 orang (6.1%) mengatakan dorongan dari rakan, manakala 13 orang (5.3%) lagi mengatakan ibu bapa/keluarga. Bagi kawasan Kulai, seramai 46 orang (76.7%) responden mengatakan bahawa orang yang mendorong mereka melibatkan diri dalam program dakwah ialah diri mereka sendiri. Hanya 3 orang (5.0%) mengatakan ia arahan dari jabatan, 4 orang (6.7%) mengatakan dorongan dari rakan, manakala 7 orang (11.7%) lagi mengatakan ibu bapa/keluarga yang mendorong mereka mengikutinya.

Bagi kawasan Pasir Gudang, majoriti seramai 96 orang (87.3%) responden mengatakan bahawa orang yang mendorong mereka melibatkan diri dalam program dakwah ialah diri mereka

sendiri, 4 orang (3.6%) mengatakan ia arahan dari jabatan, 9 orang (8.2%) mengatakan dorongan dari rakan, manakala hanya seorang (0.9%) yang mengatakan mereka didorong oleh ibu bapa/keluarga. Bagi kawasan Johor Bahru, majoriti besar seramai 111 orang (96.5%) responden mengatakan bahawa orang yang mendorong mereka melibatkan diri dalam program dakwah ialah diri mereka sendiri. Hanya 2 orang (1.7%) masing-masing mengatakan ia dorongan dari rakan dan ibu bapa/keluarga.

Jadual 4.20: Kekerapan program-program dakwah diadakan di tempat anda

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Kekerapan program-program dakwah diadakan di tempat anda	Kadang-kadang	129	32	44	35	240
		52.4%	53.3%	40.0%	30.4%	45.2%
	Selalu / terlalu kerap	66	16	53	64	199
		26.8%	26.7%	48.2%	55.7%	37.5%
	Kerap kali	27	8	7	7	49
		11.0%	13.3%	6.4%	6.1%	9.2%
	Tidak pasti	24	4	6	9	43
		9.8%	6.7%	5.5%	7.8%	8.1%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.20 di atas menunjukkan tentang kekerapan program-program dakwah diadakan di kawasan perumahan responden. Bagi kawasan Skudai, seramai 129 orang (52.4%) responden bersetuju ianya kadangkala diadakan. Seramai 66 orang (26.8%) mengatakan selalu/terlalu kerap, 27 orang (11.0%) mengatakan kerap kali, manakala selebihnya 24 orang (9.8%) lagi tidak pasti mengenainya. Bagi kawasan Kulai, seramai 32 orang (53.3%) mengatakan ianya hanya kadangkala diadakan. Seramai 16 orang (26.7%) mengatakan selalu/terlalu kerap, 8 orang (13.3%) mengatakan kerap kali, manakala selebihnya 4 orang (6.7%) lagi mengatakan bahawa mereka tidak pasti mengenainya.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 44 orang (40.0%) responden bersetuju ianya kadangkala diadakan. Seramai 53 orang (48.2%) mengatakan selalu/terlalu kerap, manakala hanya 7 orang (6.1%) mengatakan kerap kali dan 6 orang (5.5%) tidak pasti mengenainya. Bagi kawasan Johor Baru,

seramai 35 orang (30.4%) mengatakan ianya hanya kadangkala diadakan. Seramai 64 orang (55.7%) mengatakan selalu/terlalu kerap, 7 orang (6.1%) mengatakan kerap kali, manakala selebihnya 9 orang (7.8%) lagi tidak pasti mengenainya.

Jadual 4.21: Adakah responden akan mengikuti program dakwah sekiranya ia melibatkan kos pembayaran.

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Adakah anda akan mengikuti program dakwah sekiranya ia melibatkan kos pembayaran?	Ya	183	51	87	93	414
		74.4%	85.0%	79.1%	80.9%	78.0%
	Tidak	63	9	23	22	117
		25.6%	15.0%	20.9%	19.1%	22.0%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.21 di atas menunjukkan maklumat mengenai pendapat responden sekiranya sesuatu program dakwah yang diadakan dikenakan bayaran. Bagi kawasan Skudai seramai 183 orang (74.4%) responden mengatakan mereka akan mengikuti sesuatu program dakwah walaupun dikenakan bayaran manakala 63 orang (25.6%) mengatakan mereka tidak akan mengikutinya. Bagi kawasan Kulai majoriti seramai 51 orang (85.0%) mengatakan akan menyertainya manakala bakinya hanya seramai 9 orang (15.0%) tidak akan menyertainya. Kawasan Pasir Gudang mencatatkan seramai 87 orang (79.1%) yang akan melibatkan diri dalam program dakwah manakala baki 23 orang (20.9%) lagi seramai 23 orang (20.9%) enggan menyertainya. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 93 orang (80.9%) akan menyertainya manakala 22 orang (19.1%) mengatakan mereka tidak akan menyertainya.

Jadual 4.22: Anggaran kos pembayaran yang responden mampu keluarkan

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Jika 'Ya', berapakah anggaran kos pembayaran yang anda mampu keluarkan?	RM10 ke bawah	56	13	11	30	110
		22.8%	21.7%	10.0%	26.1%	20.7%
	RM10-RM30	59	23	31	28	141
		24.0%	38.3%	28.2%	24.3%	26.6%
	RM30-RM50	21	1	14	6	42
		8.5%	1.7%	12.7%	5.2%	7.9%
	RM50-RM70	3	2	4	5	14
		1.2%	3.3%	3.6%	4.3%	2.6%
	Berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian	44	12	27	24	107
		17.9%	20.0%	24.5%	20.9%	20.2%
Tidak mahu ada kos	63	9	23	22	117	
	25.6%	15.0%	20.9%	19.1%	22.0%	
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.22 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap jumlah pembayaran yang mampu mereka keluarkan bagi mengikuti sesuatu program dakwah. Bagi kawasan Skudai, seramai 56 orang (22.8%) responden bersedia membelanjakan wang RM10 ke bawah, 59 orang (24.0%) bersedia mengeluarkan sebanyak RM10 hingga RM30, 21 orang (8.5%) mampu mengeluarkan RM30 hingga RM50, hanya 3 orang (1.2%) yang mampu mengeluarkan RM50 hingga RM70 manakala baki 44 orang (17.9%) mengatakan bahawa mereka bersedia untuk mengeluarkan berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian. Bagi kawasan Kulai, seramai 13 orang (21.7%) responden bersedia membayar wang RM10 ke bawah, 23 orang (38.3%) bersedia membelanjakan sebanyak RM10 hingga RM30, hanya seorang (1.7%) mampu mengeluarkan RM30 hingga RM50 dan 2 orang (3.3%) mampu mengeluarkan RM50 hingga RM70 manakala baki 12 orang (20.0%) mengatakan bahawa mereka bersedia untuk mengeluarkan berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 11 orang (10.0%) responden bersedia membelanjakan wang RM10 ke bawah, 31 orang (28.2%) mampu mengeluarkan sebanyak RM10 hingga RM30, 14

orang (12.7%) mampu mengeluarkan RM30 hingga RM50, hanya 4 orang (3.6%) mampu mengeluarkan RM50 hingga RM70 manakala baki 27 orang (24.5%) mengatakan bahawa mereka bersedia untuk mengeluarkan berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 30 orang (26.1%) responden bersedia membayar wang RM10 ke bawah, 28 orang (24.3%) bersedia membelanjakan sebanyak RM10 hingga RM30, hanya 6 orang (5.2%) mampu mengeluarkan RM30 hingga RM50 dan 5 orang (4.3%) mampu mengeluarkan RM50 hingga RM70 manakala baki 24 orang (20.9%) lagi mengatakan bahawa mereka bersedia untuk mengeluarkan berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian.

Jadual 4.23: Jangka masa program yang selesa untuk mengikuti program (dalam hari)

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Jangka masa program yang selesa untuk anda mengikutinya (Program Harian)	Kurang dari 30minit	25	6	6	15	52
		10.2%	10.0%	5.5%	13.0%	9.8%
	30minit – 1jam	131	17	47	52	247
		53.3%	28.3%	42.7%	45.2%	46.5%
	1jam – 2jam	62	31	46	38	177
		25.2%	51.7%	41.8%	33.0%	33.3%
2jam – 3jam	28	6	11	10	55	
	11.4%	10.0%	10.0%	8.7%	10.4%	
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.23 di atas menunjukkan tentang jangka masa program (dalam hari) yang selesa diikuti oleh responden. Bagi kawasan Skudai, seramai 25 orang (10.2%) responden selesa dengan masa kurang dari 30 minit. Majoriti seramai 131 orang (53.3%) mengatakan 30 minit hingga 1jam, 62 orang (25.2%) mengatakan 1jam hingga 2jam, manakala selebihnya seramai 28 orang (11.4%) lagi bersetuju dengan tempoh masa antara 2jam hingga 3jam. Bagi kawasan Kulai, seramai 6 orang (10.0%) responden masing-masing berasa selesa dengan masa program harian yang kurang dari 30 minit dan antara 2jam hingga 3jam. Seramai 17 orang (28.3%) selesa dengan masa 30 minit hingga 1jam, manakala baki seramai 31 orang (51.7%) mengatakan mereka selesa dengan tempoh masa 1jam hingga 2jam.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 6 orang (5.5%) responden berasa selesa dengan masa program dakwah yang kurang dari tempoh 30 minit. Seramai 47 orang (42.7%) mengatakan 30 minit hingga 1jam, 46 orang (41.8%) mengatakan 1jam hingga 2jam, manakala selebihnya seramai 11 orang (10.0%) lagi lebih bersetuju dengan tempoh masa antara 2jam hingga 3jam. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 15 orang (13.0%) responden berasa selesa dengan masa program harian yang kurang dari 30 minit, 52 orang (45.2%) selesa dengan masa 30 minit hingga 1jam, 38 orang (33.0%) mengatakan mereka selesa dengan tempoh masa 1jam hingga 2jam manakala baki 10 orang (8.7) bersetuju dengan tempoh masa antara 2jam hingga 3jam.

Jadual 4.24: Jangka masa program yang selesa untuk mengikuti program (kursus)

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Jangka masa program yang selesa untuk anda mengikutinya (Kursus)	Sehari	103	23	45	60	231
		41.9%	38.3%	40.9%	52.2%	43.5%
	Dua hari	54	12	16	14	96
		22.0%	20.0%	14.5%	12.2%	18.1%
	Tiga hari	34	9	10	5	58
		13.8%	15.0%	9.1%	4.3%	10.9%
	Beberapa hari yang diperlukan untuk sesuatu kursus	55	16	39	36	146
		22.4%	26.7%	35.5%	31.3%	27.5%
Jumlah		246	60	110	115	531
		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Jadual 4.24 di atas menunjukkan tentang jangka masa program (kursus) yang selesa diikuti oleh responden. Bagi kawasan Skudai, seramai 103 orang (41.9%) responden selesa dengan program yang diadakan dalam masa sehari. Seramai 54 orang (22.0%) mengatakan dua hari, 34 orang (13.8%) bersetuju dengan tempoh tiga hari, manakala selebihnya seramai 55 orang (22.4%) lagi mengatakan mereka selesa dengan beberapa hari yang diperlukan bergantung kepada keperluan sesuatu kursus. Bagi kawasan Kulai, seramai 23 orang (38.3%) responden berasa selesa dengan jangka masa program (kursus) yang diadakan dalam masa sehari. Seramai 12 orang (20.0%) selesa dengan tempoh dua hari, manakala seramai 9 orang (15.0%) mengatakan mereka selesa dengan tempoh masa tiga hari

manakala baki seramai 16 orang (26.7%) lagi mengatakan mereka selesa dengan beberapa hari yang diperlukan bergantung kepada keperluan sesuatu kursus.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 45 orang (40.9%) responden selesa dengan program yang diadakan dalam masa sehari. Seramai 16 orang (14.5%) mengatakan dua hari, 10 orang (9.1%) bersetuju dengan tempoh tiga hari, manakala baki seramai 39 orang (35.5%) lagi mengatakan mereka selesa dengan beberapa hari yang diperlukan bergantung kepada keperluan sesuatu kursus. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 60 orang (52.2%) responden berasa selesa dengan jangka masa program (kursus) yang diadakan dalam masa sehari. Seramai 14 orang (12.2%) selesa dengan tempoh dua hari, manakala seramai 5 orang (4.3%) mengatakan mereka selesa dengan tempoh masa tiga hari manakala baki seramai 36 orang (31.3%) lagi mengatakan mereka selesa dengan beberapa hari yang diperlukan bergantung kepada keperluan sesuatu kursus.

Jadual 4.25: Masa yang anda fikir sesuai untuk sesuatu program dakwah dilaksanakan

Kategori		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Bilakah masa yang anda fikir sesuai untuk sesuatu program dakwah dilaksanakan?	Pagi	29	8	13	21	71
		11.8%	13.3%	11.8%	18.3%	13.4%
	Tengah hari	3	0	0	0	3
		1.2%	.0%	.0%	.0%	.6%
	Petang	9	5	5	7	26
		3.7%	8.3%	4.5%	6.1%	4.9%
Malam	91	15	28	37	171	
	37.0%	25.0%	25.5%	32.2%	32.2%	
Bila-bila masa mengikut keperluan program	114	32	64	50	260	
	46.3%	53.3%	58.2%	43.5%	49.0%	
Jumlah	246	60	110	115	531	
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Jadual 4.25 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap masa yang difikirkan sesuai untuk mengadakan sesuatu program dakwah. Bagi kawasan Skudai, seramai 29 orang (11.8%) responden berpendapat ia sesuai dilaksanakan pada waktu pagi, hanya 3 orang (1.2%) bersetuju pada

waktu tengah hari, 9 orang (3.7%) bersetuju pada waktu petang, 91 orang (37.0%) bersetuju pada waktu malam manakala majoriti seramai 114 orang (46.3%) mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program. Bagi kawasan Kulai, 8 orang (13.3%) responden berpendapat ia sesuai dilaksanakan pada waktu pagi, 5 orang (8.3%) bersetuju pada waktu petang, 15 orang (25.0%) bersetuju pada waktu malam manakala majoriti seramai 32 orang (53.3%) mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 13 orang (11.8%) responden berpendapat ia sesuai dilaksanakan pada waktu pagi, 5 orang (4.5%) bersetuju pada waktu petang, 28 orang (25.5%) bersetuju pada waktu malam manakala majoriti seramai 64 orang (58.2%) mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 21 orang (18.3%) responden berpendapat ia sesuai dilaksanakan pada waktu pagi, 7 orang (6.1%) bersetuju pada waktu petang, 37 orang (32.2%) bersetuju pada waktu malam manakala majoriti seramai 50 orang (43.5%) mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program.

Jadual 4.26: Bilakah hari yang anda rasakan sesuai untuk diadakan program dakwah

Kategori	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah	
Bilakah hari yang anda rasakan sesuai untuk diadakan program dakwah? (Jawapan boleh lebih dari satu)	Isnin	26	5	6	16	53
		10.6%	8.3%	5.5%	13.9%	10.0%
	Selasa	10	4	6	5	25
		4.1%	6.7%	5.5%	4.3%	4.7%
	Rabu	16	5	6	6	33
		6.5%	8.3%	5.5%	5.2%	6.2%
	Khamis	22	8	8	13	51
		8.9%	13.3%	7.3%	11.3%	9.6%
	Jumaat	59	15	20	16	110
		24.0%	25.0%	18.2%	13.9%	20.7%
	Sabtu	127	27	38	38	230
		51.6%	45.0%	34.5%	33.0%	43.3%
	Ahad	103	23	54	45	225
		41.9%	38.3%	49.1%	39.1%	42.4%
	Setiap hari	52	14	34	33	133
		21.1%	23.3%	30.9%	28.7%	25.0%

Jadual 4.26 di atas menunjukkan tentang pendapat responden tentang hari yang anda rasakan sesuai untuk diadakan program dakwah. Bagi kawasan Skudai, seramai 26 orang (10.6%) bersetuju dengan hari Isnin, 10 orang (4.1%) bersetuju dengan hari Selasa, 16 orang (6.5%) bersetuju dengan hari Rabu, 22 orang (8.9%) bersetuju dengan hari Khamis, 59 orang (24.0%) bersetuju dengan hari Jumaat, 127 orang (51.6%) bersetuju dengan hari Sabtu, 103 orang (41.9%) bersetuju dengan hari Ahad manakala 52 orang (21.1%) mengatakan setiap hari. Bagi kawasan Kulai, 5 orang (8.3%) bersetuju dengan hari Isnin, 4 orang (6.7%) bersetuju dengan hari Selasa, 5 orang (8.3%) bersetuju dengan hari Rabu, 8 orang (13.3%) bersetuju dengan hari Khamis, 15 orang (25.0%) bersetuju dengan hari Jumaat, 27 orang (45.0%) bersetuju dengan hari Sabtu, 23 orang (38.3%) bersetuju dengan hari Ahad manakala 14 orang (23.3%) mengatakan setiap hari.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 6 orang (5.5%) masing-masing bersetuju dengan hari Isnin, Selasa dan Rabu, 8 orang (7.3%) bersetuju dengan hari Khamis, 20 orang (18.2%) bersetuju dengan hari Jumaat, 38 orang (34.5%) bersetuju dengan hari Sabtu, 54 orang (49.1%) bersetuju dengan hari Ahad manakala 34 orang (30.9%) mengatakan setiap hari. Bagi kawasan Johor Bahru, 16 orang (13.9%) bersetuju dengan hari Isnin, 5 orang (4.3%) bersetuju dengan hari Selasa, 6 orang (5.2%) bersetuju dengan hari Rabu, 13 orang (11.3%) bersetuju dengan hari Khamis, 16 orang (13.9%) bersetuju dengan hari Jumaat, 38 orang (33.0%) bersetuju dengan hari Sabtu, 45 orang (39.1%) bersetuju dengan hari Ahad manakala 33 orang (28.7%) mengatakan setiap hari.

Jadual 4.27: Waktu solat yang paling kerap responden melakukannya di Masjid/ Surau dengan berjemaah

Kategori	Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah	
Bilakah waktu solat yang paling kerap anda melakukannya di Masjid/Surau dengan berjemaah? (Jawapan boleh lebih dari satu)	Subuh	129	25	41	82	277
		52.4%	41.7%	37.3%	71.3%	52.2%
	Zuhur	88	21	26	50	185
		35.8%	35.0%	23.6%	43.5%	34.8%
	Asar	91	18	28	49	186
		37.0%	30.0%	25.5%	42.6%	35.0%
	Maghrib	232	47	94	107	480
		94.3%	78.3%	85.5%	93.0%	90.4%
	Isyak	232	47	102	105	486
		94.3%	78.3%	92.7%	91.3%	91.5%

Jadual 4.27 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap waktu solat yang paling kerap mereka melakukannya di Masjid/Surau secara berjemaah. Bagi kawasan Skudai, seramai 129 orang (52.4%) responden mengatakan waktu subuh, 88 orang (35.8%) mengatakan waktu Zuhur, 91 orang (37.0%) mengatakan waktu Asar manakala 232 orang (94.3%) masing-masing mengatakan waktu Maghrib dan Isyak. Bagi kawasan Kulai, seramai 25 orang (41.7%) responden mengatakan waktu subuh, 21 orang (35.0%) mengatakan waktu Zuhur, 18 orang (30.0%) mengatakan waktu Asar manakala 47 orang (78.3%) masing-masing mengatakan waktu Maghrib dan Isyak.

Bagi kawasan Pasir Gudang, seramai 41 orang (37.3%) responden kerap berjemaah waktu subuh, 26 orang (23.6%) mengatakan waktu Zuhur, 28 orang (25.5%) mengatakan waktu Asar, 94 orang (85.5%) mengatakan waktu Maghrib dan 102 orang (92.7%) mengatakan waktu Isyak. Bagi kawasan Johor Bahru, seramai 82 orang (71.3%) responden mengatakan waktu subuh, 50 orang (43.5%) mengatakan waktu Zuhur, 28 orang (25.5%) mengatakan waktu Asar, 107 orang (93.0%) mengatakan waktu Maghrib dan 105 orang (91.3%) mengatakan waktu Isyak.

4.4 Analisis Data Bahagian C : Pandangan Dan Cadangan Responden Terhadap Program Dakwah

Jadual 4.28: Selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)

Soalan		Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	Tidak Setuju	6	3	4	10	23
		2.4%	5.0%	3.6%	8.7%	4.3%
	Kurang Setuju	25	10	11	6	52
		10.2%	16.7%	10.0%	5.2%	9.8%
	Setuju	146	32	67	60	305
		59.3%	53.3%	60.9%	52.2%	57.4%
	Sangat Setuju	52	14	22	31	119
	21.1%	23.3%	20.0%	27.0%	22.4%	
Tidak Pasti	17	1	6	8	32	
	6.9%	1.7%	5.5%	7.0%	6.0%	
Min		3.20	3.00	3.41	3.18	

Jadual 4.28 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM). Bagi kawasan Skudai, 6 orang (2.4%) responden tidak bersetuju, 25 orang (10.2%) kurang setuju, majoriti seramai 146 orang (59.3%) bersetuju, 52 orang (21.1%) sangat setuju manakala selebihnya seramai 17 orang (6.9%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.20. Bagi kawasan Kulai, 3 orang (5.0%) responden tidak bersetuju, 10 orang (16.7%) kurang setuju, majoriti seramai 32 orang (53.3%) bersetuju, 14 orang (23.3%) sangat setuju manakala hanya seorang (1.7%) tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.00.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 4 orang (3.6%) responden tidak bersetuju, 11 orang (10.0%) kurang setuju, majoriti seramai 67 orang (60.9%) bersetuju, 22 orang (20.0%) sangat bersetuju manakala baki 6 orang (5.5%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.41. Bagi kawasan Johor Bahru, 10 orang (8.7%) responden tidak bersetuju, 6 orang (5.2%) kurang setuju,

majoriti seramai 60 orang (52.2%) sekadar bersetuju, 31 orang (27.0%) sangat setuju manakala hanya 8 orang (7.0%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.18.

Jadual 4.29: Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	Tidak Setuju	6	1	2	4	13
		2.4%	1.7%	1.8%	3.5%	2.4%
	Kurang Setuju	28	10	8	12	58
		11.4%	16.7%	7.3%	10.4%	10.9%
	Setuju	140	35	66	57	298
		56.9%	58.3%	60.0%	49.6%	56.1%
	Sangat Setuju	58	14	32	38	142
	23.6%	23.3%	29.1%	33.0%	26.7%	
Tidak Pasti	14	0	2	4	20	
	5.7%	.0%	1.8%	3.5%	3.8%	
Min		3.19	3.03	3.22	3.23	

Jadual 4.29 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri. Bagi kawasan Skudai, 6 orang (2.4%) responden tidak bersetuju, 28 orang (11.4%) kurang setuju, majoriti seramai 140 orang (56.9%) bersetuju, 58 orang (23.6%) sangat setuju manakala baki seramai 14 orang (5.7%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item di atas ialah 3.19. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) responden tidak bersetuju, 10 orang (16.7%) kurang setuju, majoriti seramai 35 orang (58.3%) bersetuju, manakala baki 14 orang (23.3%) lagi sangat bersetuju dengan item di atas. Min bagi item di tersebut ialah 3.03.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 2 orang (1.8%) responden masing-masing tidak bersetuju dan tidak pasti, 8 orang (7.3%) kurang bersetuju, majoriti seramai 66 orang (60.0%) bersetuju, manakala 32 orang (29.1%) lagi sangat bersetuju dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.22. Bagi kawasan Johor Bahru, 4 orang (3.5%) responden masing-masing tidak bersetuju dan tidak

pasti, 12 orang (10.4%) kurang setuju, majoriti seramai 57 orang (49.6%) sekadar bersetuju, manakala baki 38 orang (27.0%) lagi sangat bersetuju dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.23.

Jadual 4.30: Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	Tidak Setuju	5	1	4	1	11
		2.0%	1.7%	3.6%	.9%	2.1%
	Kurang Setuju	30	10	11	26	77
		12.2%	16.7%	10.0%	22.6%	14.5%
	Setuju	138	31	60	66	295
		56.1%	51.7%	54.5%	57.4%	55.6%
	Sangat Setuju	47	17	27	12	103
	19.1%	28.3%	24.5%	10.4%	19.4%	
Tidak Pasti	26	1	8	10	45	
	10.6%	1.7%	7.3%	8.7%	8.5%	
Min		3.24	3.12	3.22	3.03	

Jadual 4.30 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM). Bagi kawasan Skudai, 5 orang (2.0%) responden tidak bersetuju, 30 orang (12.2%) kurang setuju, majoriti seramai 138 orang (56.1%) bersetuju, 47 orang (19.1%) sangat setuju manakala selebihnya seramai 26 orang (10.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.24. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) responden masing-masing tidak bersetuju dan tidak pasti, 10 orang (16.7%) kurang setuju, majoriti seramai 31 orang (51.7%) bersetuju, manakala baki 17 orang (23.3%) lagi sangat bersetuju dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.12.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 4 orang (3.6%) responden tidak bersetuju, 11 orang (10.0%) kurang setuju, majoriti seramai 60 orang (54.5%) bersetuju, 27 orang (24.5%) sangat bersetuju manakala baki 8 orang (7.3%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.22. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 26 orang (22.6%) kurang

setuju, majoriti seramai 66 orang (57.4%) sekadar bersetuju, 12 orang (10.4%) sangat setuju manakala baki 10 orang (8.7%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.03.

Jadual 4.31: Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	Tidak Setuju	20	4	5	14	43
		8.1%	6.7%	4.5%	12.2%	8.1%
	Kurang Setuju	68	20	36	32	156
		27.6%	33.3%	32.7%	27.8%	29.4%
	Setuju	96	18	43	53	210
		39.0%	30.0%	39.1%	46.1%	39.5%
	Sangat Setuju	48	16	16	10	90
	19.5%	26.7%	14.5%	8.7%	16.9%	
Tidak Pasti	14	2	10	6	32	
	5.7%	3.3%	9.1%	5.2%	6.0%	
Min		2.87	2.87	2.91	2.67	

Jadual 4.31 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh. Bagi kawasan Skudai, 20 orang (8.1%) responden tidak bersetuju, 68 orang (27.6%) kurang setuju, majoriti kecil seramai 96 orang (39.0%) bersetuju, 48 orang (19.5%) sangat setuju manakala baki seramai 14 orang (5.7%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item di atas ialah 2.87. Bagi kawasan Kulai, hanya 4 orang (6.7%) responden tidak bersetuju, 20 orang (33.3%) kurang setuju, 18 orang (30.0%) bersetuju, 16 orang (26.7%) lagi sangat bersetuju manakala baki 2 orang (3.3%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item di tersebut ialah 2.87.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 4 orang (3.6%) responden tidak bersetuju, 11 orang (10.0%) kurang bersetuju, majoriti seramai 60 orang (54.5%) bersetuju, 27 orang (24.5%) sangat bersetuju manakala baki 8 orang (7.3%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 2.91. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 26 orang

(22.6%) kurang setuju, majoriti seramai 66 orang (57.4%) sekadar bersetuju, 12 orang (10.4%) sangat bersetuju manakala baki 10 orang (8.7%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 2.67.

Jadual 4.32: Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	Tidak Setuju	15	3	3	6	27
		6.1%	5.0%	2.7%	5.2%	5.1%
	Kurang Setuju	54	8	22	17	101
		22.0%	13.3%	20.0%	14.8%	19.0%
	Setuju	111	26	53	68	258
		45.1%	43.3%	48.2%	59.1%	48.6%
	Sangat Setuju	37	18	19	13	87
	15.0%	30.0%	17.3%	11.3%	16.4%	
Tidak Pasti	29	5	13	11	58	
	11.8%	8.3%	11.8%	9.6%	10.9%	
Min		3.04	3.23	3.16	3.05	

Jadual 4.32 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM). Bagi kawasan Skudai, 15 orang (6.1%) responden tidak bersetuju, 54 orang (22.0%) kurang setuju, majoriti seramai 111 orang (45.1%) bersetuju, 37 orang (15.0%) sangat setuju manakala selebihnya seramai 29 orang (11.8%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.04. Bagi kawasan Kulai, hanya 3 orang (5.0%) responden tidak bersetuju, 8 orang (13.3%) kurang setuju, majoriti kecil seramai 26 orang (43.3%) bersetuju, 18 orang (30.0%) lagi sangat bersetuju manakala baki 5 orang (8.3%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.23.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 3 orang (2.7%) responden tidak bersetuju, 22 orang (20.0%) kurang setuju, majoriti seramai 53 orang (48.2%) bersetuju, 19 orang (17.3%) sangat bersetuju manakala baki 13 orang (11.8%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.16. Bagi kawasan Johor Bahru, 6 orang (5.2%) responden tidak bersetuju, 17 orang (14.8%) kurang setuju,

majoriti seramai 68 orang (59.1%) sekadar bersetuju, 13 orang (11.3%) sangat setuju manakala baki 11 orang (9.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.05.

Jadual 4.33: Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	Tidak Setuju	5	3	1	5	14
		2.0%	5.0%	.9%	4.3%	2.6%
	Kurang Setuju	32	10	12	12	66
		13.0%	16.7%	10.9%	10.4%	12.4%
	Setuju	149	27	62	78	316
		60.6%	45.0%	56.4%	67.8%	59.5%
	Sangat Setuju	29	19	27	11	86
	11.8%	31.7%	24.5%	9.6%	16.2%	
Tidak Pasti	31	1	8	9	49	
	12.6%	1.7%	7.3%	7.8%	9.2%	
Min		3.20	3.08	3.26	3.06	

Jadual 4.33 di atas menunjukkan tentang keselesaan responden terhadap pendekatan dakwah yang digunakan oleh PERKIM. Bagi kawasan Skudai, 5 orang (2.0%) responden tidak bersetuju, 32 orang (13.0%) kurang setuju, majoriti seramai 149 orang (60.6%) bersetuju, 29 orang (11.8%) sangat setuju manakala baki seramai 31 orang (12.6%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item di atas ialah 3.20. Bagi kawasan Kulai, hanya 3 orang (5.0%) responden tidak bersetuju, 10 orang (16.7%) kurang setuju, 27 orang (45.0%) bersetuju, 19 orang (31.7%) lagi sangat bersetuju manakala hanya seorang (1.7%) tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item di tersebut ialah 3.08.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 12 orang (10.9%) kurang bersetuju, majoriti seramai 62 orang (56.4%) bersetuju, 27 orang (24.5%) sangat bersetuju manakala baki 8 orang (7.3%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.26. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 5 orang (4.3%) responden tidak bersetuju, 12 orang (10.4%) kurang setuju, majoriti seramai 78 orang (67.8%) sekadar bersetuju, 11 orang (9.6%) sangat bersetuju manakala baki 9 orang (7.8%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.06.

Jadual 4.34: Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	Tidak Setuju	4	0	2	4	10
		1.6%	.0%	1.8%	3.5%	1.9%
	Kurang Setuju	5	5	6	3	19
		2.0%	8.3%	5.5%	2.6%	3.6%
	Setuju	82	30	50	37	199
		33.3%	50.0%	45.5%	32.2%	37.5%
	Sangat Setuju	152	25	50	68	295
	61.8%	41.7%	45.5%	59.1%	55.6%	
Tidak Pasti	3	0	2	3	8	
	1.2%	.0%	1.8%	2.6%	1.5%	
Min		3.59	3.33	3.40	3.55	

Jadual 4.32 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai”. Bagi kawasan Skudai, 4 orang (1.6%) responden tidak bersetuju, 5 orang (2.0%) kurang setuju, 82 orang (33.3%) bersetuju, majoriti seramai 152 orang (61.8%) sangat setuju manakala baki 3 orang (1.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.59. Bagi kawasan Kulai, 5 orang (8.3%) kurang setuju, seramai 30 orang (50.0%) bersetuju, manakala baki 25 orang (41.7%) lagi sangat bersetuju. Min bagi item di atas ialah 3.33.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 2 orang (1.8%) responden tidak bersetuju, 6 orang (5.5%) kurang setuju, majoriti seramai 50 orang (45.5%) masing-masing bersetuju dan sangat bersetuju manakala terhadap pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.40. Bagi kawasan Johor Bahru, 4 orang (3.5%) responden tidak bersetuju, 3 orang (2.6%) kurang setuju, 37 orang (32.2%) sekadar bersetuju, manakala majoriti seramai 68 orang (59.1%) sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.55.

Jadual 4.35: Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	Tidak Setuju	8	0	3	8	19
		3.3%	.0%	2.7%	7.0%	3.6%
	Kurang Setuju	25	7	14	8	54
		10.2%	11.7%	12.7%	7.0%	10.2%
	Setuju	97	29	47	44	217
		39.4%	48.3%	42.7%	38.3%	40.9%
	Sangat Setuju	116	24	42	49	231
	47.2%	40.0%	38.2%	42.6%	43.5%	
Tidak Pasti	0	0	4	6	10	
	.0%	.0%	3.6%	5.2%	1.9%	
Min		3.31	3.28	3.27	3.32	

Jadual 4.35 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi”. Bagi kawasan Skudai, 8 orang (3.3%) responden tidak bersetuju, 25 orang (10.2%) kurang setuju, 97 orang (39.4%) bersetuju, manakala majoriti seramai 116 orang (47.2%) sangat menyetujuinya. Min bagi item di atas ialah 3.31. Bagi kawasan Kulai, 7 orang (11.7%) responden kurang bersetuju, 29 orang (48.3%) bersetuju, 24 orang (38.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di tersebut ialah 3.28.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 3 orang (2.7%) responden tidak bersetuju, 14 orang (12.7%) kurang bersetuju, majoriti kecil seramai 47 orang (42.7%) bersetuju, 42 orang (38.2%) sangat bersetuju manakala baki 4 orang (3.6%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.27. Bagi kawasan Johor Bahru, 8 orang (7.0%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang setuju, 44 orang (38.3%) sekadar bersetuju, majoriti kecil seramai 49 orang (42.6%) sangat bersetuju manakala baki 6 orang (5.2%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.32.

Jadual 4.36: Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	Tidak Setuju	13	5	11	11	40
		5.3%	8.3%	10.0%	9.6%	7.5%
	Kurang Setuju	29	9	15	7	60
		11.8%	15.0%	13.6%	6.1%	11.3%
	Setuju	79	22	35	38	174
		32.1%	36.7%	31.8%	33.0%	32.8%
	Sangat Setuju	120	24	46	56	246
	48.8%	40.0%	41.8%	48.7%	46.3%	
Tidak Pasti	5	0	3	3	11	
	2.0%	.0%	2.7%	2.6%	2.1%	
Min		3.31	3.08	3.14	3.29	

Jadual 4.36 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan”. Bagi kawasan Skudai, 13 orang (5.3%) responden tidak bersetuju, 29 orang (11.8%) kurang setuju, 79 orang (32.1%) bersetuju, majoriti seramai 120 orang (48.8%) sangat bersetuju manakala baki 5 orang (2.0%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.31. Bagi kawasan Kulai, 5 orang (8.3%) tidak bersetuju, 9 orang (15.0%) kurang setuju, seramai 22 orang (36.7%) bersetuju, manakala baki 24 orang (40.0%) lagi sangat bersetuju. Min bagi item di atas ialah 3.08.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 11 orang (10.0%) responden tidak bersetuju, 15 orang (13.6%) kurang setuju, 35 orang (31.8%) bersetuju, majoriti kecil seramai 46 orang (41.8%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti terhadap pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.14. Bagi kawasan Johor Bahru, 11 orang (9.6%) responden tidak bersetuju, 7 orang (6.1%) kurang setuju, 38 orang (33.0%) sekadar bersetuju, majoriti seramai 56 orang (48.7%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.29.

Jadual 4.37: Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	Tidak Setuju	0	0	1	2	3
		.0%	.0%	.9%	1.7%	.6%
	Kurang Setuju	12	7	1	2	22
		4.9%	11.7%	.9%	1.7%	4.1%
	Setuju	92	25	42	39	198
		37.4%	41.7%	38.2%	33.9%	37.3%
	Sangat Setuju	141	28	63	68	300
	57.3%	46.7%	57.3%	59.1%	56.5%	
Tidak Pasti	1	0	3	4	8	
	.4%	.0%	2.7%	3.5%	1.5%	
Min		3.53	3.35	3.60	3.61	

Jadual 4.37 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “setiap pemakluman mengenai program perlu jelas”. Bagi kawasan Skudai, 12 orang (4.9%) kurang setuju, 92 orang (37.4%) bersetuju, majoriti seramai 141 orang (57.3%) sangat menyetuainya manakala hanya seorang (0.4%) tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.53. Bagi kawasan Kulai, 7 orang (11.7%) responden kurang bersetuju, 25 orang (41.7%) bersetuju, manakala baki seramai 28 orang (46.7%) lagi sangat bersetuju. Min bagi item di tersebut ialah 3.35.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang bersetuju, 42 orang (38.2%) bersetuju, majoriti seramai 63 orang (57.3%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.60. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 2 orang (1.7%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang setuju, 39 orang (33.9%) sekadar bersetuju, majoriti seramai 68 orang (59.1%) sangat bersetuju manakala baki 4 orang (3.5%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.61.

Jadual 4.38: Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	Tidak Setuju	7	3	4	16	30
		2.8%	5.0%	3.6%	13.9%	5.6%
	Kurang Setuju	48	12	13	9	82
		19.5%	20.0%	11.8%	7.8%	15.4%
	Setuju	111	20	45	51	227
		45.1%	33.3%	40.9%	44.3%	42.7%
	Sangat Setuju	77	23	45	36	181
	31.3%	38.3%	40.9%	31.3%	34.1%	
Tidak Pasti	3	2	3	3	11	
	1.2%	3.3%	2.7%	2.6%	2.1%	
Min		3.09	3.15	3.27	3.01	

Jadual 4.38 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah”. Bagi kawasan Skudai, 7 orang (2.8%) responden tidak bersetuju, 48 orang (19.5%) kurang setuju, majoriti seramai 111 orang (45.1%) bersetuju, 77 orang (31.3%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (1.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.09. Bagi kawasan Kulai, 3 orang (5.0%) tidak bersetuju, 12 orang (20.0%) kurang setuju, seramai 20 orang (33.3%) bersetuju, 23 orang (38.3%) sangat bersetuju manakala baki 2 orang (3.3%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.15.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 4 orang (3.6%) responden tidak bersetuju, 13 orang (11.8%) kurang setuju, 45 orang (40.9%) masing-masing setuju dan sangat setuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti terhadap pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.27. Bagi kawasan Johor Bahru, 16 orang (13.9%) responden tidak bersetuju, 9 orang (7.8%) kurang setuju, 51 orang (44.3%) sekadar bersetuju, 36 orang (31.3%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.01.

Jadual 4.39: Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	Tidak Setuju	0	0	0	1	1
		.0%	.0%	.0%	.9%	.2%
	Kurang Setuju	6	5	2	1	14
		2.4%	8.3%	1.8%	.9%	2.6%
	Setuju	86	25	41	40	192
		35.0%	41.7%	37.3%	34.8%	36.2%
	Sangat Setuju	149	29	63	71	312
	60.6%	48.3%	57.3%	61.7%	58.8%	
Tidak Pasti	5	1	4	2	12	
	2.0%	1.7%	3.6%	1.7%	2.3%	
Min		3.62	3.43	3.63	3.63	

Jadual 4.39 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan”. Bagi kawasan Skudai, 6 orang (2.4%) kurang setuju, 86 orang (35.0%) bersetuju, manakala majoriti seramai 149 orang (60.6%) sangat bersetuju dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.62. Bagi kawasan Kulai, 5 orang (8.3%) responden kurang bersetuju, 25 orang (41.7%) bersetuju, 29 orang (48.3%) sangat setuju manakala baki seorang (1.7%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di tersebut ialah 3.43.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 2 orang (1.8%) responden kurang bersetuju, 41 orang (37.3%) bersetuju, majoriti seramai 63 orang (57.3%) sangat bersetuju manakala baki 4 orang (3.6%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.63. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang setuju, 40 orang (34.8%) sekadar bersetuju, majoriti seramai 71 orang (61.7%) sangat bersetuju manakala baki 2 orang (1.7%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.63.

Jadual 4.40: Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	Tidak Setuju	2	0	0	2	4
		.8%	.0%	.0%	1.7%	.8%
	Kurang Setuju	0	2	0	2	4
		.0%	3.3%	.0%	1.7%	.8%
	Setuju	63	14	32	21	130
		25.6%	23.3%	29.1%	18.3%	24.5%
	Sangat Setuju	181	44	76	88	389
	73.6%	73.3%	69.1%	76.5%	73.3%	
Tidak Pasti	0	0	2	2	4	
	.0%	.0%	1.8%	1.7%	.8%	
Min		3.72	3.70	3.73	3.75	

Jadual 4.40 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan”. Bagi kawasan Skudai, hanya 2 orang (0.8%) responden tidak bersetuju, 63 orang (25.6%) bersetuju, manakala majoriti seramai 181 orang (73.6%) sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.72. Bagi kawasan Kulai, hanya 2 orang (3.3%) kurang bersetuju, 14 orang (23.3%) bersetuju, manakala majoriti seramai 44 orang (73.3%) responden sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.70.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 32 orang (29.1%) sekadar bersetuju, majoriti besar seramai 76 orang (69.1%) sangat bersetuju manakala baki 2 orang (1.8%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.73. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 2 orang (1.7%) responden masing-masing tidak bersetuju, kurang setuju dan tidak pasti, 21 orang (18.3%) sekadar bersetuju, majoriti besar seramai 88 orang (76.5%) sangat bersetuju manakala baki 2 orang (1.7%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.75.

Jadual 4.41: Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				Jumlah
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	
Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	Tidak Setuju	4	0	1	1	6
		1.6%	.0%	.9%	.9%	1.1%
	Kurang Setuju	8	1	2	3	14
		3.3%	1.7%	1.8%	2.6%	2.6%
	Setuju	95	20	41	29	185
		38.6%	33.3%	37.3%	25.2%	34.8%
	Sangat Setuju	138	39	66	79	322
	56.1%	65.0%	60.0%	68.7%	60.6%	
Tidak Pasti	1	0	0	3	4	
	.4%	.0%	.0%	2.6%	.8%	
Min		3.50	3.63	3.56	3.70	

Jadual 4.41 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah”. Bagi kawasan Skudai, 4 orang (1.6%) tidak bersetuju, 8 orang (3.3%) kurang setuju, 95 orang (38.6%) sekadar bersetuju, majoriti seramai 138 orang (56.1%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (0.4%) tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.50. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) responden kurang bersetuju, 20 orang (33.3%) bersetuju manakala majoriti seramai 39 orang (65.0%) sangat setuju dengannya. Min bagi item di tersebut ialah 3.63.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju dan 2 orang (1.8%) kurang bersetuju, 41 orang (37.3%) bersetuju manakala baki yang juga majoriti seramai 66 orang (60.0%) lagi sangat bersetuju dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.56. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 3 orang (2.6%) masing-masing kurang setuju dan tidak pasti, 29 orang (25.2%) sekadar bersetuju manakala majoriti seramai 79 orang (68.7%) sangat bersetuju dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.70.

Jadual 4.42: Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	Tidak Setuju	7	1	2	2	12
		2.8%	1.7%	1.8%	1.7%	2.3%
	Kurang Setuju	24	7	5	8	44
		9.8%	11.7%	4.5%	7.0%	8.3%
	Setuju	131	31	61	63	286
		53.3%	51.7%	55.5%	54.8%	53.9%
	Sangat Setuju	81	21	39	39	180
	32.9%	35.0%	35.5%	33.9%	33.9%	
Tidak Pasti	3	0	3	3	9	
	1.2%	.0%	2.7%	2.6%	1.7%	
Min		3.20	3.20	3.23	3.29	

Jadual 4.42 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)”. Bagi kawasan Skudai, hanya 7 orang (2.8%) responden tidak bersetuju, 24 orang (9.8%) kurang bersetuju, majoriti seramai 131 orang (53.3%) bersetuju, 81 orang (32.9%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (1.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.20. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) tidak bersetuju, 7 orang (11.7%) kurang bersetuju, majoriti 31 orang (51.7%) bersetuju manakala baki 21 orang (35.0%) responden lagi sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.20.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 2 orang (1.8%) responden tidak bersetuju, 5 orang (4.5%) kurang bersetuju, 61 orang (55.5%) sekadar bersetuju, 39 orang (35.5%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.23. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 2 orang (1.7%) responden tidak bersetuju, 8 orang (7.0%) kurang setuju, 63 orang (54.8%) sekadar bersetuju, 39 orang (33.9%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.29.

Jadual 4.43: Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	Tidak	5	1	1	2	9
	Setuju	2.0%	1.7%	.9%	1.7%	1.7%
	Kurang	17	7	1	7	32
	Setuju	6.9%	11.7%	.9%	6.1%	6.0%
	Setuju	121	27	53	57	258
		49.2%	45.0%	48.2%	49.6%	48.6%
	Sangat	102	24	52	45	223
	Setuju	41.5%	40.0%	47.3%	39.1%	42.0%
	Tidak	1	1	3	4	9
	Pasti	.4%	1.7%	2.7%	3.5%	1.7%
Min		3.31	3.28	3.50	3.37	

Jadual 4.43 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan responden”. Bagi kawasan Skudai, 5 orang (2.0%) tidak bersetuju, 17 orang (6.9%) kurang setuju, seramai 121 orang (49.2%) sekadar bersetuju, 102 orang (41.5%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (0.4%) tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.31. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) responden tidak bersetuju, 7 orang (11.7%) kurang bersetuju, 27 orang (45.0%) bersetuju, 24 orang (40.0%) sangat setuju manakala baki seorang (1.7%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di tersebut ialah 3.28.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang bersetuju, 53 orang (48.2%) bersetuju, 52 orang (47.3%) lagi sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.50. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 2 orang (1.7%) responden tidak bersetuju, 7 orang (6.1%) kurang setuju,

57 orang (49.6%) sekadar bersetuju, 45 orang (39.1%) sangat bersetuju manakala baki 4 orang (3.5%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.37.

Jadual 4.44: Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	Tidak Setuju	8	1	1	4	14
		3.3%	1.7%	.9%	3.5%	2.6%
	Kurang Setuju	40	13	21	24	98
		16.3%	21.7%	19.1%	20.9%	18.5%
	Setuju	122	20	47	54	243
		49.6%	33.3%	42.7%	47.0%	45.8%
	Sangat Setuju	76	26	38	27	167
		30.9%	43.3%	34.5%	23.5%	31.5%
Tidak Pasti	0	0	3	6	9	
	.0%	.0%	2.7%	5.2%	1.7%	
Min		3.08	3.18	3.20	3.06	

Jadual 4.44 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya”. Bagi kawasan Skudai, hanya 8 orang (3.3%) responden tidak bersetuju, 40 orang (16.3%) kurang bersetuju, majoriti seramai 122 orang (49.6%) bersetuju, manakala baki 76 orang (30.9%) lagi sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.08. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) tidak bersetuju, 13 orang (21.7%) kurang bersetuju, 20 orang (33.3%) bersetuju manakala baki 26 orang (43.3%) responden lagi sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.18.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 21 orang (19.1%) kurang bersetuju, 47 orang (42.7%) sekadar bersetuju, 38 orang (34.5%) sangat bersetuju manakala baki 3 orang (2.7%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.20. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 4 orang (3.5%) responden tidak bersetuju, 24 orang (20.9%) kurang setuju, 54 orang (47.0%) sekadar bersetuju, 27 orang (23.5%) sangat bersetuju manakala baki 6 orang (5.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.06.

Jadual 4.45: Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	Tidak Setuju	8	1	1	5	15
		3.3%	1.7%	.9%	4.3%	2.8%
	Kurang Setuju	61	11	25	35	132
		24.8%	18.3%	22.7%	30.4%	24.9%
	Setuju	111	27	45	45	228
		45.1%	45.0%	40.9%	39.1%	42.9%
	Sangat Setuju	65	20	35	22	142
		26.4%	33.3%	31.8%	19.1%	26.7%
Tidak Pasti	1	1	4	8	14	
	.4%	1.7%	3.6%	7.0%	2.6%	
Min		2.96	3.15	3.15	2.94	

Jadual 4.45 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya”. Bagi kawasan Skudai, 8 orang (3.3%) tidak bersetuju, 61 orang (24.8%) kurang setuju, seramai 111 orang (45.1%) sekadar bersetuju, 65 orang (26.4%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (0.4%) tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 2.96. Bagi kawasan Kulai, hanya seorang (1.7%) responden

masing-masing tidak bersetuju dan tidak pasti, 11 orang (18.3%) kurang bersetuju, 27 orang (45.0%) bersetuju, manakala baki 20 orang (33.3%) lagi sangat setuju. Min bagi item di tersebut ialah 3.15.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 25 orang (22.7%) kurang bersetuju, 45 orang (40.9%) bersetuju, 35 orang (31.8%) lagi sangat bersetuju manakala baki 4 orang (3.6%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.15. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 5 orang (4.3%) responden tidak bersetuju, 35 orang (30.4%) kurang bersetuju, 45 orang (39.1%) sekadar bersetuju, 22 orang (19.1%) sangat bersetuju manakala baki 8 orang (7.0%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 2.94.

Jadual 4.46: Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	Tidak	7	2	0	1	10
	Setuju	2.8%	3.3%	.0%	.9%	1.9%
	Kurang	38	5	3	28	74
	Setuju	15.4%	8.3%	2.7%	24.3%	13.9%
	Setuju	76	23	28	47	174
		30.9%	38.3%	25.5%	40.9%	32.8%
	Sangat	120	30	75	33	258
	Setuju	48.8%	50.0%	68.2%	28.7%	48.6%
Tidak	5	0	4	6	15	
Pasti	2.0%	.0%	3.6%	5.2%	2.8%	
Min		3.32	3.35	3.73	3.13	

Jadual 4.46 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya”. Bagi kawasan

Skudai, hanya 7 orang (2.8%) responden tidak bersetuju, 38 orang (15.4%) kurang bersetuju, 76 orang (30.9%) bersetuju, majoriti seramai 120 orang (48.8%) sangat bersetuju manakala baki 5 orang (2.0%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.32. Bagi kawasan Kulai, hanya 2 orang (3.3%) tidak bersetuju, 5 orang (8.3%) kurang bersetuju, 23 orang (38.3%) bersetuju, manakala baki 30 orang (50.0%) responden lagi sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.35.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 3 orang (2.7%) responden kurang bersetuju, 28 orang (25.5%) sekadar bersetuju, 75 orang (68.2%) sangat bersetuju, manakala baki 4 orang (3.6%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 3.73. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 28 orang (24.3%) kurang setuju, 47 orang (40.9%) sekadar bersetuju, 33 orang (28.7%) sangat bersetuju manakala baki 6 orang (5.2%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.13.

Jadual 4.47: Program dakwah perlu dipelbagaikan pendekatannya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Program dakwah perlu dipelbagaikan pendekatannya	Tidak	13	0	1	2	16
	Setuju	5.3%	.0%	.9%	1.7%	3.0%
	Kurang	22	10	8	2	42
	Setuju	8.9%	16.7%	7.3%	1.7%	7.9%
	Setuju	107	24	52	34	217
		43.5%	40.0%	47.3%	29.6%	40.9%
	Sangat	104	26	44	71	245
	Setuju	42.3%	43.3%	40.0%	61.7%	46.1%
Tidak	0	0	5	6	11	
Pasti	.0%	.0%	4.5%	5.2%	2.1%	
Min		3.23	3.27	3.40	3.67	

Jadual 4.47 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “program dakwah perlu dipelbagaikan pendekatannya”. Bagi kawasan Skudai, 13 orang (5.3%) tidak bersetuju, 22 orang (8.9%) kurang setuju, seramai 107 orang (43.5%) sekadar bersetuju, manakala baki 104 orang (42.3%) responden lagi sangat bersetuju dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.23. Bagi kawasan Kulai, 10 orang (16.7%) responden kurang bersetuju, 24 orang (40.0%) sekadar bersetuju, manakala baki 26 orang (43.3%) lagi sangat bersetuju mengenainya. Min bagi item di tersebut ialah 3.27.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya seorang (0.9%) responden tidak bersetuju, 8 orang (7.3%) kurang bersetuju, 52 orang (47.3%) bersetuju, 44 orang (40.0%) lagi sangat bersetuju manakala baki 5 orang (4.5%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 3.40. Bagi kawasan Johor Bahru, hanya 2 orang (1.7%) responden masing-masing tidak bersetuju dan kurang bersetuju, 34 orang (29.6%) sekadar bersetuju, 71 orang (61.7%) sangat bersetuju manakala baki 6 orang (5.2%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 3.67.

Jadual 4.48: Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	Tidak Setuju	18	5	2	7	32
		7.3%	8.3%	1.8%	6.1%	6.0%
	Kurang Setuju	45	9	18	24	96
		18.3%	15.0%	16.4%	20.9%	18.1%
	Setuju	120	30	47	45	242
		48.8%	50.0%	42.7%	39.1%	45.6%
	Sangat Setuju	59	15	41	32	147
		24.0%	25.0%	37.3%	27.8%	27.7%
Tidak Pasti	4	1	2	7	14	
		1.6%	1.7%	1.8%	6.1%	2.6%
Min		2.94	2.97	3.21	3.07	

Jadual 4.48 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya”. Bagi kawasan Skudai, hanya 18 orang (7.3%) responden tidak bersetuju, 45 orang (18.3%) kurang bersetuju, majoriti seramai 120 orang (48.8%) bersetuju, 59 orang (24.0%) sangat bersetuju manakala baki 4 orang (1.6%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 2.94. Bagi kawasan Kulai, hanya 5 orang (8.3%) tidak bersetuju, 9 orang (15.0%) kurang bersetuju, 30 orang (50.0%) bersetuju, 15 orang (25.0%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (1.7%) responden lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 2.97.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 2 orang (1.8%) responden tidak bersetuju, 18 orang (16.4%) kurang bersetuju, 47 orang (42.7%) sekadar bersetuju, 41 orang (37.3%) sangat bersetuju, manakala baki 2 orang (1.8%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 2.94. Bagi kawasan Johor Bahru, 7 orang (6.1%) responden tidak bersetuju, 24 orang (20.9%) kurang setuju, 45 orang (39.1%) sekadar bersetuju, 32 orang (27.8%) sangat bersetuju manakala baki 7 orang (6.1%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 3.07.

Jadual 4.49: Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	Tidak	25	10	8	16	59
	Setuju	10.2%	16.7%	7.3%	13.9%	11.1%
	Kurang	116	20	35	50	221
	Setuju	47.2%	33.3%	31.8%	43.5%	41.6%
	Setuju	68	18	35	32	153
		27.6%	30.0%	31.8%	27.8%	28.8%
	Sangat	35	11	30	10	86
	Setuju	14.2%	18.3%	27.3%	8.7%	16.2%
Tidak	2	1	2	7	12	
Pasti	.8%	1.7%	1.8%	6.1%	2.3%	
Min		2.48	2.55	2.85	2.50	

Jadual 4.49 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya”. Bagi kawasan Skudai, 25 orang (10.2%) tidak bersetuju, 116 orang (47.2%) kurang setuju, seramai 68 orang (27.6%) sekadar bersetuju, 35 orang (14.2%) sangat bersetuju manakala baki responden 2 orang (0.8%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 2.48. Bagi kawasan Kulai, 10 orang (16.7%) responden tidak bersetuju, 20 orang (33.3%) kurang bersetuju, 18 orang (30.0%) sekadar bersetuju, 11 orang (18.3%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (1.7%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di tersebut ialah 2.55.

Bagi kawasan Pasir Gudang, 8 orang (7.3%) responden tidak bersetuju, 35 orang (31.8%) responden masing-masing kurang bersetuju dan bersetuju, 30 orang (27.3%) lagi sangat bersetuju manakala baki 2 orang (1.8%) lagi tidak pasti dengan item di atas. Min bagi item tersebut ialah 2.85. Bagi kawasan Johor Bahru, 21 orang (18.3%) responden tidak bersetuju 46 orang (40.0%) kurang bersetuju, 31 orang (27.0%) sekadar bersetuju, 8 orang (7.0%) sangat bersetuju manakala baki 9 orang (7.8%) lagi tidak pasti dengannya. Min bagi item di atas ialah 2.50.

Jadual 4.50 Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya

Soalan	Skala	Lokasi Kediaman				
		Skudai	Kulai	Pasir Gudang	Johor Bahru	Jumlah
Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	Tidak	36	12	11	21	80
	Setuju	14.6%	20.0%	10.0%	18.3%	15.1%
	Kurang	121	22	32	46	221
	Setuju	49.2%	36.7%	29.1%	40.0%	41.6%
	Setuju	57	15	42	31	145
		23.2%	25.0%	38.2%	27.0%	27.3%
	Sangat	30	10	23	8	71
	Setuju	12.2%	16.7%	20.9%	7.0%	13.4%
Tidak	2	1	2	9	14	
Pasti	.8%	1.7%	1.8%	7.8%	2.6%	
Min		2.35	2.43	2.76	2.46	

Jadual 4.50 di atas menunjukkan tentang pendapat responden terhadap pernyataan bahawa “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya”. Bagi kawasan Skudai, hanya 36 orang (14.6%) responden tidak bersetuju, 121 orang (49.2%) kurang bersetuju, 57 orang (23.2%) bersetuju, 30 orang (12.2%) sangat bersetuju manakala baki 2 orang (0.8%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 2.35. Bagi kawasan Kulai, hanya 12 orang (20.0%) tidak bersetuju, 22 orang (36.7%) kurang bersetuju, 15 orang (25.0%) bersetuju, 10 orang (16.7%) sangat bersetuju manakala baki hanya seorang (1.7%) responden lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 2.43.

Bagi kawasan Pasir Gudang, hanya 11 orang (10.0%) responden tidak bersetuju, 32 orang (29.1%) kurang bersetuju, 42 orang (38.2%) sekadar bersetuju, 23 orang (20.9%) sangat bersetuju, manakala baki 2 orang (1.8%) lagi tidak pasti dengan pernyataan tersebut. Min bagi item di atas ialah 2.76. Bagi kawasan Johor Bahru, 21 orang (18.3%) responden tidak bersetuju, 46 orang (40.0%) kurang setuju, 31 orang (27.0%) sekadar bersetuju, 8 orang (7.0%) sangat bersetuju manakala baki 9 orang (7.8%) lagi tidak pasti mengenainya. Min bagi item di atas ialah 2.46.

4.5 Analisis Keseluruhan Item Mengikut Objektif

Pada bahagian ini pengkaji akan menghuraikan analisis secara keseluruhan berkaitan dengan item soal selidik. Analisis keseluruhan ini juga dipecahkan berdasarkan kepada objektif kajian.

4.5.1 Reaksi Responden Terhadap Pelaksanaan Program Dakwah Mengikut Kawasan

Jadual 4.51: Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Skudai

Bil	Kategori Program	Status	Frekuensi	Peratus
7.	Zakat, Puasa dan Haji	Ada	108	43.9%
		Tiada	125	50.8%
		Perlu	13	5.30%
2.	Ceramah dan Kuliah	Ada	105	42.8%
		Tiada	126	51.2%
		Perlu	15	6.10%
1.	Program Al-Qur'an	Ada	96	39.0%
		Tiada	133	55.1%
		Perlu	17	6.90%
5.	Kemasyarakatan	Ada	72	29.3%
		Tiada	156	63.4%
		Perlu	18	7.32%
4.	Masjid	Ada	44	17.9%
		Tiada	179	72.8%
		Perlu	23	9.34%
8.	Program Pengkhususan Dakwah	Ada	42	17.1%
		Tiada	181	73.6%
		Perlu	23	9.40%

3.	Kekeluargaan	Ada	30	12.3%
		Tiada	188	76.4%
		Perlu	28	11.5%
6.	Bengkel, Kursus dan Seminar Pengurusan diri	Ada	23	0.90%
		Tiada	198	80.5%
		Perlu	25	10.0%

Berdasarkan jadual 4.51, antara methodologi dakwah yang wujud dan banyak di laksanakan di kawasan Skudai ialah berbentuk Zakat, Puasa dan Haji, Ceramah dan Kuliah, Program Al-Qur'an dan program berbentuk Kemasyarakatan.

Jadual 4.52: Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Kulai

	Kategori Program	Status	Frekuensi	Peratus
1.	Program Al-Qur'an	Ada	25	41.7%
		Tiada	29	48.3%
		Perlu	6	10.0%
2.	Ceramah dan Kuliah	Ada	25	41.7%
		Tiada	8	13.4%
		Perlu	27	45.0%
7.	Zakat, Puasa dan Haji	Ada	23	38.3%
		Tiada	29	48.3%
		Perlu	8	13.3%
5.	Kemasyarakatan	Ada	15	25.0%
		Tiada	34	56.7%
		Perlu	11	18.3%
4.	Masjid	Ada	11	18.3%
		Tiada	37	61.7%
		Perlu	12	20.0%
3.	Kekeluargaan	Ada	7	11.7%
		Tiada	39	65.0%
		Perlu	14	23.3%
6.	Bengkel, Kursus dan Seminar Pengurusan diri	Ada	6	10.0%
		Tiada	41	68.3%
		Perlu	13	21.7%
8.	Program Pengkhususan Dakwah	Ada	6	10.0%
		Tiada	42	70.0%
		Perlu	12	20.0%

Berdasarkan jadual 4.52, antara methodologi dakwah yang wujud dan banyak di dilaksanakan di kawasan Kulai ialah berbentuk program Al-Qur'an, Ceramah dan Kuliah, Zakat, Puasa dan Haji, dan program berbentuk Kemasyarakatan.

Jadual 4.53: Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Pasir Gudang

	Kategori Program	Status	Frekuensi	Peratus
2.	Ceramah dan Kuliah	Ada	66	60.0%
		Tiada	40	36.4%
		Perlu	4	3.64%
7.	Zakat, Puasa dan Haji	Ada	58	52.7%
		Tiada	46	41.8%
		Perlu	6	5.50%
1.	Program Al-Qur'an	Ada	50	45.5%
		Tiada	48	43.8%
		Perlu	12	11.0%
5.	Kemasyarakatan	Ada	38	34.6%
		Tiada	64	58.2%
		Perlu	8	7.30%
4.	Masjid	Ada	22	20.0%
		Tiada	77	70.0%
		Perlu	11	10.0%
3.	Kekeluargaan	Ada	16	14.6%
		Tiada	80	72.7%
		Perlu	14	12.7%
6.	Bengkel, Kursus dan Seminar Pengurusan diri	Ada	15	13.6%
		Tiada	82	74.6%
		Perlu	13	11.8%
8.	Program Pengkhususan Dakwah	Ada	4	3.64%
		Tiada	94	85.5%
		Perlu	12	10.9%

Berdasarkan jadual 4.53, antara methodologi dakwah yang wujud dan banyak di laksanakan di kawasan Pasir Gudang ialah berbentuk Ceramah dan Kuliah, Zakat, Puasa dan Haji, program Al-Qur'an dan program berbentuk Kemasyarakatan.

Jadual 4.54: Purata reaksi responden terhadap program dakwah di kawasan Johor Bahru

	Kategori Program	Status	Frekuensi	Peratus
2.	Ceramah dan Kuliah	Ada	64	55.5%
		Tiada	46	40.0%
		Perlu	5	4.40%
7.	Zakat, Puasa dan Haji	Ada	63	54.8%
		Tiada	50	43.5%
		Perlu	2	1.74%
1.	Program Al-Qur'an	Ada	59	51.1%
		Tiada	4	3.90%
		Perlu	52	45.2%
5.	Kemasyarakatan	Ada	36	31.3%
		Tiada	75	65.2%
		Perlu	4	3.48%
4.	Masjid	Ada	28	24.3%
		Tiada	81	70.4%
		Perlu	6	5.20%
3.	Kekeluargaan	Ada	16	13.9%
		Tiada	90	78.0%
		Perlu	9	8.40%
6.	Bengkel, Kursus dan Seminar Pengurusan diri	Ada	10	8.70%
		Tiada	97	84.3%
		Perlu	8	7.10%
8.	Program Pengkhususan Dakwah	Ada	3	2.61%
		Tiada	102	88.7%
		Perlu	10	8.70%

Berdasarkan jadual 4.54, antara methodologi dakwah yang wujud dan banyak di laksanakan di kawasan Johor Bahru ialah berbentuk Ceramah dan Kuliah, Zakat, Puasa dan Haji, Program Al-Qur'an dan program berbentuk Kemasyarakatan.

4.5.2 Pandangan Dan Cadangan Responden Terhadap Program Dakwah Mengikut Kawasan

Jadual 4.55: Pandangan dan cadangan responden di kawasan Skudai terhadap program dakwah

Item	Soalan	Min	Respons
13.	Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	3.72	Sangat setuju
12.	Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	3.62	Sangat setuju
7.	Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	3.59	Sangat setuju
10.	Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	3.53	Sangat setuju
14.	Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	3.50	Sangat setuju
20.	Program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya	3.32	Setuju
8.	Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	3.31	Setuju
9.	Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	3.31	Setuju
16.	Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	3.31	Setuju
3.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	3.24	Setuju
17.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	3.23	Setuju
1.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	3.20	Setuju
6.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	3.20	Setuju
15.	Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	3.20	Setuju
2.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	3.19	Setuju

11.	Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	3.09	Setuju
18.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	3.08	Setuju
5.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	3.05	Setuju
19.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	2.96	Setuju
21.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	2.94	Setuju
4.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	2.87	Setuju
22.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	2.48	Kurang setuju
23.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	2.35	Kurang setuju

Jadual 4.55 menunjukkan tentang min bagi setiap item tentang pendapat dan cadangan responden di kawasan Skudai terhadap program dakwah yang dilaksanakan di kawasan mereka. Min tertinggi bagi item di atas ialah 3.72 bagi item “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan”. Manakala min terendah bagi item di atas ialah 2.35 yang membawa kepada kurang setuju iaitu item “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya”.

Jadual 4.56: Pandangan dan cadangan responden di kawasan Kulai terhadap program dakwah

Item	Soalan	Min	Respons
13.	Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	3.70	Sangat setuju
14.	Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	3.63	Sangat setuju
12.	Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	3.43	Sangat setuju
10.	Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	3.35	Setuju
20.	Program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya	3.35	Setuju
7.	Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	3.33	Setuju
8.	Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	3.28	Setuju
16.	Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	3.28	Setuju
17.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	3.27	Setuju
5.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	3.23	Setuju
15.	Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	3.20	Setuju
18.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	3.18	Setuju
11.	Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	3.15	Setuju
19.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	3.15	Setuju
3.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	3.11	Setuju
6.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	3.08	Setuju

9.	Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	3.08	Setuju
2.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	3.03	Setuju
1.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	3.00	Setuju
21.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	2.97	Setuju
4.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	2.87	Setuju
22.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	2.55	Kurang setuju
23.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	2.43	Kurang setuju

Jadual 4.56 menunjukkan tentang min bagi setiap item tentang pendapat dan cadangan responden di kawasan Kulai terhadap program dakwah yang dilaksanakan di kawasan mereka. Min tertinggi bagi item di atas ialah 3.70 bagi item “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan”. Manakala min terendah bagi item di atas ialah 2.43 yang membawa kepada kurang setuju iaitu item “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya”.

Jadual 4.57: Pandangan dan cadangan responden di kawasan Pasir Gudang terhadap program dakwah

Item	Soalan	Min	Respons
13.	Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	3.73	Sangat setuju
20.	Program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya	3.73	Sangat setuju
12.	Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	3.63	Sangat setuju
10.	Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	3.60	Sangat setuju
14.	Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	3.56	Sangat setuju
16.	Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	3.50	Sangat setuju
1.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	3.41	Sangat setuju
7.	Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	3.40	Setuju
17.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	3.40	Setuju
8.	Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	3.27	Setuju
11.	Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	3.27	Setuju
6.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	3.26	Setuju
15.	Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	3.23	Setuju
2.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	3.22	Setuju
3.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	3.22	Setuju
21.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	3.21	Setuju

18.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	3.19	Setuju
5.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	3.16	Setuju
19.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	3.15	Setuju
9.	Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	3.14	Setuju
4.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	2.91	Setuju
22.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	2.85	Setuju
23.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	2.76	Setuju

Jadual 4.57 menunjukkan tentang min bagi setiap item tentang pendapat dan cadangan responden di kawasan Pasir Gudang terhadap program dakwah yang dilaksanakan di kawasan mereka. Terdapat dua min tertinggi iaitu 3.73 bagi item “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan” dan “program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya”. Manakala min terendah bagi item di atas ialah 2.76 iaitu bagi item “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya”.

Jadual 4.58: Pandangan dan cadangan responden di kawasan Johor Bahru terhadap program dakwah

Item	Soalan	Min	Respons
13.	Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	3.75	Sangat setuju
14.	Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	3.70	Sangat setuju
17.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	3.67	Sangat setuju
12.	Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	3.63	Sangat setuju
10.	Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	3.61	Sangat setuju
7.	Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	3.55	Sangat setuju
16.	Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	3.37	Setuju
8.	Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	3.32	Setuju
9.	Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	3.29	Setuju
15.	Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	3.29	Setuju
2.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	3.23	Setuju
1.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	3.18	Setuju
20.	Program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya	3.13	Setuju
21.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	3.07	Setuju
6.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	3.06	Setuju
18.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	3.06	Setuju

5.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	3.05	Setuju
3.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	3.04	Setuju
11.	Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	3.01	Setuju
19.	Program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	2.94	Setuju
4.	Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	2.67	Setuju
22.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	2.50	Kurang setuju
23.	Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	2.46	Kurang setuju

Jadual 4.58 menunjukkan tentang min bagi setiap item tentang pendapat dan cadangan responden di kawasan Kulai terhadap program dakwah yang dilaksanakan di kawasan mereka. Min tertinggi bagi item di atas ialah 3.75 bagi item “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan”. Manakala min terendah bagi item di atas ialah 2.46 yang membawa kepada kurang setuju iaitu item “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya”.

4.6 Kesimpulan

Dalam bab ini penyelidik telah membuat analisis secara menyeluruh hasil daripada item soal selidik yang telah diedarkan. Analisis dibuat berdasarkan persoalan kajian yang telah ditetapkan untuk mencari nilai kekerapan, peratus dan min. Pada bahagian akhir bab ini penyelidik telah menggunakan nilai peratus dan min secara keseluruhan bagi menentukan aras ketinggian dan kerendahan sesuatu persoalan kajian yang dikaji untuk mengetahui tahap pencapaian matlamat kajian.

BAB V

PERBINCANGAN, RUMUSAN DAN CADANGAN

5.1. Pengenalan

Dalam bab ini, huraian dan rumusan tentang keputusan kajian yang telah dianalisis akan dibincangkan. Di samping itu beberapa cadangan kepada pihak yang terlibat dengan kajian akan dimuatkan supaya dapat diambil tindakan dan dapat diteruskan oleh penyelidik-penyelidik yang berminat di dalam bidang ini di masa akan datang.

5.2. Perbincangan

Bahagian ini akan membincangkan hasil analisis yang dilakukan di dalam bab empat berdasarkan kepada objektif kajian yang telah ditetapkan. Bagi objektif pertama iaitu pemetaan dakwah yang dilaksanakan di setiap kawasan kajian secara terperinci

mengikut lokasi, geografi, populasi dan pengisian akan dibuat menggunakan perisian Microsoft Office Power Point 2003.

Bagi objektif kedua dan ketiga iaitu mengenai metodologi dakwah yang bersesuaian mengikut klasifikasi audiens, kos dan jangka masa serta analisis metodologi dakwah yang digunakan akan diterangkan di bahagian ini secara lebih spesifik lagi.

5.2.1. Metodologi Dakwah Yang Digunakan Mengikut Kawasan Berdasarkan Klasifikasi Audiens, Kos Dan Jangka Masa.

5.2.1.1 Kawasan Skudai

Berdasarkan kepada jadual 4.51 jelas menunjukkan bahawa empat metodologi dakwah yang mendapat peratusan tertinggi di kawasan Skudai ialah program zakat, puasa dan haji (43.9%), program ceramah dan kuliah (42.8%), program al-Qur'an (39.0%) dan program berbentuk kemasyarakatan (29.3%). Majoriti responden di kawasan ini sebanyak 90.2% terdiri daripada responden lelaki. Purata umur responden ialah antara 41-50 tahun sebanyak 27.6% dan berumur antara 21-30 tahun sebanyak 24.4%. Mengenai tahap pendidikan, 43.5% responden bersekolah menengah dan yang memiliki ijazah sebanyak 24.0%.

Dari aspek pekerjaan, peratusan tertinggi responden ialah pelajar iaitu sebanyak 22.4% dan responden yang bekerja dalam bidang profesional/teknikal iaitu sebanyak 19.1%. 54.5% responden bekerja pada waktu siang manakala yang tidak bekerja

sebanyak 30.9%. Daripada mereka yang bekerja, majoriti kecil ialah mereka yang berpendapatan antara RM 1501-2000 iaitu sebanyak 17.5% dan lebih dari RM 3001 ialah seramai sebanyak 13.8%, manakala peratus mereka yang berkahwin pula ialah 65.9%.

Berkenaan dengan kos pembayaran, 74.4% responden mengatakan bahawa mereka akan mengikuti sesuatu program dakwah walaupun dikenakan bayaran. Daripada jumlah ini, 24.0% responden bersedia mengeluarkan sebanyak RM10 hingga RM30 dan 22.8% responden lagi bersedia membelanjakan wang sebanyak RM10 ke bawah. 53.3% responden mengatakan jangka masa program (harian) yang selesa ialah 30 minit hingga 1jam manakala 25.2% lagi mengatakan 1jam hingga 2jam. Bagi program berbentuk kursus, 41.9% responden selesa jika program tersebut dijalankan dalam masa sehari.

Sebanyak 46.3% responden mengatakan bahawa program dakwah boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung kepada keperluan program manakala 37.0% lagi selesa jika ia diadakan pada waktu malam. 51.6% responden bersetuju jika ia diadakan pada hari Sabtu dan 41.9% lagi bersetuju dengan hari Ahad.

5.2.1.2 Kawasan Kulai

Jadual 4.52 menunjukkan bahawa empat metodologi dakwah yang mendapat peratusan tertinggi di kawasan Kulai ialah program al-Qur'an (41.7%), program ceramah dan kuliah (41.7%), program zakat, puasa dan haji (38.3%) dan program berbentuk kemasyarakatan (25.0%). Majoriti sebanyak 73.3% responden adalah lelaki, 20.0%

responden berumur antara 51-60 tahun dan 18.3% lagi berumur lebih dari 60 tahun. Majoriti responden (53.3%) mempunyai tahap pendidikan bersekolah menengah, 15.0% tidak bekerja dan 18.3% lagi adalah pesara. Daripada jumlah mereka yang bekerja 43.3% mengatakan mereka bekerja pada waktu siang. Majoriti kecil iaitu 28.3% daripada responden berpendapatan antara RM501-1000 manakala majoriti besar sebanyak 66.7% dari responden sudah pun berkahwin.

Mengenai kos pembayaran, 85.0% mengatakan akan menyertainya walaupun dikenakan bayaran. Daripada jumlah ini 38.3% responden bersedia membelanjakan sebanyak RM10 hingga RM30. Berkenaan dengan jangka masa program, 51.7% responden mengatakan mereka selesa dengan tempoh masa antara 1jam hingga 2jam manakala bagi program berbentuk kursus, 38.3% responden berasa selesa jika ia diadakan dalam masa sehari. Majoriti sebanyak 53.3% mengatakan bahawa program dakwah boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung kepada keperluan program. 45.0% daripada responden bersetuju jika program dakwah diadakan pada hari Sabtu dan 38.3% bersetuju dengan hari Ahad

5.2.1.3 Kawasan Pasir Gudang

Berdasarkan jadual 4.53 mendapati bahawa empat metodologi dakwah yang mendapat peratusan tertinggi dari responden ialah program ceramah dan kuliah (60.0%), zakat, puasa dan haji (52.7%), program al-Qur'an (45.5%) dan program berbentuk kemasyarakatan (34.6%). Majoriti responden adalah lelaki iaitu sebanyak 61.8%, manakala majoriti kecil mereka adalah berumur antara 41-50 tahun (36.4%), dan antara 31-40 tahun (26.4%). Lebih separuh dari responden (53.6%) di kawasan ini berkelulusan Diploma/Maktab/Kolej dan 26.4% dari responden yang berkerjaya bekerja

dalam bidang profesional/ teknikal. Hampir separuh dari responden (46.4%) bekerja pada waktu siang manakala 82.7% mengaku bahawa mereka telah pun berkahwin. Secara umumnya purata gaji bagi responden di kawasan ini adalah seimbang antara RM500-3001 dan ke atas, namun peratusan tertinggi (26.4%) responden tidak mempunyai pendapatan.

Apabila ditanya adakah responden akan mengikuti program dakwah sekiranya dikenakan bayaran, 79.1% bersedia untuk melibatkan diri dengannya. Daripada jumlah ini 28.2% mampu mengeluarkan sebanyak RM10 hingga RM30 manakala 24.5% mengatakan bahawa mereka bersedia untuk mengeluarkan berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian dengan program yang dijalankan. Berkaitan dengan tempoh masa program, 42.7% mengatakan mereka selesa dengan masa 30 minit hingga 1jam 41.8% pula mengatakan mereka selesa dengan tempoh 1jam hingga 2jam.

Hampir separuh dari responden (40.9%) berasa selesa dengan sekiranya program dakwah diadakan dalam masa sehari manakala 35.5% lagi mengatakan mereka selesa dengan beberapa hari yang diperlukan bergantung kepada keperluan sesuatu kursus. Berkenaan waktu yang sesuai sama ada malam ataupun siang, 58.2% responden mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program. 49.1% bersetuju sekiranya program dakwah diadakan pada hari Ahad manakala 34.5% responden bersetuju jika program diadakan pada hari Sabtu.

5.2.1.4 Kawasan Johor Bahru

Jadual 4.54 menunjukkan bahawa metodologi dakwah yang banyak wujud di kawasan ini ialah ceramah dan kuliah (55.5%), zakat, puasa dan haji (54.8%), program al-Qur'an (51.1%) dan program kemasyarakatan (31.3%). Hasil analisis data dari bab empat menunjukkan bahawa 80.9% responden di kawasan Johor Bahru adalah lelaki. Purata mereka adalah berumur 51-60 tahun (31.3%) dan 60 tahun ke atas (36.5%). Hampir separuh dari keseluruhan responden di kawasan ini berkelulusan sekolah menengah (47.0%) begitu juga dengan bidang pekerjaan iaitu pesara sebanyak 40.0%.

Sebanyak 32.2% daripada keseluruhan responden mengatakan bahawa mereka bekerja pada waktu siang manakala majoriti 47.0% mengatakan mereka tidak bekerja. Majoriti sebanyak 86.1% orang responden mengatakan mereka telah berkahwin, manakala dari aspek pendapatan, purata pendapatan responden adalah seimbang antara RM500-3001 dan ke atas, namun peratusan tertinggi (22.6%) responden berpendapatan antara RM501-1000.

Sebanyak 80.9% dari responden bersetuju akan menyertai program dakwah walaupun dikenakan bayaran. Daripada jumlah ini 26.1% responden bersedia mengeluarkan belanja kurang dari RM10 dan 24.3% bersedia membelanjakan sebanyak RM10 hingga RM30. Bagi program yang dianjurkan tidak melebihi satu hari, 45.2% selesa dengan tempoh masa 30 minit hingga 1jam dan bagi program berbentuk kursus, 52.2% berasa selesa jika ia diadakan dalam masa sehari. Bagi waktu pelaksanaan program yang sesuai, majoriti 43.5% mengatakan bahawa ia boleh dilaksanakan pada bila-bila masa bergantung pada keperluan program. 39.1% mengatakan hari yang selesa untuk mengadakan program dakwah ialah hari Ahad manakala 33.0% bersetuju dengan hari Sabtu.

5.2.2. Analisis Metodologi Dakwah Yang Digunakan Mengikut Kawasan

5.2.2.1. Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Skudai

Secara umumnya, empat item yang mendapat min tertinggi mencapai tahap sangat setuju ialah “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan” (3.72), “pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan” (3.62), “semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai” (3.59) dan “setiap pemakluman mengenai program perlu jelas” (3.53).

Terdapat juga beberapa item yang rendah hingga mencapai tahap kurang setuju, antaranya ialah “saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh” (2.87), “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya” (2.48) dan “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya” (2.35).

5.2.2.2. Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Kulai

Bagi kawasan Kulai, empat item yang mendapat min tertinggi yang membawa kepada respons sangat setuju dan setuju ialah “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan” (3.70), “penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah” (3.63), “pentadbiran

bahagian dakwah perlu dipertingkatkan” (3.43) dan “setiap pemakluman mengenai program perlu jelas” (3.35).

Manakala tiga item terendah bagi bagi kawasan Kulai ialah “saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh (2.87), “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya” (2.55) dan “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya” (2.43).

5.2.2.3. Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Pasir Gudang

Empat item yang mempunyai min tertinggi di kawasan Pasir Gudang ialah “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan” (3.73), “program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya” (3.73), “setiap pemakluman mengenai program perlu jelas” (3.63) dan “pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan” (3.60).

Walaupun masih berada pada tahap setuju, namun tiga item terendah di kawasan Pasir Gudang ini masih dikategorikan sebagai item yang bermasalah. Ketiga-tiga item tersebut ialah “saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh” (2.91), “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya” (2.85) dan “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya” (2.76).

5.2.2.4. Pandangan dan cadangan responden terhadap metodologi dakwah di kawasan Johor Bahru

Bagi kawasan Johor Bahru, empat item yang dikenal pasti sebagai item tertinggi bagi kawasan ini ialah “para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan” (3.75), “penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah” (3.70), “program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya” (3.67) dan “pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan” (3.63).

Satu item yang mempunyai tahap persetujuan terendah ialah “saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh” (2.67) manakala dua lagi item terendah yang mencapai tahap kurang setuju ialah “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya” (2.50) dan “banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya” (2.46).

5.3. Rumusan

Berdasarkan hasil kajian dan perbincangan yang dibuat, penyelidik dapat membuat beberapa rumusan iaitu:

- 5.3.1. Walaupun mempunyai nilai peratusan yang berbeza namun empat metodologi dakwah yang wujud dan dapat dikenal pasti aktif di empat-empat kawasan kajian ialah program al-Qur'an, program ceramah dan kuliah, program zakat, puasa dan haji serta program berbentuk kemasyarakatan.

- 5.3.2. Faktor utama penyebab kepada perbezaan peratusan antara keempat-empat kawasan sama ada dari aspek metodologi, kos ataupun jangka masa program dakwah ialah klasifikasi audiens.
- 5.3.3. Responden bagi keempat-empat kawasan sangat bersetuju bahawa para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan dan pentadbiran bahagian dakwah di kawasan mereka perlu dipertingkatkan.
- 5.3.4. Responden di kawasan Skudai, Kulai dan Pasir Gudang bersetuju bahawa setiap pemakluman mengenai program perlu jelas.
- 5.3.5. Responden di kawasan Johor Bahru berpendapat bahawa penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah dan program dakwah di sini dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya
- 5.3.6. Antara cadangan dan pandangan lain oleh responden yang mempunyai perbezaan bagi setiap kawasan ialah semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai (Skudai), pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan (Kulai) dan program dakwah di sini perlu dipelbagaikan pendekatannya (Pasir Gudang).
- 5.3.7. Secara umumnya kesemua responden bagi keempat-empat kawasan tidak berasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan Jemaah Dakwah dan Tabligh. Mereka juga berpendapat bahawa tidak banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja dan kanak-kanak di kawasan mereka.

5.4. Cadangan

5.4.1 Masjid

5.4.1.1 Pihak masjid perlulah melakukan strategi yang terancang di dalam membangunkan keperluan ummah yang berteraskan kerohanian melalui metodologi dakwah yang bersesuaian dengan klasifikasi penduduk di kawasan mereka.

5.4.1.2 Mewujudkan lebih banyak program dakwah yang melibatkan remaja dan kanak-kanak sama ada secara langsung atau tidak di samping memperhebatkan lagi program untuk golongan dewasa.

5.4.1.3 Menggerakkan jawatankuasa publisiti agar memastikan setiap pemakluman mengenai sesuatu program disebarkan dengan jelas supaya para jemaah dapat mengikuti perkembangan setiap program dari semasa ke semasa dengan betul.

5.4.1.4 Dapat menganjurkan sesuatu program dakwah yang bukan sahaja mempunyai bilangan audiens yang ramai tetapi mempunyai keberkesanan yang tinggi dalam diri responden.

5.4.2 Pejabat Agama

5.4.2.1 Meningkatkan lagi mutu pengurusan masjid dan surau di bawahnya kerana ia adalah medium utama penyebaran dakwah Islamiah pada masa kini.

5.4.2.2 Menyediakan kursus atau seminar dakwah kepada badan-badan agama yang bernaung di bawah JAJ.

5.4.3 NGO Islam

5.4.3.1 Perlu lebih prihatin untuk sama-sama merancang dan merencana metodologi dakwah yang bersesuaian dengan keperluan penduduk sekitar.

5.4.3.2 Menyumbang bersama dalam bentuk tenaga, kewangan dan masa untuk menyemarakkan lagi program dakwah di Johor khususnya dan di Malaysia amnya.

5.4.4 Kajian Lanjutan

5.4.4.1 Menambah bilangan sampel kepada jumlah yang lebih besar agar setiap dapatan mempunyai kebolehpercayaan yang tinggi.

5.4.4.2 Menjalankan kajian tentang pengurusan dakwah yang cemerlang dalam memastikan program-program dakwah sentiasa mendapat sambutan yang menggalakkan dari penduduk.

5.4.4.3 Penggunaan kaedah lain seperti pemerhatian dan soal selidik yang lebih sistematik agar dapatan kajian yang diperoleh nanti lebih jitu dan mempunyai keesahan yang tinggi

5.5 Kesimpulan

Negeri Johor merupakan sebuah negeri yang mempunyai pelbagai metodologi dakwah sama ada melalui badan perseorangan, kerajaan mahupun NGO. Kepelbagaian metodologi ini sebenarnya merupakan satu kelebihan yang perlu diberi penekanan oleh setiap pihak agar dapat memastikan kesinambungan kepada metodologi dakwah di kawasan lain terhubung dan tersebar dengan jayanya. Pemetaan yang dilakukan perlulah diberi tindakan susulan agar keseragaman serta kesesuaian metodologi dakwah yang digunakan menepati keperluan dan kehendak Muslim sejagat.

**PUSAT PENGAJIAN ISLAM DAN PEMBANGUNAN SOSIAL,
UNIVERSITI TEKNOLOGI MALAYSIA,
SKUDAI, 81310, JOHOR BAHRU,
JOHOR.**

BIL:

--	--	--	--

TAJUK KAJIAN:

**PEMETAAN DAKWAH DI NEGERI JOHOR: KAJIAN LOKASI, METODOLOGI
& PENGAPLIKASIANNYA DI SKUDAI, SENAI, PASIR GUDANG DAN
JOHOR BAHRU**

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

Tahniah dan syabas diucapkan kerana anda terpilih untuk menjawab soal selidik ini. Anda diminta menjawab soal selidik ini dengan jujur dan ikhlas. Segala maklumat yang diberi dan diperolehi akan **dirahsiakan** sepenuhnya dan tidak akan didedahkan. Ia hanya digunakan untuk Projek Penyelidikan vot.75203, di bawah Pusat Pengurusan Penyelidikan, Universiti Teknologi Malaysia, Skudai, Johor Bahru, Johor.

Soal selidik ini mengandungi tiga bahagian iaitu:-

Bahagian I : Latar belakang responden.

Bahagian II : Reaksi responden terhadap pelaksanaan program dakwah.

Bahagian III : Pandangan dan cadangan responden terhadap program dakwah

Sila jawab kesemua bahagian dengan betul dan tepat.

Sekian Terima Kasih.

.....
(USTAZ MOHD ISMAIL B MUSTARI)
KETUA PENYELIDIK

Bahagian I

Arahan: Sila berikan maklumat tentang diri anda dengan tepat dan ikhlas. Tandakan (\checkmark) dalam petak yang berkenaan dan tuliskan jawapan di ruang kosong yang disediakan.

1. Jantina:

A. Lelaki

B. Perempuan

2. Peringkat umur?

A. 10 hingga 20 tahun

B. 21 hingga 30 tahun

C. 31 hingga 40 tahun

D. 41 hingga 50 tahun

E. 51 hingga 60 tahun

F. 60 tahun dan ke atas

3. Tahap Pendidikan:

A. Tidak bersekolah

B. Sekolah rendah

C. Sekolah menengah

D. Diploma/maktab/kolej

E. Ijazah

F. Sarjana

G. Ph.D

8. Kawasan kediaman anda :

A. Bandaraya

B. Bandar

C. Pinggir Bandar

D. Kampung

9. Apakah jenis kediaman yang anda duduki:

A. Perumahan mewah

B. Perumahan sederhana

C. Perumahan flet

D. Perkampungan

E. Setinggalan

F. Lain-lain (Nyatakan)

17. Kuliah Maghrib	☐
18. Kuliah Isyak	☐
19. Kuliah Pengajian Tajwid	☐
20. Kuliah Pengajian Fiqh	☐
21. Kuliah Pengajian Akhlak	☐
22. Kuliah Pengajian Akidah Dan Tauhid	☐
Lain-lain (Nyatakan)	

Keluargaan

23. Program Pemeriksaan Kesihatan Bakal Pengantin	☐
24. Program Mempertemukan Jodoh	☐
25. Majlis Akad Nikah	☐
26. Bengkel Pengurusan Hal Ehwal Perkahwinan	☐
27. Program Kursus Kebahagiaan Keluarga	☐
28. Program Mesra Keluarga	☐
29. Program Kecemerlangan Rumah Tangga	☐
30. Pusat Perkhidmatan Keluarga Islam Dan Sosial	☐
31. Seminar Gaya Hidup Sejahtera Dari HIV	☐
32. Bengkel Kemahiran Keibubapaan	☐
33. Program Anak Angkat	☐
Lain-lain (Nyatakan)	

Masjid

34. Tabung Pembangunan Masjid Dan Amal Jariah Johor	☐
35. Projek Pembinaan Masjid-Masjid Qariah	☐
36. Kursus Peningkatan Imam Masjid	☐
37. Program Penerbitan Majalah Dan Risalah	☐

38. Pasar Jumaat	☐
39. Kursus Masakan (Nasi al-Bukhari dll)	☐
40. Kursus Pengurusan Masjid Dan Surau
Lain-lain (Nyatakan)	☐

Kemasyarakatan

41. Aktiviti Khidmat Sosial	☐
42. Program Kemasyarakatan Orang Asli	☐
43. Program Pembangunan Tanah Baitulmal Dan Wakaf	☐
44. Program Skim Bantuan Rumah Fakir Miskin	☐
45. Pameran Buku-Buku Dan Risalah Islam	☐
46. Kempen Anti Video Game	☐
47. Pemeriksaan Kesihatan (Klinik bergerak, dialisis dan sebagainya)	☐
48. Persatuan Pertolongan Cemas	☐
49. Kemudahan Pusat Riadah	☐
50. Akikah	☐
51. Kempen Pakatan Korban	☐
52. Yasin Dan Tahlil	☐
53. Marhaban	☐
Lain-lain (Nyatakan)	

Bengkel, Kursus dan Seminar Pengurusan diri

54. Bengkel Remaja Islam	☐
55. Bengkel Pengurusan Kewangan	☐
56. Bengkel Pengucapan Awam	☐
57. Bengkel Kaunseling Dan Khidmat Nasihat	☐
58. Kursus Pembangunan Insan	☐

59. Kursus Perhubungan Awam	☐
60. Kursus Kepimpinan	☐
61. Kursus Asas Kaunseling	☐
62. Kursus Pengurusan Masa	☐
63. Kursus Pembangunan Organisasi	☐
64. Kursus Bimbingan Usahawan Muslimin	☐
65. Kursus Latihan Membina Sahsiah	☐
66. Kursus Kesedaran Islam Di Kalangan Pelajar	☐
67. Kursus Penyelenggaraan Jenazah	☐
68. Seminar Bina Ummah	☐
69. Program Bimbingan Dan Kursus Ibadah	☐
70. Program Bimbingan Dan Latihan Pemulihan Akhlak	☐
71. Tadrib Bina Ummah	☐
72. Rakan Muda Atau Rakan Masyarakat	☐
73. Perkhemahan (Rehlah) Remaja	☐
74. Program Peningkatan Pendidikan Agama	☐
75. Program Penghayatan Al-Sunah	☐
76. Program Kelas Pengajian Ilmu Peringkat Dewasa	☐
77. Program Kecemerlangan Ilmu Dan Diri	☐
78. Program Penulisan Jawi dan Khat	☐
Lain-lain (Nyatakan)	

Zakat, Puasa dan Haji

79. Pusat Pungutan Zakat	☐
80. Program Seminar Zakat Peringkat Negeri Johor	☐
81. Majlis Berbuka Puasa	☐
82. Bazar Ramadhan	☐
83. Kursus Penghayatan Ramadhan	☐
84. Kursus Haji	☐

Lain-lain (Nyatakan)

Program Pengkhususan Dakwah

85. Program Dakwah Bil Hal	☐
86. Kursus Metodologi Dakwah	☐
87. Latihan Kepimpinan Dan Dakwah	☐
88. Latihan Kemahiran Dakwah	☐
89. Latihan Komunikasi Dakwah	☐
90. Latihan Penulisan Khutbah	☐
91. Kursus Mubaligh	☐
92. Kursus Perbandingan Agama	☐

Lain-lain (Nyatakan)

Bagi soalan 2-11, sila tandakan (✓) dalam petak yang berkenaan dan tuliskan jawapan di ruang kosong yang disediakan.

2. Sekiranya pernah mengikuti program-program yang telah ditandakan sebelum ini, siapakah penganjurnya?

(Jawapan boleh lebih dari satu)

A. Agensi kerajaan	☐
B. Badan dakwah bukan kerajaan (ngo)	☐
C. Orang perseorangan	☐
D. Masjid	☐
E. Fakulti / Jabatan	☐
F. Tidak pasti	☐
G. Lain-lain (Nyatakan)	☐
-

3. Siapakah yang mendorong anda melibatkan diri dengan program-program tersebut?
- A. Diri sendiri
- B. Arahan Jabatan
- C. Dorongan rakan-rakan
- D. Ibu Bapa/ Keluarga
4. Kekerapan program-program dakwah diadakan di tempat anda:
- A. Kadang-kadang
- B. Selalu / terlalu kerap
- C. Kerap kali
- D. Tidak pasti
5. Adakah anda akan mengikuti program dakwah sekiranya ia melibatkan kos pembayaran?
- A. Ya
- B. Tidak
6. Jika 'Ya', berapakah anggaran kos pembayaran yang anda mampu keluarkan?
- A. RM10 ke bawah
- B. RM10-RM30
- C. RM30-RM50
- D. RM50-RM70
- E. Berapa sahaja jumlah yang diperlukan dan bersesuaian
- F. Lain-lain (Nyatakan):
-
7. Jangka masa program yang selesa untuk anda mengikutinya (Program Harian):
- A. Kurang dari 30minit
- B. 30minit – 1jam
- C. 1jam – 2jam
- D. 2jam – 3jam
- E. Lain-lain (Nyatakan):
-

8. Jangka masa program yang selesa untuk anda mengikutinya (Kursus):

A. Sehari

B. Dua hari

C. Tiga hari

D. Beberapa hari yang diperlukan untuk sesuatu kursus

E. Lain-lain (Nyatakan):

9. Bilakah masa yang anda fikir sesuai untuk sesuatu program dakwah dilaksanakan?

A. Pagi

B. Tengahari

C. Petang

D. Malam

E. Bila-bila masa mengikut keperluan program

F. Lain-lain (Nyatakan):

10. Bilakah hari yang anda rasakan sesuai untuk diadakan program dakwah?

(Jawapan boleh lebih dari satu)

A. Isnin

B. Selasa

C. Rabu

D. Khamis

E. Jumaat

F. Sabtu

G. Ahad

H. Setiap hari

11. Bilakah waktu solat yang paling kerap anda melakukannya di Masjid/
Surau dengan berjemaah? (Jawapan boleh lebih dari satu)

- A. Suboh
- B. Zuhur
- C. Asar
- D. Maghrib
- E. Isyak

Bahagian III

ARAHAN : Berikut disenaraikan beberapa pernyataan tentang **pendapat dan cadangan anda berkaitan dengan pelaksanaan program dakwah**. Sila nyatakan **darjah persetujuan** anda mengikut skala yang diberikan dengan **membulatkan satu angka** paling sesuai di hujung setiap pernyataan.

Skala: 1	-	Tidak Setuju (TS)
2	-	Kurang Setuju (KS)
3	-	Setuju (S)
4	-	Sangat Setuju (SS)

Contoh:

Bulatkan angka 4 kalau anda setuju sepenuhnya dengan pernyataan berikut:

Saya suka program dakwah	1	2	3	4
	<u>TS</u>	<u>KS</u>	<u>S</u>	<u>SS</u>
1. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan Kerajaan Pusat (YADIM&IKIM)	1	2	3	4
2. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jabatan/Majlis Agama Islam Kerajaan Negeri	1	2	3	4
3. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Angkatan Belia Islam Malaysia (ABIM)	1	2	3	4
4. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Dakwah dan Tabligh	1	2	3	4
5. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh Jemaah Islam Malaysia (JIM)	1	2	3	4
6. Saya merasa selesa dengan pendekatan dakwah yang dilakukan oleh PERKIM	1	2	3	4
7. Semua aktiviti dakwah perlu diadakan dalam waktu yang sesuai	1	2	3	4
8. Setiap program dakwah perlu ada peruntukan kewangan yang mencukupi	1	2	3	4

9. Setiap program dakwah perlu penglibatan dari pihak atasan	1	2	3	4
10. Setiap pemakluman mengenai program perlu jelas	1	2	3	4
11. Perlu ada tempat khas untuk menjalankan program dakwah	1	2	3	4
12. Pentadbiran bahagian dakwah perlu dipertingkatkan	1	2	3	4
13. Para pendakwah perlu berdakwah dengan bijaksana supaya dakwahnya lebih berkesan	1	2	3	4
14. Penganjur perlu memilih masa, tempat dan penceramah yang sesuai bagi setiap program dakwah	1	2	3	4
15. Program dakwah yang dijalankan di sini sesuai dengan audiens (penduduk)	1	2	3	4
16. Program dakwah yang dijalankan di sini memberi kesan yang positif dan menambah pengetahuan saya	1	2	3	4
17. Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial masyarakat dewasa di tempat saya	1	2	3	4
18. Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial remaja di tempat saya	1	2	3	4
19. Program dakwah dapat mengurangkan masalah sosial kanak-kanak di tempat saya	1	2	3	4
20. Program dakwah perlu dipelbagaikan pendekatannya	1	2	3	4
21. Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk masyarakat dewasa di tempat saya	1	2	3	4
22. Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk remaja di tempat saya	1	2	3	4
23. Banyak program dakwah yang disediakan khas untuk kanak-kanak di tempat saya	1	2	3	4

TERIMA KASIH ATAS KERJASAMA ANDA!